

**ESKİŞEHİR İLİ SİVRİHİSAR İLÇESİ MEVCUT GELENEKSEL VE YENİ
KENT DOKUSUNUN MEKANSAL KULLANIM BAĞLAMINDA BİÇİM
GRAMERİ ANALİZİ**

Kadir ÖZ

**YÜKSEK LİSANS
MİMARLIK ANA BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ**

EKİM 2018

Kadir ÖZ tarafından hazırlanan “ESKİŞEHİR İLİ SİVRİHİSAR İLÇESİ MEVCUT GELENEKSEL VE YENİ KENT DOKUSUNUN MEKANSAL KULLANIM BAĞLAMINDA BİÇİM GRAMERİ ANALİZİ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ Gazi Üniversitesi Mimarlık Ana Bilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Arzu ÖZEN YAVUZ

Mimarlık Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Başkan: Prof. Dr. Sare SAHİL

Mimarlık Ana Bilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Üye: Prof. Dr. Can HERSEK

İç Mimarlık ve Çevre Tasarımı Ana Bilim Dalı, Başkent Üniversitesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Yüksek Lisans Tezi olduğunu onaylıyorum.

Tez Savunma Tarihi: 24/10/2018

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Yüksek Lisans Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

.....

Prof. Dr. Sena YAŞYERLİ

Fen Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmasında;

- Tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi,
- Tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu,
- Tez çalışmasında yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi,
- Kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı,
- Bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu,

bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Kadir ÖZ

24/10/2018

ESKİŞEHİR İLİ SIVRIHİSAR İLÇESİ MEVCUT GELENEKSEL VE YENİ KENT
DOKUSUNUN MEKANSAL KULLANIM BAĞLAMINDA BİÇİM GRAMERİ

ANALİZİ

(Yüksek Lisans Tezi)

Kadir ÖZ

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
FEN BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Kasım 2018

ÖZET

Sivrihisar İlçesi geleneksel kent dokusunu özgün bir biçimde koruyarak günümüze kadar gelmiştir. Geleneksel ve yeni kentsel dokuyu bir arada barındıran Sivrihisar İlçesi'nde yapılan bu çalışmada kural tabanlı analiz yöntemi olan biçim grameri ile mekansal kullanım olan kamusal, yarı kamusal ve özel alan bağlamında kentin biçimleniş kurgusunun ve kent dokusunun yapı taşı olan konutların çözümlenmesi hedeflenmiştir. Kent mimari dil bağlamında çözümlenerek biçimleniş kuralları çıkarılmıştır. Yapılan çalışmada birbirlerinin devamı niteliğinde olan geleneksel ve yeni kent dokusunda, kentsel elemanlar arasındaki bağıntı, kurgusal kurallar bütünü ve odakların tespit edilmesi amacıyla biçim grameri ile soyutlanarak analiz edilmiştir. Geleneksel ve yeni kent dokusunun karşılaştırılması ile kenti biçimlendiren kurgunun çözümlenmesi hedeflenmiştir.

Bilim Kodu : 80107

Anahtar Kelimeler : Sivrihisar, geleneksel kent dokusu, mimari tasarım, biçim grameri

Sayfa Adedi : 137

Danışman : Doç. Dr. Arzu ÖZEN YAVUZ

ANALYSIS OF TRADITIONAL AND NEW URBAN TEXTURES WITH USAGE OF
SPACE USING SHAPE GRAMMER IN SIVRIHISAR, ESKISEHIR

(M. Sc. Thesis)

Kadir ÖZ

GAZİ UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF NATURAL AND APPLIED SCIENCES

November 2007

ABSTRACT

The district of Sivrihisar has preserved the unique qualities of its urban texture until today. Sivrihisar encompasses traditional and new urban textures together. This study is aimed to analyze the urban texture and traditional houses in the public, semi-public and private areas which are spatial usage with the shape grammar which is the rule-based analysis method. The city was resolved in the context of architectural language and the rules of formation were drawn. The relationship between the urban elements in the traditional and new city, which is the continuation of each other, has been abstracted and analyzed with the form grammar in order to determine the fictional rules as a whole. The comparison of the traditional and new city doctrine was aimed at analyzing the fiction that shapes the city.

Science Code : 80107

Key Words : Sivrihisar, traditional building, traditional urban texture, architectural design, shape grammar

Page Number : 137

Supervisor : Assoc. Prof. Dr. Arzu ÖZEN YAVUZ

TEŐEKKÖR

“Eskişehir İli Sivrihisar İlçesi Mevcut Geleneksel Ve Yeni Kent Dokusunun Mekansal Kullanım Bağlamında Biçim Grameri Analizi” adlı tez çalışmamı sabır ve hoşgörü ile yönlendiren, bilgi, yardımları ile bana destek veren ve bu tezin oluşmasını sağlayan danışmanım Sayın Doç. Dr. Arzu Özen YAVUZ’a, çalışmalarımın her aşamasında bana destek ve yardımcı olan eşim Yüksek Mimar Meliha Havva ÖZ’e, lisans ve lisansüstü hocalarıma, maddi ve manevi destekleri ile beni yalnız bırakmayan sevgili ailem; Murat ÖZ, Tevhide ÖZ, Elif ÖZ, sevgili kızım Tevhidenur ÖZ, desteklerini hiçbir zaman esirgemeyen Sivrihisar Belediye Başkanı Hamid Yüzügüllü ve tez çalışmamda emeği geçen herkese teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	iv
ABSTRACT.....	v
TEŞEKKÜR.....	vi
İÇİNDEKİLER	vii
ÇİZELGELERİN LİSTESİ.....	ix
ŞEKİLLERİN LİSTESİ.....	x
RESİMLERİN LİSTESİ.....	xiii
HARİTALARIN LİSTESİ	xv
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	xvi
1. GİRİŞ.....	1
2. SİVRİHİSAR GENEL ÖZELLİKLERİ	7
2.1. Konum.....	7
2.2. İklim ve Bitki Örtüsü	8
2.3. Sosyo-Ekonomik Durum.....	9
2.4. Tarihi.....	9
2.5. Kentteki İmar Uygulamaları.....	13
2.6. Sivrihisar Tarihi Kent Dokusu	16
2.6.1. Mimari bileşenleri	16
2.7. Kente Dair Ögeler.....	24
3. MİMARİ DİL VE BİÇİM GRAMERİ	33
3.1. Dil ve Mimari Dil	33
3.2. Biçim Grameri.....	35

4. SİVRİHİSAR KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ	45
4.1. Kent Ölçeğinde: Mevcut Geleneksel ve Yeni Kent Dokusunun Analizi ve Karşılaştırılması	47
4.1.1. Geleneksel ve yeni kent dokusu biçim gramer analizi	48
4.1.2. Mekansal kullanım biçim grameri analizi	53
4.1.3. Ulaşım biçim gramer analizi	58
4.1.4. Meydan ve meydan oluşumunu etkileyen elemanların biçim gramer Analizi	60
4.1.5. İşlevsel parçalanma biçim gramer analizi	65
4.1.6. Değerlendirme	68
4.2. Konut ve Yakın Çevresi Ölçeğinde: Geleneksel Kent Dokusunda Konut ve Yakın Çevresi Ölçeğinde Mekansal Kullanım Biçim Gramer Analizi	71
4.2.1. Değerlendirme	118
4.3. Geleneksel Kent Dokusunda Konut Tiplerinin Konumlanması ve Mekansal Kullanımı Biçim Gramer Analizi	123
4.3.1. Değerlendirme	125
4. SONUÇ	127
KAYNAKLAR	133
ÖZGEÇMİŞ	137

ÇİZELGELERİN LİSTESİ

Çizelge	Sayfa
Çizelge 4.1. Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi.....	79
Çizelge 4.2. Geleneksel kent dokusu ve konutların mekansal kullanım biçim gramer analizi tablosu	113

ŞEKİLLERİN LİSTESİ

Şekil	Sayfa
Şekil 2.1. Osmanlı Dönemi'nde Sivrihisar kent merkezi	11
Şekil 2.2. Sivrihisar kentsel gelişim şeması.....	12
Şekil 2.3. Sokakların karşılaşma noktaları oluşturması	29
Şekil 3.1. Konuşma dilinde bir araya gelişin farklı ürünler vermesi	35
Şekil 3.2. Dikdörtgen başlangıç biçiminin 90 derece döndürülüp kendine eklenmesi ile türemesi.....	37
Şekil 3.3. Çin vitray sanatında biçim grameri kullanımı ile ifade edilmesi ve üretimi ..	37
Şekil 3.4. Üretilen kır evleri.....	38
Şekil 3.5. Tasarım bileşenleri ile tipoloji ilişkisi	39
Şekil 3.6. Villa Malcontenta üretim süreci	39
Şekil 3.7. Queen Anne Evleri biçim grameri ile üretim aşamaları	40
Şekil 3.8. Plan üretimi.....	41
Şekil 3.9. İç sofalı ev üretimi	41
Şekil 3.10. Dış sofalı ev üretimi.....	42
Şekil 3.11. Kuralın farklı başlangıçlar ile biçimlenişi	42
Şekil 3.12. Biçim grameri ile üretilen okul plan şeması ve modeli	43
Şekil 3.13. Konut önerisi	44
Şekil 3.14. İki avlulu konut önerisi.....	44
Şekil 4.1. Newman hiyerarşisi	46
Şekil 4.2. Tek ve çok katlı konutlarda mekansal kullanım	46
Şekil 4.3. Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım geçişleri	48
Şekil 4.5. Mekansal kullanım biçim grameri analizi	53
Şekil 4.6. Geleneksel kent dokusunda merkez bölge ve alt merkez oluşum biçim gramer analiz.....	54

Şekil	Sayfa
Şekil 4.7. Yeni kent dokusunda merkez bölge ve alt merkez oluşum biçim gramer analizi.....	55
Şekil 4.8. Geleneksel kent dokusunda merkez ve alt merkez oluşumunun biçimleniş kurgusu.....	56
Şekil 4.9. Yeni kent dokusunda merkez ve alt merkez oluşumunun biçimleniş kurgusu.....	56
Şekil 4.10. Geleneksel ve yeni kent mekansal kullanım geçişleri soyutlaması.....	57
Şekil 4.11. Ulaşım biçim gramer analizi.....	58
Şekil 4.12. Geleneksel kent dokusunda merkez-alt merkez-konut ulaşım biçim gramer analiz.....	58
Şekil 4.13. Geleneksel kent dokusunda merkez-alt merkez-konut ulaşım biçimleniş kurgusu.....	59
Şekil 4.14. Yeni kent dokusunda merkez-alt merkez-konut ulaşım biçim gramer analiz.....	59
Şekil 4.15. Yeni kent dokusunda merkez-alt merkez-konut ulaşım biçimleniş kurgusu.....	60
Şekil 4.16. Meydan ve meydan oluşumunu etkileyen elemanların biçim gramer analizi.....	60
Şekil 4.17. Geleneksel kent dokusunda merkez bölge-meydan oluşum biçim gramer analizi.....	62
Şekil 4.18. Geleneksel kent dokusunda alt merkez-meydan oluşum biçim gramer analizi.....	63
Şekil 4.19. Geleneksel kent dokusunda merkez ve alt merkez oluşumunun biçimleniş kurgusu.....	63
Şekil 4.20. Merkez bölgenin kurgusal soyutlanması.....	64
Şekil 4.21. Alt merkez kurgusu soyutlanması.....	64
Şekil 4.22. Konut bölgesi, ticari bölge ve ulaşım biçim gramer analizi.....	65
Şekil 4.23. Geleneksel kent dokusunda konut bölgesi, ticari bölge ve ulaşımın oluşum biçim gramer analizi.....	65

Şekil	Sayfa
Şekil 4.24. Geleneksel kent dokusunda konut bölgesi, ticari bölge ve ulaşımın biçimleniş kurgusu.....	66
Şekil 4.25. Geleneksel kent dokusunda konut bölgesi, ticari bölge ve ulaşımın oluşum biçim gramer analizi.....	67
Şekil 4.26. Yeni kent dokusunda konut bölgesi, ticari bölge ve ulaşımın biçimleniş Kurgusu.....	67
Şekil 4.27. Geleneksel kent dokusunda merkez ve alt merkez oluşumu	69
Şekil 4.28. Geleneksel kent dokusu oluşum soyutlaması	70
Şekil 4.29. Avlunun konumu, mekansal kullanımı ve biçim gramer analizi.....	74
Şekil 4.30. Geleneksel konutun biçim grameri ile soyutlanması.....	77
Şekil 4.31. Konutun biçim grameri ile soyutlanarak mekansal kullanımının analizi	77
Şekil 4.32. Geleneksel konutta kat biçimlenişleri.....	78
Şekil 4.33. Yapı-avlu-yol konum ve mekansal kullanım biçim gramer analizi.....	119
Şekil 4.34. İncelenen konutlarda dış ve iç sofa tipleri ve oranları.....	121
Şekil 4.35. İncelenen konutlarda dış ve iç sofa tipleri ve oranları.....	121
Şekil 4.36. İncelenen konutlarda kat adeti tipi ve oranları	122
Şekil 4.37. İncelenen konutlarda yapıya giriş biçimleri ve oranları	122
Şekil 4.38. İncelenen geleneksel konutlarda konut-avlu biçimleniş soyutlaması.....	123
Şekil 4.39. Geleneksel kent dokusunda analiz edilen konut bölgeleri.....	123
Şekil 4.40. Geleneksel kent kurgusunda konut tipleri ve mekansal kullanımı	124
Şekil 5.1. Geleneksel kent dokusunda mekansal kullanım biçim gramer analizi	128
Şekil 5.2. Yeni kent dokusunda mekansal kullanım biçim gramer analizi	128

RESİMLERİN LİSTESİ

Resim	Sayfa
Resim 2.1. Sivrihisar genel görünüm	8
Resim 2.2. Pessinus antik kenti	10
Resim 2.3. Osmanlı Dönemi'nde Sivrihisar.....	11
Resim 2.4. Ulu Cami genel görünümü	18
Resim 2.5. Ulu Cami iç mekan görünümü	18
Resim 2.6. Sivrihisar camileri	19
Resim 2.7. Sivrihisar türbeleri	20
Resim 2.8. Ermeni Kilisesi	20
Resim 2.9. Sivrihisar tarihi kent dokusu ve konutlar	21
Resim 2.10. Saat kulesi	21
Resim 2.11. Sivrihisar çeşmeleri	22
Resim 2.12. Sivrihisar Hamamları.....	23
Resim 2.13. Sivrihisar Kalesi kalıntıları.....	23
Resim 2.14. Tarihi kent merkezinde Ulu Cami, çeşme ve meydan.....	24
Resim 2.15. Tarihi kent merkezinde Ulu Cami, çeşme ve meydan ve ticari alanlar	25
Resim 2.16. Meydanın pazar alanı olarak kullanılması	26
Resim 2.17. Sivrihisar tarihi kenti sokakları	28
Resim 2.18. Sokak kesişim noktası	29
Resim 2.19. Sokak-avlu-konut ilişkisi.....	30
Resim 2.20. Doğal eğime uyumlu konutlar.....	30
Resim 2.21. Sivrihisar tarihi kenti çıkmaz sokaklar	31
Resim 4.1. Tarihi kent dokusu ve yeni oluşum bölgesi genel görünüm.....	47
Resim 4.2. Tarihi kent çekirdeği- Ulu Cami, türbe ve meydan	49

Resim	Sayfa
Resim 4.3. Geleneksel kent dokusunda sokak	50
Resim 4.4. Geleneksel kent dokusundan perspektif.....	51
Resim 4.5. Yeni kent dokusunda lineer yerleşen konutlar.....	51
Resim 4.6. Geleneksel ve yeni kent dokusunda topografik verilere göre konutların konumu	52
Resim 4.7. Geleneksel kent dokusunda konut-avlu-sokak mekansal kullanım ilişkisi.....	54
Resim 4.8. Yeni kent dokusunda konut-sokak mekansal kullanım ilişkisi	57
Resim 4.9. Geleneksel ve yeni kent dokusunda yol-konut ilişkisi	57
Resim 4.10. Geleneksel kent dokusunda meydan	61
Resim 4.11. Geleneksel kent dokusunda meydan-hamam-ticarethane-pazar birlikteliği	61
Resim 4.12. Sivrihisar tarihi kentinde çeşme ve meydan ilişkisi	62
Resim 4.13. Geleneksel kent dokusunda konutlar	72
Resim 4.14. Geleneksel kent dokusunda ışımsal yerleşim	73
Resim 4.15. Geleneksel kent dokusunda konut-avlu-sokak	74
Resim 4.16. Konutun zeminde ve üst katta konumlanması.....	75

HARİTALARIN LİSTESİ

Harita	Sayfa
Harita 2.1. Sivrihisar ulaşımı	7
Harita 2.2. Eskişehir İlçeleri	7
Harita 2.3. Antik Kral Yolu	10
Harita 2.4. Sivrihisar İlçesi dönemsel kent gelişimi	13
Harita 2.5. Çevre düzenleme planı Sivrihisar ve çevresi	14
Harita 2.6. Sivrihisar uygulama imar planı	15
Harita 2.7. Sivrihisar koruma amaçlı imar planı	15
Harita 2.8. Sivrihisar tarihi kent dokusu mimari bileşenleri	17
Harita 2.9. Merkez bölgede meydan	25
Harita 2.10. Alt merkezlerde meydan	26
Harita 2.11. Sivrihisar merkez mahalleleri	28
Harita 4.1. Sivrihisar İlçesi tarihi kent (1) ve yeni oluşum bölgesi (2)	47

SİMGELER VE KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış simgeler ve kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Simgeler

Açıklamalar

m²

Metrekare

Kısaltmalar

Açıklamalar

K.

Kamusal alan

Ö.

Özel alan

YK.

Yarı kamusal alan

1. GİRİŞ

Dil, duygu ve düşüncelerin aktarımını sağlayan iletişim sistemidir. Dil “sonlu sayıda seçilmiş birimlerin potansiyel olarak sonsuz sayıda bir kombinasyon oluşturmasını içerir. Bu seçilmiş birimler bir gramer ya da kurgunun empoze ettiği kısıtlar ile düzenlendiğinde bir dağarcık oluşturur”. Kural tabanlı olan dilin altyapısını harflerin bir araya gelmesiyle oluşan kelimeler, kelimelerin bir araya gelme kuralları ise bu dilin gramerini oluşturur. Bu gramer dillerin birbirlerinden ayrışmasını sağlar (Brown, 2001).

İletişimi sağlayan dil, mimarlık disiplininde düzeni tarif etmek için kullanılır (Yavuz, 2011:37). Mimarlıktaki temel elemanlar olan biçimlerin kurallı bir araya gelmesi mimari dili oluşturur. Mimarın tasarlama alışkanlıkları bu kurallar bütününe sorgulamadan belirli bir sırada tekrarlaması ile oluşur (Özbek, 2004: 6,7).

Dil, doğal ve yapay dil olmak üzere ikiye ayrılır. Doğal diller iletişimin ifade aracıdır. Yapay diller ise insanlar tarafından üretilmiş, oluşum kuralları değişebilen veya tekrar yorumlanabilen dillerdir (Aksoy, 2001). Yapay diller belirlenen bu kurallar çerçevesinde temel elemanların kombinasyonu ile sınırsız üretime olanak vermektedir.

Dilde elemanların anlamlı bir araya gelişini semantik kurallar belirlerken bileşenlerin bir araya geliş kurgusunu ise sentaktik kurallar belirler (Özbek, 2004).

Bu çalışmada; mimari dil kapsamında sentaktik kurallar çerçevesinde kural tabanlı analiz yöntemi olan biçim grameri ile Sivrihisar İlçesin’de analizler yapılarak kentin biçimleniş kurgusunun çözümlenmesi hedeflenmiştir. Bu çözümlemede mahremiyet olgusunun bir sonucu olan kamusal-yarı kamusal/yarı özel-özel alan bağlamında kent dokusunun ve geleneksel konutun kurgusu incelenmiştir.

Kentsel dokunun mimari dil bağlamında çözümlenmesi ile yazılı kuralara bağlı olmayan fakat bilişsel kurallar çerçevesinde biçimlenen kentte geleneksel dilin varlığı tespit edilmiştir. Bu geleneksel dilin ise kamusal-yarı kamusal/yarı özel ve özel alan kurgusu çerçevesinde kenti oluşturan öğeler olan merkez, alt merkezler, meydan, mahalleler, sokaklar ve mimari bileşenler başlığı altında nasıl biçimlendiği ve örgütlendiği çözümlenmeye çalışılmıştır.

Çalışma kapsamında geleneksel ve yeni kent dokusunu yaşayarak, günümüze kadar koruyarak gelmiş, Eskişehir İli Sivrihisar İlçesi çalışma alanı olarak belirlenmiştir. Sivrihisar İlçesi, Frig Dönemi'nin en önemli ulaşım ağı olan Kral Yolu ve Osmanlı Dönemi'nin İstanbul bağlantı kervan yolu üzerinde yer almış ve uzun yıllar boyunca ticaret merkezi olma özelliğini korumuştur. Birçok medeniyete ev sahipliği yapmış olan Sivrihisar yüzyıllar boyunca farklı kültürler ile harmanlanarak özgün geleneksel kent dokusunu oluşturmuş ve özgün niteliğini koruyarak günümüze kadar gelmiştir.

Sivrihisar geleneksel kent dokusuna özgü bir özellik olan meydan ve meydancık –merkez ve alt merkez kavramlarının tanımlı hale getirilebilmesi amacı ile kural tabanlı analiz yöntemi olan biçim grameri ile soyutlamalar yapılmıştır.

Günümüzde imar edilen yeni kentin geleneksel kent dokusundan ayrık olarak konumlandırılması ile kent genişlemiş ve geleneksel kent dokusu korunmuştur. Fakat birbirinin devamı niteliğinde ve doğrudan bağlantılı bu iki bölgenin birbirlerinden tamamen farklı öncelikler ile kurgulanmış olduğu görülmektedir. Farklı öncelikler ve kurgu ile veri aktarımı yapılmadan biçimlenen kentler birbirleri ile uyumsuz ve farklı dokuları meydana getirmiştir.

Özgünlüğünü koruyarak günümüze kadar gelmiş olan Sivrihisar geleneksel kent dokusunun ve temel yapıtaşı olan konutların analizi kent kurgusu hakkında özgün bilgiler vermektedir. Bu tez çalışmasında; farklı öncelikler ile kurgulanan iki kent dokusu biçim grameri ile soyutlanarak mekansal kullanım bağlamında kentlinin kenti kullanım biçimine göre tanımlanan ortak kullanım alanlarını içeren kamusal, kişisel kullanıma ait alanları içeren özel alan ve kamusal alanlar ile özel alanlar arasında bağıntıyı kuran yarı kamusal alanlar doğrultusunda çözümlenerek biçimleniş kurguları analiz edilmiştir.

Bu çalışma kapsamında kent dokusunun tanımlanması, kamusal-yarı kamusal/yarı özel- özel alan ilişkisinin nasıl kurgulandığı ve kentsel örgütlenme mantığının çözümlenmesi amaçlanmıştır.

Biçim gramerinin bir soyutlama aracı olarak kullanıldığı bu çalışmada, kentsel ve mekansal bağıntılar mimari dil kapsamında sorgulanmıştır. Yapılan bu analizler ile geleneksel dokunun ve öğelerinin biçimlenme kurallarının çıkartılması hedeflenmektedir.

Mekansal örgütlenmenin kent dokusuna ve dokuyu etkileyen mimari elemanlara etkisinin inceleneceği bu çalışmada; mekansal kullanım olan; kamusal, yarı kamusal ve özel alan bağlamında biçim grameri ile Sivrihisar İlçesi'nin mevcut geleneksel kent dokusu iki ölçek baz alınarak analiz edilmiştir. Bunlar;

1. Kent ölçeği,
2. Konut ve yakın çevresidir.

Mahremiyet ve egemenlik davranışları neticesinde ortaya çıkan kamusal, yarı kamusal ve özel alan kavramları kent ölçeğinde;

- *Kamusal alan*; ortak kullanım alanları- meydan, sokak,
- *Yarı kamusal alan*; sosyalleşme ve karşılaşma alanları- çıkmaz sokaklar, geleneksel konut içi avlular,
- *Özel alan*; aile yaşam alanı/özel yaşam alanı- konut, olarak tanımlanırken, konut ve yakın çevresi ölçeğinde ise;
- *Kamusal alan*; ortak kullanım alanları- sokak,
- *Yarı özel alan*; aile içi sosyalleşme ve karşılaşma alanları- geleneksel konut içi avlu, sofa
- *Özel alan*; özel yaşam alanı- odalar, olarak tanımlanmıştır.

Kent ölçeğinde yapılan analiz çalışmalarında; geleneksel ve yeni kentsel dokuyu bir arada barındıran Sivrihisar'ın iki şehir kurgusu karşılaştırılmıştır. Geleneksel kent dokusunun mimari bir dil çerçevesinde organik yapıda, yazılı olmayan ve bilişsel kurallar çerçevesinde biçimlendiği görülmektedir. Bu kurallar yaşantının etkisi ve yansıması ile kurguya yön vermektedir. Sosyal ve kültürel yaşantıdan doğrudan etkilenen bu kurgu mahremiyet ve egemenlik davranışları neticesinde kamusal, yarı kamusal ve özel alan kavramlarını ortaya çıkarmaktadır. Bu bakımdan geleneksel dokunun analizi ile kurallar dizisi elde etmek ve yeni kent dokusu ile karşılaştırılması hedeflenmiştir.

Konut ve yakın çevresi ölçeğinde yapılan analiz çalışmalarında; geleneksel kent dokusunun yapıtaşları olan konutların avlu-sokak ilişkisi özel-yarı özel ve kamusal alan bağlamında biçim grameri ile soyutlama yapılarak analiz edilmiştir. Kent, konut yakın çevresi ve konut ölçeğinde yapılan bu analizler ile konutların ve yakın çevresinin etkileşimleri mekansal kullanım bağlamında çözümlenmesi hedeflenmiştir. Sivrihisar geleneksel konutlarında biçimleniş

kurguları avlu-sofa-oda ilişkisi ve yapının konumlanması özel-yarı kamusal ve kamusal alan bağlamında biçim grameri ile soyutlama yapılarak analiz edilmiştir. Yapılan bu analizler ile geleneksel kent dokusunun yapıtaşları olan konutların biçimleniş kurgularının çözümlenmesi hedeflenmiştir. Ayrıca konutların plan tipi, yapıya giriş ve kat adeti kriterlerine göre incelenerek elde edilen plan tiplerinin mevcut geleneksel kent dokusu içerisindeki yerleşimleri ve etkileri biçim grameri ile soyutlanarak analiz edilmiştir. Yapılan bu analizlerde ise konutların mevcut geleneksel kent dokusundaki yerinin çözümlenmesi hedeflenmiştir.

Bu tez çalışmasında; kent dokuları ve öğeleri mimari dil bağlamında biçim grameri ile soyutlanarak analiz edilmiştir. İncelenen bölgeler bir birimin yaklaşık 5-6 metreyi temsil ettiği eşit karelere bölünerek ızgara sistemiyle soyutlama işlemine tabi tutulmuştur. Kent kurgusuna ve dokusuna etki eden yol, sokak, meydan, konut, ticari bölge, dini yapı, hamam, çeşme ve yeşil alan farklı renklerle simgelenerek, kamusal, yarı kamusal ve özel alan bağlamında analiz edilmiştir. Aynı analiz yeni kent dokusunda da yapılarak yol, konut, bahçe, ticari, kamu yapısı, dini yapı ve yeşil alanlar farklı renklerle simgelenmiş ve bu yöntem ile soyutlanmıştır. Çalışma kapsamında analizi yapılan iki farklı kent dokusu karşılaştırılmıştır. Biçim gramerinin kullanım alanı olan; var olan mevcut dilin, tasarımların ve mimari stillerin incelenmesi (analitik) yönteminin kullanılacağı bu soyutlamalar ile kentsel elemanlar arasındaki bağıntı, kurgusal kurallar bütünü ve odakların tespiti amaçlanmıştır.

Yapılan soyutlama çalışmaları ile geleneksel ve yeni kent dokusunun tanımlanması, kamusal-yarı kamusal- özel alan ilişkisinin nasıl kurgulandığının çözümlenmesi amaçlanmıştır. Böylelikle en küçük birim olan özel alanlar, ortak kullanım alanları olan kamusal alanlar ve bunları birbirlerine bağlayan yarı kamusal alanların kentsel dokuda nasıl örgütlendiği bu ilişkiler üzerinden açıklanmaya çalışılmıştır. Böylelikle, Sivrihisar İlçesi'nin mevcut geleneksel ve yeni kent dokusu analiz edilmiş, geleneksel dokunun analizi ile kurallar dizisi elde edilmesi ve yeni kent dokusu ile karşılaştırılması hedeflenmiştir. Kamusal-yarı kamusal-özel alan kavramlarının yeni kent dokusunun kurgulanmasında ise etkili olmadığı görülmüş, kamusal alanlardan özel alanlara doğrudan geçişler belirlenmiştir.

Günümüze kadar mimari biçim grameri konusunda yapılan çalışmalarda; yapı ölçeğinde biçimleniş kurgusu incelenen konutların tasarım dizgileri çıkarılarak yeni, alternatif, baz alınan yapı ile uyumlu ve sonsuz varyasyonlu tiplerin üretimi hedeflenmiştir.

Stiny ve Gips (1972)'in tasarımı oluşturan elemanların bir araya geliş ve biçimsel oluşumlarını tanımladığı çalışması ve Steadman (1978), Mitchell (1974)'in planlama esaslı elemanların ilişkilerinin analizi ile çözüm üretme amaçlı çalışmaları bu araştırmaların temelini oluşturmaktadır (Yavuz, 2011: 6).

Bu çalışmaların güncel örneklerinden bazıları; Koning ve Eizenberg (1981)'in Frank Lloyd Wright'ın tasarladığı kır evlerinin analizi, Şener ve Görgül (2008)'ün Klasik dönem Osmanlı Cami'lerinde form analizi, Stiny ve Mitchel (1978)'in Villa Malcontenta, Flemming (1987)'in Queen Anne Evleri biçim grameri ile üretim, Çağdaş (1996)'in Geleneksel Türk Evleri, Güzelci (2012)'nin Amasya Yalıboyu Evleri, Bökü (2009)'nün Anadolu Selçuklu Geometrik Bezemeleri, Tok (2008)'un Gramer tabanlı mimari tasarım: Mardin'de ilköğretim okulu, Özbek (2004)'in Çağdaş Mardin konut yerleşimi çalışmalarıdır.

Yapılan bu tez çalışmasında ise; kent, konut ve yakın çevresi olmak üzere iki farklı ölçekte kent kurgusu çözümlenmiştir. Kurallar sistemi olan biçim gramerini bir karakterize etme ve soyutlaştırma aracı olarak kullanarak mekansal kullanım olan kamusal-yarı kamusal-özel alan bağlamında kent ve öğelerinin biçimlenişe dair kuralların çıkarılması hedeflenmiştir.

Yapılan bu tez çalışmasıyla; geleneksel kent dokusunun kurgulanmasındaki öncelikler ve bilişsel kurallar belirlenerek yeni kent dokuları için veri tabanı oluşturulması hedeflenmiştir.

Bu tez çalışması, beş ana bölümde ele alınmıştır. Bunlar;

- Giriş bölümünde; tezin amacı, yöntemi, sınırları ve kapsamı açıklanmıştır.
- İkinci bölümde; Sivrihisar İlçesi'nin genel özellikleri; coğrafi, tarihi, sosyo-ekonomik durumu, kentteki imar uygulamaları, geleneksel kent dokusu ve kente dair öğeler hakkında bilgi verilmiştir.
- Üçüncü bölümde; mimari dil ve biçim grameri örneklendirilerek açıklanmış, mimarlık alanında yapılan çalışmalar irdelenmiştir.
- Dördüncü bölümde; Sivrihisar kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi üç başlık altında incelenmiştir. Bunlar;
 1. Mevcut geleneksel ve yeni kent dokusunun analizi ve karşılaştırılması,
 2. Geleneksel kent dokusunda konut ve yakın çevresi ölçeğinde mekansal kullanım biçim gramer analizi,

3. Geleneksel kent dokusunda konut tiplerinin konumlanması ve mekansal kullanımını biçim gramer analizidir.
- Tezin sonuç bölümünde; Geleneksel ve yeni kent dokusunda yapılan analizler ile elde edilen veriler değerlendirilmiş ve yeni oluşturulacak kentler için bir veri tabanı kuralları sıralanmıştır.

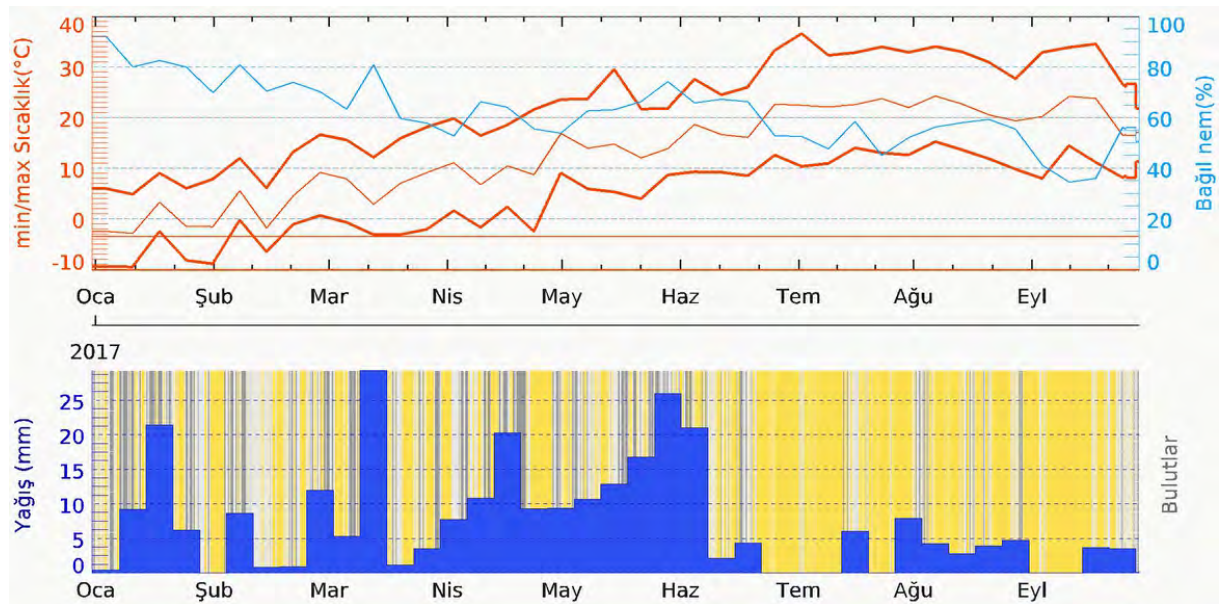

Resim 2.1. Sivrihisar genel görünüm (Öz, 2017)

2.2. İklim ve Bitki Örtüsü

Bozkır bitki örtüsünün görüldüğü Sivrihisar ilçesinde yazlar sıcak ve kurak kışlar ise soğuk ve yağışlı geçmektedir. İlkbahar mevsiminde yağmur, sonbahar ve kış mevsimlerinde ise kar yağışı görülmektedir (Çizelge 2.1). İlçede genellikle tahıl tarımı yapılmakla birlikte hemen hemen her sebze çeşidi yetiştirilmektedir. Su kenarlarında kavak ve söğüt ağaçları dağ tepelerinde ise çam ve meşe ağaçları bulunmaktadır (www.sivrihisar.web.tr).

Çizelge 2.1. Sivrihisar yıllık sıcaklık-yağış grafiği (www.meteoblue.com)

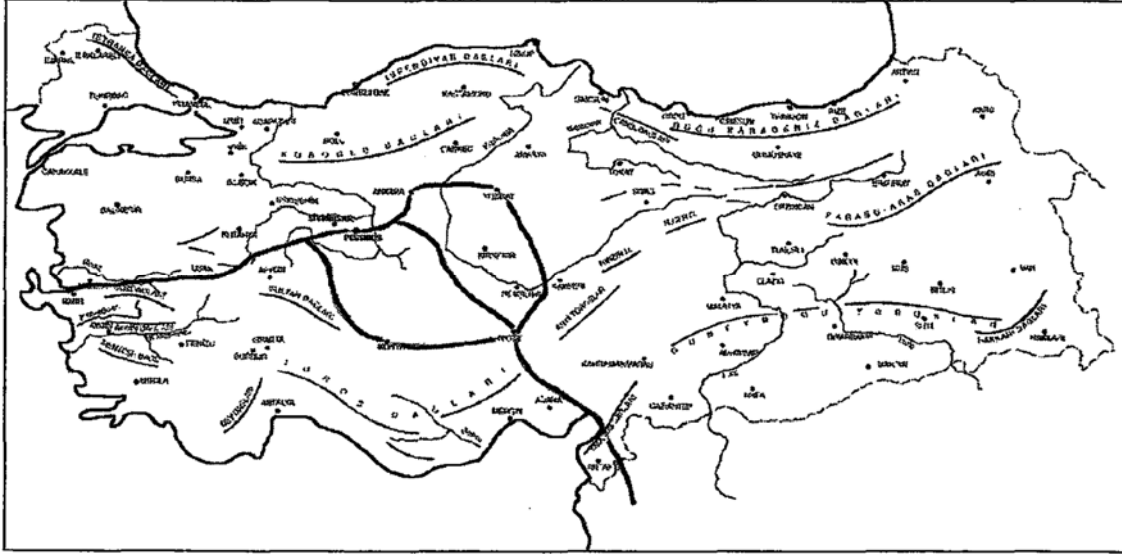
2.3. Sosyo-Ekonomik Durum

Sivrihisar İlçesi'nin ekonomisinde tarım, hayvancılık, el sanatları ve ticaret önemli yer tutmaktadır. Halkın yaklaşık % 80'lik bölümü tarım ve hayvancılık ile uğraşırken geri kalan kısmı ise el sanatları ve ticaretle ilgilenmektedir. İlçede bir yıl ekilip bir yıl bekleme sureti ile tarım yapılırken sulu arazilerinde ise dinlendirme işlemi 8-10 yılda bir yapılmaktadır. Arpa, buğday, nohut ve ayçiçeği gibi ürünler kıraç topraklarda, şeker pancarı, soğan, kavun, karpuz gibi ürünler ise sulu topraklarda yetiştirilmektedir. Hayvancılıkta ise daha çok koyun ve inek yetiştiriciliği yapılmaktadır. Zaman içerisinde azalmakla birlikte arıcılıkta görülmektedir. Kurulan kooperatifler ile bu üretimler arttırılmaya çalışılmaktadır (www.sivrihisar.web.tr). Göç, geçim kaynaklarının sınırlılığı vb. etmenler ile yıllar içerisinde nüfusu azalsa da günümüzde kırsal çevresi içerisinde bir ticaret merkezi olma özelliğini sürdürmektedir.

2.4. Tarihi

Frig Dönemi ulaşım ağı olan Kral yolu (Harita 2.3) üzerinde bulunan Sivrihisar ilk çağdan buyana önemini korumuştur. Sivrihisar ilçesinin ilk kurulduğu yer olarak bilinen Pessinus (Ballıhisar) (Resim 2.2) Kybele-Ana Tanrıça kültünün burada yer aldığı dönemde merkez durumundadır. IV. yüzyılda kültün Roma'ya taşınması ile merkezi özelliğini kaybetmiştir. V. yüzyıl Bizans Dönemi'nde ise Hristiyanlığın etkisi ile kent tamamen önemini yitirmiştir. VI. yüzyılda Bizans İmparatoru Justinianus, tekrar canlandırmak amacıyla şu anki Sivrihisar'ın bulunduğu yere "Justinianopolis" adını vererek kenti baştan inşa etmiştir. Bu kentin inşasında Hitit kentleri ve Pessinus kentinin mermerleri devşirilerek kullanılmıştır. Sivrihisar kısa zamanda ekonomi ve askeri açıdan önemli hale gelmiştir (Doğru, 1997: 6-11).

Halife Hz. Ömer zamanında Bizanslılara karşı yapılan Arap akınları Türklerin Anadolu'daki hakimiyetine kadar devam etmiştir. 1071 yılında Malazgirt Savaşı ile Anadolu kapıları Türklere açılmıştır. Fethedilen Sivrihisar bu dönemde siyah kayalarından dolayı Karahisar adını almıştır (Keskin, 2001).

Harita 2.3. Antik Kral Yolu (Aksoy, 2005: 23)

Resim 2.2. Pessinus antik kenti (www.sivrihisar.web.tr/pessinus)

Sivrihisar'ın Selçuklu hakimiyetine geçiş tarihi tam olarak bilinmemekle birlikte 13. yüzyıldan itibaren Ulu Cami, Haznedar Mescidi, Kılıç mescidi, Hoca Yunus Türbesi gibi yapılar bu tarihte imar faaliyetlerinin başladığını göstermiştir (Ana Britannica Kültür Ansiklopedisi).

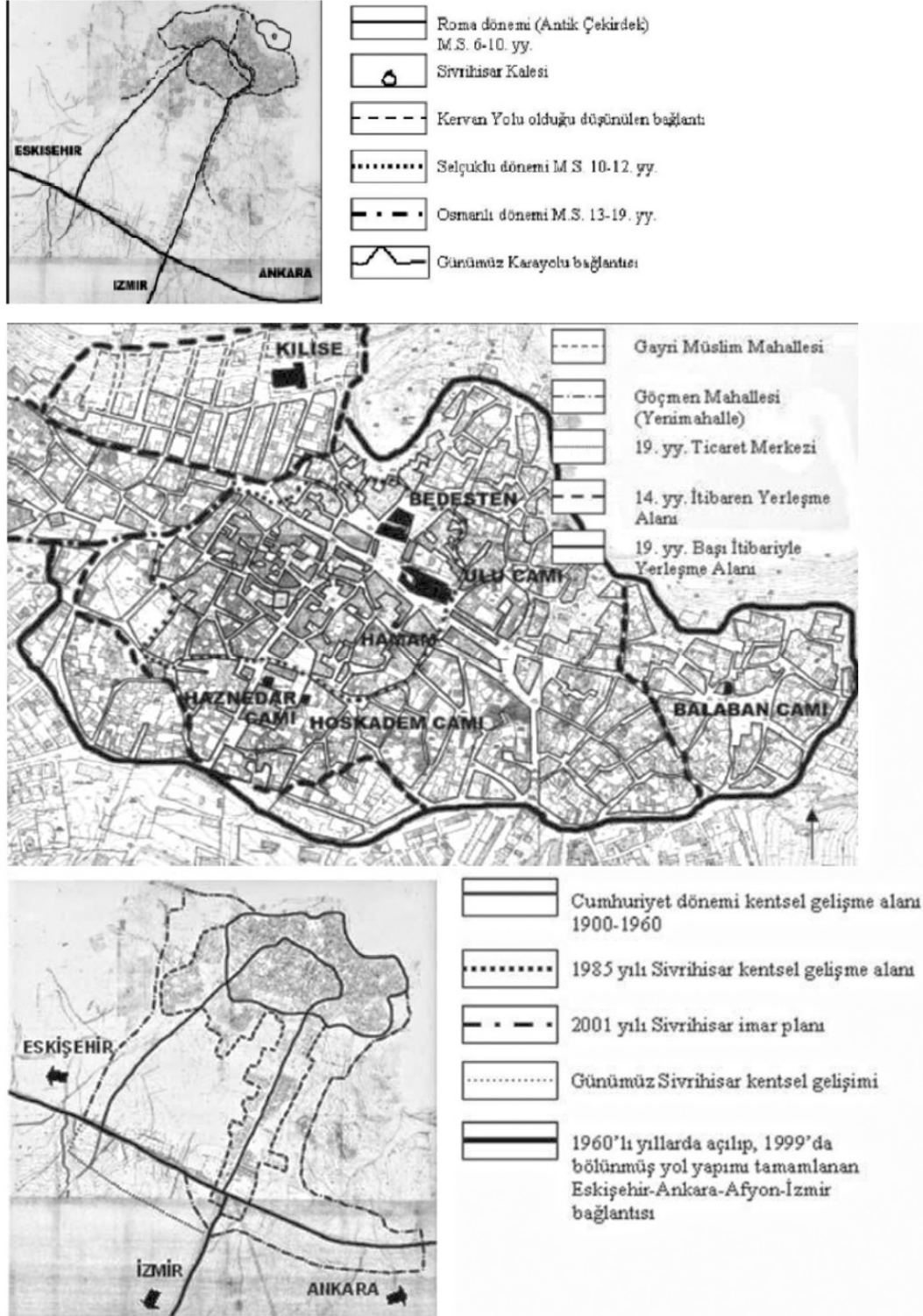
14. yüzyılda Selçukluların son döneminden sonra Sivrihisar sırası ile Moğollar, Karamanoğulları ve 1415 yılında da Osmanlı (Resim 2.3) himayesine girmiştir (Şekil 2.1, 2.2).

Resim 2.3. Osmanlı Dönemi'nde Sivrihisar (Aksoy, 2010)

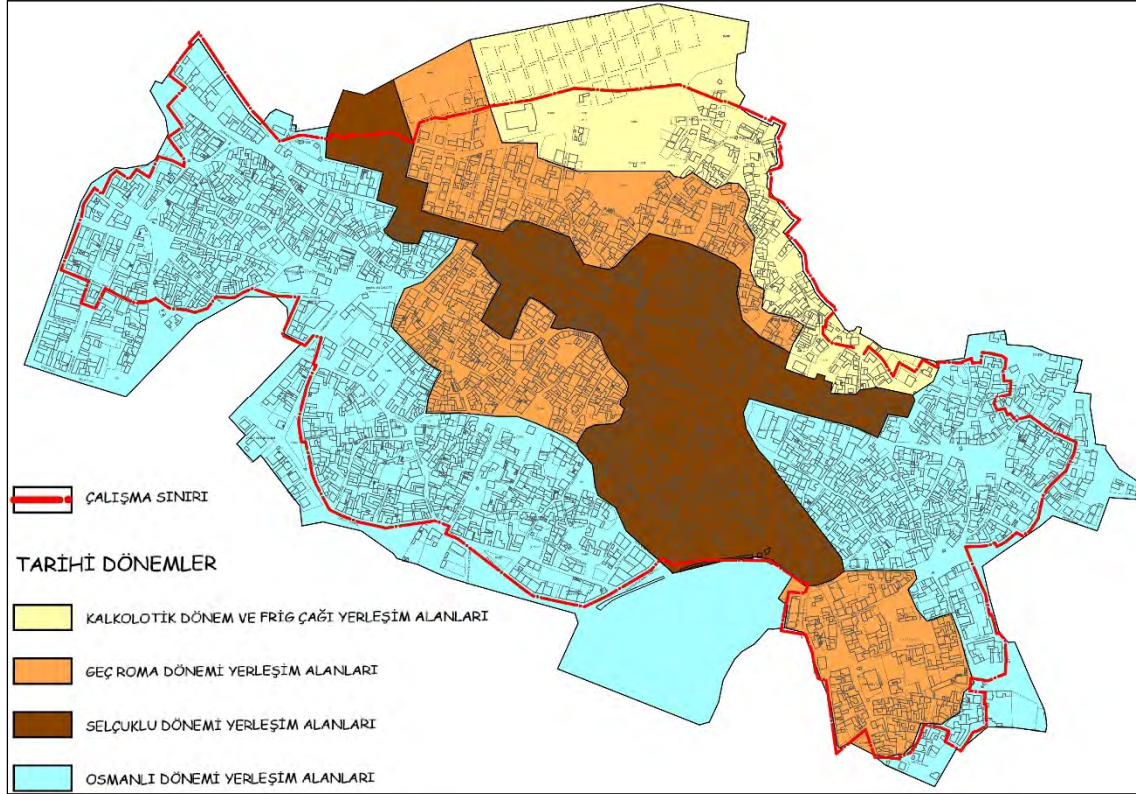
Şekil 2.1. Osmanlı Dönemi'nde Sivrihisar kent merkezi (Aksoy, 2010)

Şekil 2.2. Sivrihisar kentsel gelişim şeması (Dikmen ve Toruk, 2016: 718-720)

15. ve 19. yüzyıllar arası Bursa vilayetine bağlı olan Sivrihisar Islahat Fermanının kabulünden sonra Ankara'nın kazası olmuştur. 1912-1914 yılında ise Eskişehir'e bağlanmıştır. Birinci

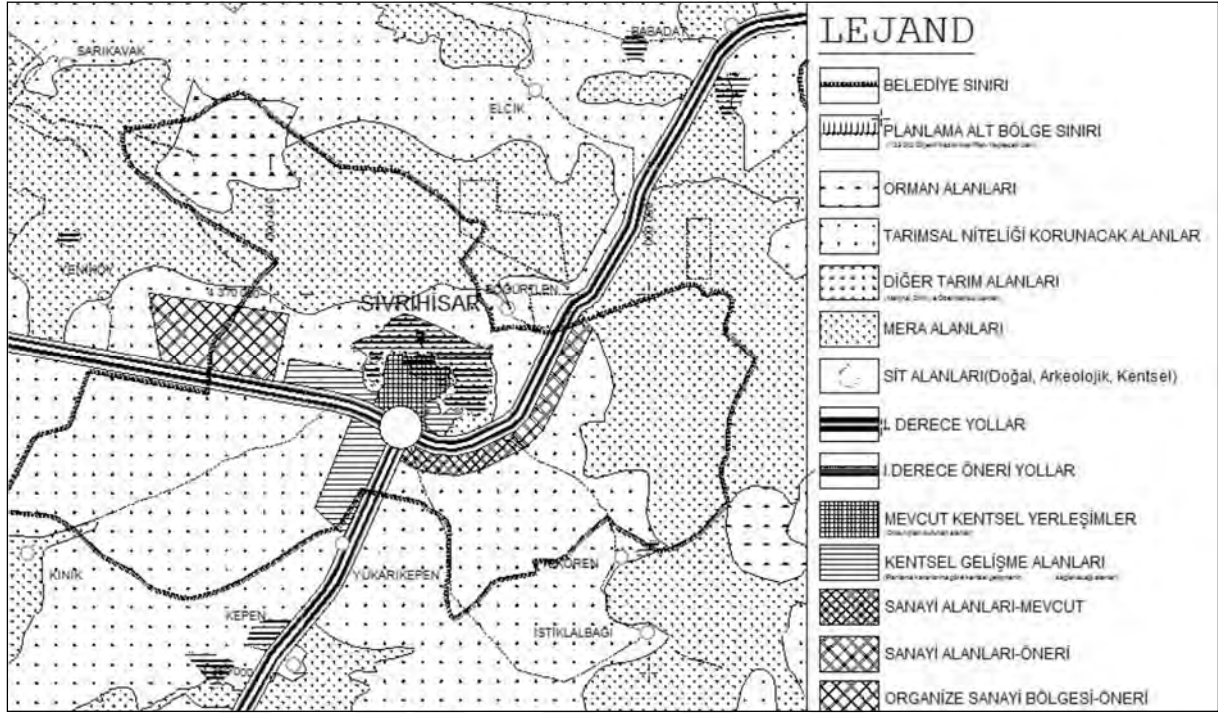
Dünya Savaşı'nda 1921 yılında Yunan tarafından işgal edilen Sivrihisar 1922 yılında kurtarılarak 1925 yılında Eskişehir İli'nin İlçesi olmuştur (Harita 2.4.) (Yılmaz, 2016: 8, 9).

Harita 2.4. Sivrihisar İlçesi dönemsel kent gelişimi (Akn imar)

2.5. Kentteki İmar Uygulamaları

Eskişehir İli çevre planı (1/100.000 ölçek) çerçevesinde 2025 yılı nüfusunun 14.297 kişi olacağı öngörülmüştür. İlçe çalışanlarının %75 hizmet, %12 sanayi, % 13 ise tarım sektörlerinde çalışacağı raporlanmıştır. Geçiminin %80'inin tarım ve hayvancılıktan sağlayan Sivrihisar İlçesi'nin sebzeçilikte gelişme gösterdiği ve Sivrihisar Organize Sanayi Bölgesinin de 1998 tarihinde yatırım programına alındığı görülmektedir. Çevre düzeni planında (Harita 2.5) doğal, arkeolojik ve kentsel sit alanları birlikte gösterilmiş ve bu alanlara dair genel hükümler dışında plan notu veya kararı getirilmemiştir (Candan, 2014: 19, 20).

Harita 2.5. Çevre düzenleme planı Sivrihisar ve çevresi (Candan, 2014: 19).

Sivrihisar İlçesi'nde uygulama imar planı (1/1000 ölçek) 1988 yılında onanmış ve 1995 ve 1996 yıllarında küçük ölçekli revize edilmiştir. Uygulama imar planı (Harita 2.6) çerçevesinde ilçenin kayalık bölgeleri dikkate alınarak yeni kent güney yönüne kaydırılmış, Ankara-Eskişehir karayolu ve bağlantısı olan Atatürk Bulvarı üzerinde yoğunlaşmıştır. Atatürk Bulvarı kamu kurumları ve 4 kat konut bölgesi olarak öngörülerek lineer bir gelişim şeması oluşturulmuştur. Ankara-Eskişehir karayolu güney bölümünde yeşil alan önerilmiş ve hemen arkasına emsalin 1.00 ve maksimum yüksekliğin 15.50 m. olan konut bölgesi öngörülmüştür. (Candan, 2014: 20).

Eskişehir Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu 31.03.2003 tarih ve 2276 sayılı kararına göre Sivrihisar Kentsel Sit Alanı ilan edilmiştir. Fakat 2011 yılına kadar koruma amaçlı imar planı yapılamamıştır. Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın "Koruma Amaçlı İmar Planı" (Harita 2.7) tanımına uygun olarak koruma amaçlı imar planı belirlenen sit alanının doğal, kültürel ve tarihi değerlerinin korunarak tanıtımının yapılması, sit alanı ile yeni oluşum bölgesi arasında bağlantının kurulması ve kültür varlıklarının sürdürülebilirlik ilkesi ile korunması hedeflemiştir (Aytekin, 2013: 13).

Harita 2.6. Sivrihisar uygulama imar planı (Sivrihisar Belediyesi İmar Müdürlüğü Arşivi)

Harita 2.7. Sivrihisar koruma amaçlı imar planı (Sivrihisar Belediyesi İmar Müdürlüğü Arşivi)

2.6. Sivrihisar Tarihi Kent Dokusu

Sivrihisar İlçesi'nin tarihi kent dokusu özgün olarak günümüze kadar gelmiştir. Sivrihisar, merkezinde Ulu Cami bulunan, tarihi dokunun korunduğu merkez bölge ve sonrasında imar edilen yeni oluşum bölgesi olmak üzere iki farklı dili barındırmaktadır. Yeni oluşum bölgesinin dağ eteklerine kurulu tarihi kent dokusundan ayrıştırılarak planlanması kentsel dokunun bozulmadan günümüze kadar özgün bir şekilde gelmesine katkı sağlamıştır. Sivrihisar tarihi kent dokusu, mimari bileşenleri, oluşumu ve kurgulanması bakımından Anadolu Türk Kenti niteliklerini taşımaktadır.

Osmanlı Dönemi'nde bir şehir tanımlanırken; surla çevrili, cuma kılınan ve pazar kurulan (han, kervansaray vb. yapılar) yer olarak tariflenmiştir. Kentin üç ana unsurunu oluşturan bu etmenler mimari bileşenlerin kurgusunda belirleyici rol oynamıştır. Bununla birlikte Türk-İslam döneminde bu yapıların etrafında hamam, medrese, hankah, türbe, şifahane ve çeşme gibi yapıların kent kurgusuna ve mahalle gelişimine yön verdiği bilinmektedir. Sivrihisar kenti kurgusunda da Türk döneminde mahalleyi oluşturan evler ile anıt yapıların doğrudan ilişkisi görülmektedir. İnşa edilen cami çevresinde iskanını sağlayan Türkler sosyal bina ünitelerinin ve ticari amaçlı binaların da kurgulanması ile kentin kimliğini oluşturmaya başlamıştır (Sayan, 2009: 41,42).

2.6.1. Mimari bileşenleri

Kent dokusunu meydana getiren mimari bileşenler (Harita 2.8);

1. Dini yapılar (camiler-mescidler, medreseler, türbeler, zaviyeler ve külliyeler),
2. Sivil yapılar (konutlar),
3. Kamu yapıları (darüşşifalar, imarethaneler, çeşmeler, resmi kurum, saat kulesi),
4. Ticari yapılar (hamamlar, han, kervansaray, ticari alanlar),
5. Askeri yapılardan meydana gelmektedir.

Harita 2.8. Sivrihisar tarihi kent dokusu mimari bileşenleri (Akn imar)

Dini yapılar

Mahalle oluşumunun temel taşlarından biri olan dini yapılar kent kurgusunun odağını oluşturur. Sivrihisar tarihi kent dokusunun merkezinde Ulu Cami yer almaktadır. Tarihi kent Ulu Cami'nin odağında kurgulanmıştır. Sivrihisar İlçesi'nin en önde gelen mimari eserlerinden biri olan Ulu Cami, 1232 yılında inşa edilmiştir. I. Aleaddin Keykubad döneminde Celaleddin Ali Bey tarafından yaptırılan cami birçok tadilat geçirerek günümüze kadar ulaşmıştır (Resim 2.4). 67 adet ahşep direkle taşıtılan Ulu Cami Anadolu'da bu tarzdaki camilerin en büyüğüdür. Ulu Cami'nin mimberi ise 1924 tarihinde yanan Kılıç Cami'nden getirildiği bilinmektedir (Resim 2.5).

Sivrihisar'da Ulu Cami dışında Akdoğan Mescidi, Hoşkadem Cami, Hızırbey Mescidi, Hazinekar Mescidi, Ak Cami, Elmalı Cami, Kümbet Cami, Bodur Cami, Kurşunlu Cami, Yeni Cami, Balaban Cami ve Yenice Mahallesi Cami yapıları bulunmaktadır (Resim 2.6).

Resim 2.4. Ulu Cami genel görünümü (www.akmb.gov.tr)

Resim 2.5. Ulu Cami iç mekan görünümü (www.akmb.gov.tr)

Akdoğan Mescidi (15.yy.)

Hoşkadem Cami (1274)

Hızırbey Mescidi (1453)

Hazinedar Mescidi (13.yy.)

Ak Cami

Elmalı Cami

Kümbet Cami

Bodur Cami

Kurşunlu Cami (1343)

Yeni Cami (1893)

Balaban Cami (1385)

Yenice Mahallesi Cami (1385)

Resim 2.6. Sivrihisar camileri (Yılmaz, 2016: 10-14)

Sivrihisar'da birçok türbe bulunmakla birlikte en çok bilinenler; Alemşah Kümbeti, Mahmud Suzani Türbesi ve Yunus Hoca Türbesi'dir (Resim 2.7).

Alemşah Kümbeti (1327) Mahmud Suzani Türbesi (1348) Yunus Hoca Türbesi (13. yy.)

Resim 2.7. Sivrihisar türbeleri (Yılmaz, 2016: 14,15)

Saat kulesininde yer aldığı dağ eteklerine Ermeniler tarafından bir kilise inşa edilmiştir. Anadolu'nun en büyük üç kilisesinden biridir. 1876 yılında çıkan yangında tahrip olan kilise 1881 yılında mimar Mintes Panoyat tarafından Surp Yerrortutyun (Ermeni Kilisesi) (Resim 2.8) olarak yeniden inşa edilmiştir (www.sivrihisar.web.tr).

Resim 2.8. Ermeni Kilisesi (www.sivrihisar.web.tr)

Sivil yapılar

Organik bir ağ biçiminde gelişen Sivrihisar tarihi dokusunda konutlar dağ yamaçlarına yerleşmiştir. Farklı boyutlardaki yapı adalarını oluşturan konutlar tarihi kent dokusunu yansıtmaktadır. Sokakların oluşumu topografya dikkate alınarak tasarlanmış ve bu tasarım yapıların birbirlerini kapatmaması olanağını sunmuştur. Sokaklar konutların avlu duvarları ile çerçevesiz organik dokusu ile kent dokusuna yön vermektedir. Konutlar (Resim 2.9) kullanıcı odaklı olarak tasarlanmış ve doğa ile iç içedir. Avlu-bina ilişkisinin son derece önemli olduğu Sivrihisar evlerinde avlu büyüklüğü ve yeri çeşitlilik göstermektedir. Yaklaşık giriş katı yüksekliğinde olan avlu duvarları mahremiyetin önemini vurgulamaktadır (Cansever, 2010).

Resim 2.9. Sivrihisar tarihi kent dokusu ve konutlar (Öz, 2017)

Kamu yapıları

Sivrihisar'ın önemli sembolleri arasında yer alan saat kulesi 1899 yılında dönemin kaymakamı ve belediye başkanı tarafından yaptırılmıştır. Yapı yüksek bir kaya üzerine inşa edilmiş olup ilçenin her tarafından rahatlıkla görülmektedir. Dört tarafında da saat bulunan yapı kare prizma biçiminde kesme taşlar ile inşa edilmiştir (www.sivrihisar.web.tr).

Resim 2.10. Saat kulesi (www.sivrihisar.web.tr).

Sivrihisar evlerinin neredeyse tamamının bahçelerinde kendilerine ait kuyular bulunmaktadır. Fakat bu kuyuların birçoğundan elde edilen su içmeye elverişli değildir. Bu ihtiyacı halk meydan çeşmelerinden (Resim 2.11) karşılamaktadır. Sivrihisar tarihi kent dokusunda yer alan çeşmelerin büyük bölümü yapılan tadilatlar sonrası özgünlüğünü yitirmiştir. Şebeke suyunun aktif olarak çalışmasına rağmen meydan çeşmelerinin halen kullanıldığı görülmektedir (Sayan, 2009: 50, 51).

Resim 2.11. Sivrihisar çeşmeleri (Yılmaz, 2016)

Ticari yapılar

Sivrihisar çarşısı 1530-1566 yılları arasındaki vakıf kayıtlarına göre bir meydan etrafında yerleşmiştir. Çarşı merkezinde Hacı Abdi Kervansarayından ve yanında kapan olduğu anlaşılmaktadır. Bu alan yakın zamana kadar manifaturacılar çarşısı olarak da kullanılmaktaydı. 1935-1945 yılları arası Sivrihisar'da çalıştığı bilinen altı adet han vardır. Bunlar; Kuzatların

Han, Çukur Han, Hacı Gökmen Hanı, Halitoğlu Hanı, Kanulların Hanı ve Karkmi Ali Ağanın Hanıdır (www.sivrihisar.web.tr).

Sivrihisar'da halkın temizliğe verdiği önemin sonucu olarak hamamların çokluğu dikkat çekmektedir. Bunlar; Kumacık Hamamı, Seydiler Hamamı, Çardak Hamamı, Küçük Hamam, Yeni Hamam, Çifteler Hamamı, Gavur Hamamı ve Sinan Paşa Hamamıdır (Resim 2.12). Bu hamamların bir kısmı tamamen yok olmuş bir kısmı ise harap haldedir. Günümüzde şehir merkezinde bulunan hamalardan sadece Seydiler Hamamı kullanılmaktadır (Sayan, 2009: 48-50).

Resim 2.12. Sivrihisar Hamamları (Yılmaz,2016: 17)

Askeri yapılar

Sivrihisar Kalesi (Resim 2.13) Justiniaus döneminde inşa edilmiştir. Bizans Döneminde önemli bir askeri merkez haline gelmiştir. Selçuklular Döneminde önemini koruyan kale Osmanlı döneminde harap duruma gelmiş ve onarılmıştır. Kaleye su temininin zor olmasından dolayı kale zaman içerisinde terk edilmiştir. Günümüzde kalenin küçük bir beden duvarı kalmıştır (www.sivrihisar.web.tr).

Resim 2.13. Sivrihisar Kalesi kalıntıları (www.sivrihisar.web.tr)

2.7. Kente Dair Ögeler

Meydan

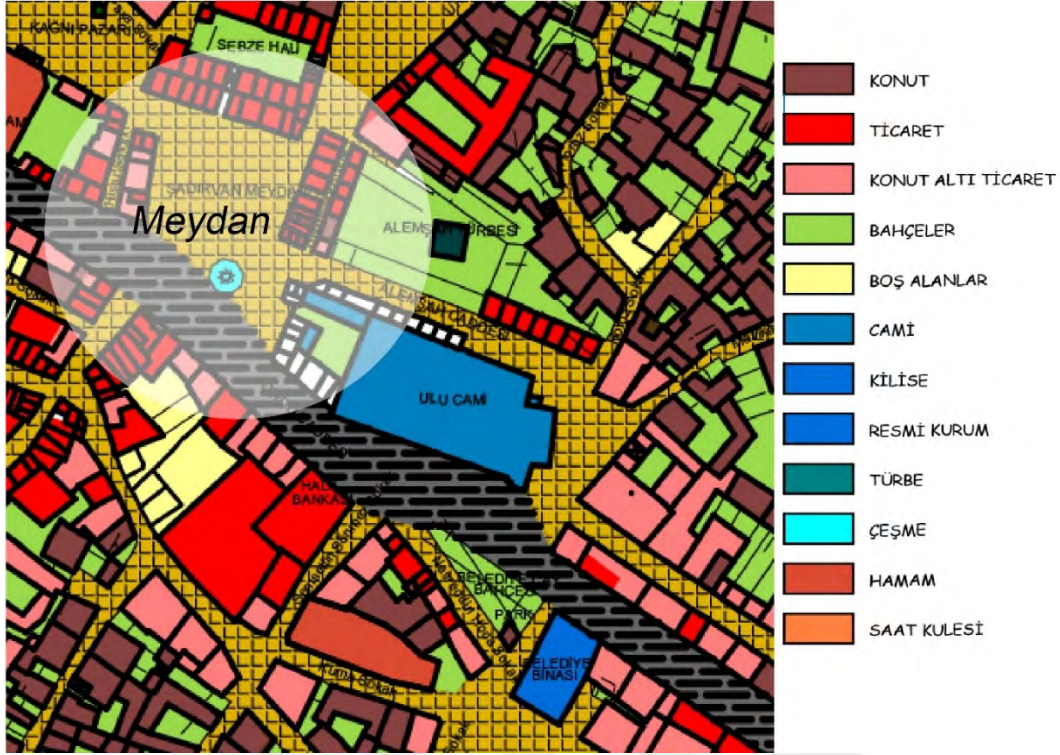
Meydan sözlük anlamında (TDK) “geniş, düz ve açık yer, alan” olarak tanımlanmıştır. Kent içerisinde alışveriş, pazar alanı, festival-tören vb. faaliyetlerin ihtiyacının karşılanması yanında kent dokusundaki esas rolü toplumu bir araya getirmesi ve iletişimi sağlamasıdır (Semerci, 2008: 29).

Toplumun karşılaşma-buluşma noktası olan meydanlar; sosyal ve ticari ilişkinin yanı sıra tarihteki toplumsal olaylara tanıklık etmektedir. Meydanlar, kent dokusunda yer alan, boyutları çeşitlilik gösteren ve en önemlisi tanımlı boşluklardır. Meydanın sınırları mimari elemanlar ile belirlenmiştir. Kent içerisinde yer alan konut, dinlenme, çalışma, eğitim alanları odak noktası olan meydan etrafında belirli akslara oturtulmuştur. Meydan toplayıcı yapısı ile kentsel aktivitelerin odağıdır. Bu odak noktasına yönelmeleri ise sokaklar sağlamaktadır. Meydan ise durma eğilimini sağlayan mekandır.(Bilgihan,2006: 64, 65).

Resim 2.14. Tarihi kent merkezinde Ulu Cami, çeşme ve meydan (Öz, 2017)

Sivrihisar tarihi kent merkezi (Resim 2.14-2.15) Ulu Cami odağında kurgulanmıştır. Toplanma, karşılaşma ve toplumsal faaliyetlerin de burada yapılması merkez bölgenin oluşmasını tetiklemiştir (Harita 2.9).

Harita 2.9. Merkez bölgede meydan (harita: Akn imar)

Bu faaliyetlerin karşılanması meydanı oluşturmuştur. Meydan ticari mekanlar ile çevrelenmiştir. Sabit eşyaların satımı için ticaret mekanları kurulmuş ve meydan ise yiyeceklerin satıldığı pazar alanı (Resim 2.16) olarak kullanılır. Çeşme, hamam, park, kamu binaları vb. yapılar meydanı besleyerek merkez bölgeyi tamamlar. Oluşan merkez bölge ana ulaşım yolları ile çevre kentlerle bağlantı kurarken sokaklar ile de konutlarla bağlantı kurar.

Resim 2.15. Tarihi kent merkezinde Ulu Cami, çeşme ve meydan ve ticari alanlar (Öz, 2017)

Resim 2.16. Meydanın pazar alanı olarak kullanılması (Öz, 2017)

Aynı kurgu merkezden uzaklaştığında da tekrar etmektedir. Alt merkez bölgelerde meydan sokağın genişlemesiyle veya birkaç sokağın kesişmesiyle kendiliğinden meydana gelen kurgulanmamış açık alanlardır. Bu meydanlar genellikle cami-mescid çevresinde yer almaktadır (Harita 2.10).

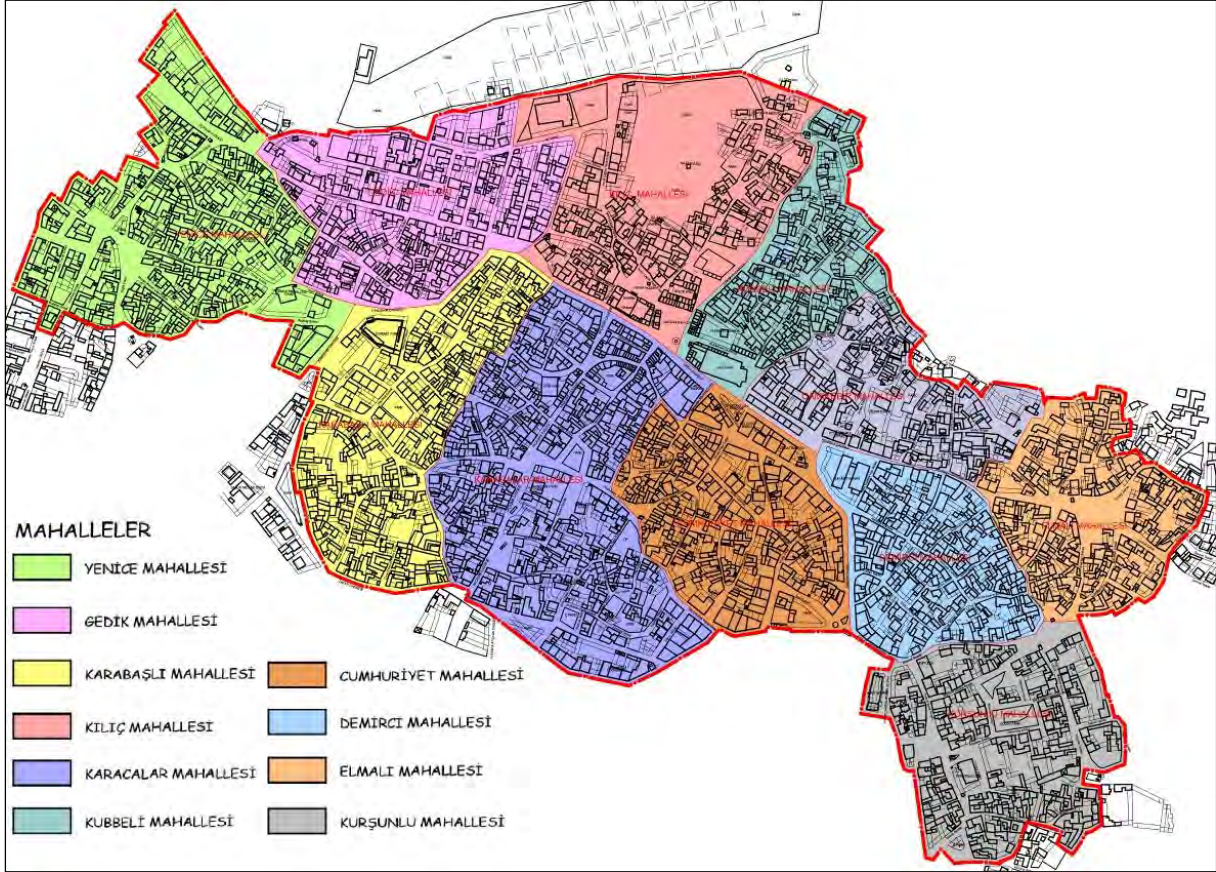
Harita 2.10. Alt merkezlerde meydan (harita: Akn imar)

Mahalleler ve sokaklar

Sivrihisar'da 1486 yılında 24 adet Müslüman, 1 adet Ermeni mahallesi bulunmaktaydı. Mahalleler eski, kişi ismi verilen, yapılan meslekle anılan ve Ermeni mahallesi olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Sivrihisar'daki mahalleler genellikle bir cami-mescid etrafında kurulmuş ve bunları yaptıran şahısların adlarını almışlardır. Kılınç, Çubuk, Tatlar, Elmalu, Çapaklu, mahallelerinin cami etrafında biçimlenmiştir. Birden fazla sokağın camiye açılması ile de önünde alt meydanlar oluşmuştur. Kazzaz Sinan, Hacı Kudbettin, Ak Togan, Hacı Veys kişi ismi verilen mahallelerden, Ahi Fahreddin, Kethüda ve Gedük yapılan meslekle anılan mahallelerdendir. Ermenilerin bir arada bulunduğu bir adet mahalle ise Ermeni Mahallesidir (Doğru, 1997:22-30).

Günümüzde Sivrihisar İlçesi tarihi kent bölgesi 11 adet merkez mahalleden oluşmaktadır (Harita 2.11).

Konutlar bir araya gelerek mahalle olgusunu oluşturur. Kent dokusunda mahalle hem biçimsel hem de sosyal-kültürel açıdan oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü mahalle kavramı, şehir içerisinde yaşayan insanlara bir aidiyet hissi kazandırmaktadır (Kuban, 1968:55). Bu düşünce kent kurgusunun temel noktalarından biridir. Çünkü insan ve toplum bu kurgunun en önemli verisidir. Mahalleleri birbirine ve kent merkezine bağlayan sokaklar geometriye dayanmadan organik bir şekilde biçimlenmiştir (Resim 2.17). Sokaklar ve oluşan mahalle olgusu çevre-insan, biçim-fonksiyon, konut-yeşil, konut- hakim yapı ve organik sokak dokusu içerisindeki homojen dağılmış konutlar doğa ile insan arasındaki ilişkinin sürekliliğini sağlamaktadır (Kuban, 1968:72).

Harita 2.11. Sivrihisar merkez mahalleleri (Akn imar)

Resim 2.17. Sivrihisar tarihi kenti sokakları (Öz, 2017)

Sokak yönlendirici kent elemanı olarak çeşitli şehir görüntülerini insanlara sunarken dar-geniş-açık-serbest anlamsal etkilerinde mekanları da tanımlar. Dar sokaklardan ulaşılan açık-büyük meydanlar ile ulaşım doğal bir yönleniş kazanır (Bilgihan, 2006:64).

Sokaklar organik bir ağ gibi kenti sararken oluşturduğu karşılaşma noktaları (Şekil 2.3.) ile de kamusal alanları meydana getirir. Kesişim noktalarında (Resim 2.18) oluşan genişlemeler alt meydanları oluşturur. Bu alt meydanlarda genellikle çeşme de bulunur. Kamusal alandan avlu kapıları ile yarı kamusal alanlara ve oradan da özel alanlara geçişler sağlanır (Resim 2.19).

Şekil 2.3. Sokakların karşılaşma noktaları oluşturması (Imamoğlu, 1992- Yavuz, 2018)

Resim 2.18. Sokak kesişim noktası (Öz, 2017)

Resim 2.19. Sokak-avlu-konut ilişkisi (Öz, 2017)

Resim 2.20. Doğal eğime uyumlu konutlar (Öz, 2017)

Tarihi kentte sokakların oluşumunu topografya önemli ölçüde etkilemektedir. Eğime paralel olarak tasarlanan yollar organik sokak dokusunun oluşumunda ana faktördür. Bu aynı zamanda yapı parselizasyonunun oluşumunu da etkileyerek yapıların birbirini kapatmasını da engellemektedir (Resim 2.20) (Cansever, 2010:95-98). Tarihi kent sokaklarını etkileyen tek faktör topografya değildir. Halkın yaşantısı, sosyal yapısı, iklim, fonksiyonel kullanım ve birçok etken sokakların yönlenmesinde önemli rol oynamaktadır. Bir yapı öbeğinin akrabalık ilişkileri ön planda tutularak inşa edilmesi ve sokakların buna göre şekillenmesi ve sokakların çıkmaz sokak (Resim 2.21) şeklinde içselleştirilmesi buna örnektir (Özbek, 2004: 30).

Resim 2.21. Sivrihisar tarihi kenti çıkmaz sokaklar (Öz, 2017)

3. MİMARİ DİL VE BİÇİM GRAMERİ

3.1. Dil ve Mimari Dil

Dil, duygu ve düşüncelerin aktarılması ile iletişimi sağlayan bir araçtır. Gramer olarak ifade edilen kurallar çerçevesinde sürekli üretime olanak veren dil doğal ve yapay olmak üzere iki grupta incelenmektedir.

Doğal dil, günlük yaşantı içerisinde iletişimi sağlayan, düşünce ve duyguların ifade aracıdır. Doğal dilin elemanları harf, hece, kelime ve cümledir. Temel yapısını korumak kaydıyla yıllar içerisinde ufak değişikliklere uğrayan doğal dil, değişip gelişerek varlığını korumaktadır (Raphael, 1976). Yapay diller ise insanlar tarafından üretilmiş, oluşum kuralları tekrar yorumlanarak değiştirilebilen dillerdir. Tasarım dili, mimari dil, bilgisayar dili ve müzik dili yapay dile örnek verilebilir. Sırası ile çizgiler, biçimler, semboller, notalar bu yapay dillerin temel elemanlarıdır (Aksoy, 2001:12,13).

Doğal ve yapay diller iki kural seti ile kurgulanmaktadır. Anlamalı bir araya geliş semantik kurallar, bileşenlerin bir araya geliş kurgusunu ise sentaktik kurallar belirlemektedir (Özbek, 2004: 5). Bu kurallar çerçevesinde meydana gelen diller temel elemanlarının kombinasyonları ile sayısız üretim yapmaktadır.

1955 yılında dil bilimci Naom Chomsky İngilizce dilinin cümle yapısını incelemiştir. “Syntactic Structures” adlı kitabında formal olarak yaptığı inceleme dilin kurallarının ortaya çıkarmış ve yapay dillerin oluşturulmasının temelini oluşturmuştur.

Mimarlıktaki temel elemanlar olan biçimlerin kurallı bir araya gelmesi ise mimari dili oluşturur. Mimarın tasarlama alışkanlıkları bu kurallar bütününe sorgulamadan belirli bir sırada tekrarlaması ile oluşur. Tasarımdaki bileşenler arasındaki kurgu deneyimler ile kazanılmış bir sürecin ürünüdür (Özbek, 2004: 6,7). Bu mimari stillerin oluşmasının da temelidir. Mimari dilin gramerinin ortaya konması sınırlı sayıda biçim ve kuralla sınırsız alternatif üretilmesini sağlamaktadır (Bökü, 2009:3)

Mimari tasarım ve dil yapısının benzerliği konusunda tasarım kuramı araştırmacıların incelemeleri bulunmaktadır. Bu benzerlik iki sisteminde belirli bir kurgusal düzende olmasından kaynaklanmaktadır. Bu konu mimari tasarım bağlamında ele alındığında “gramer tarafından organize edilmiş bir biçim bankası” olarak ifade edilirken dil bağlamında ele alındığında ise “sözcüklerin birleşiminden oluşmasıdır” (Brown, 2001).

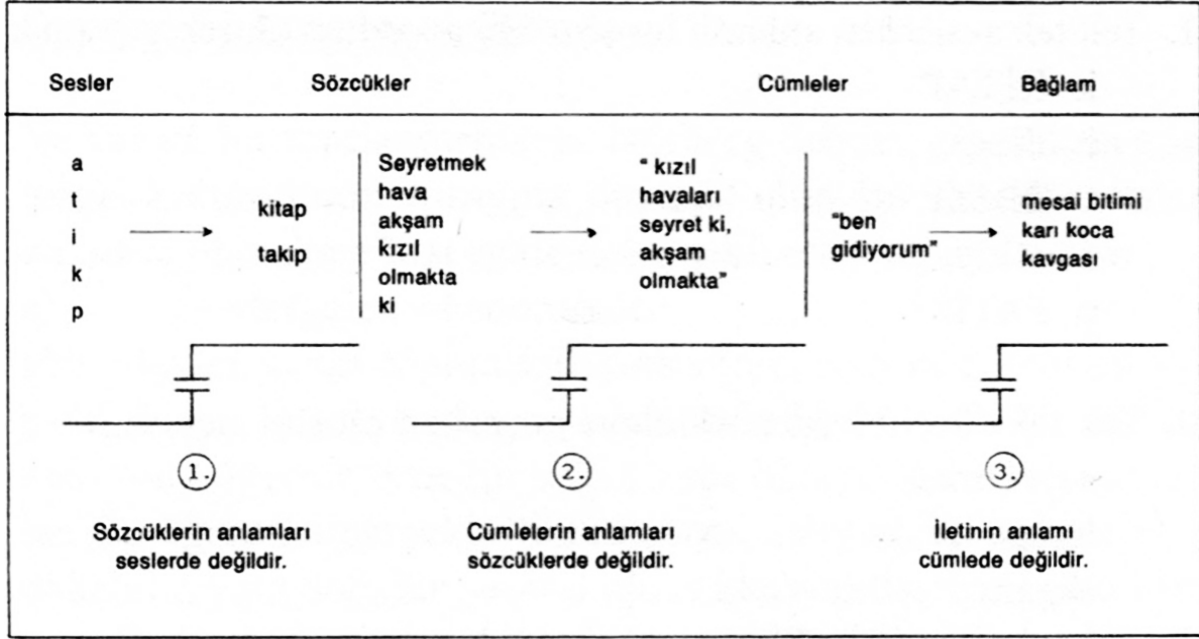
Düşüncelerin, duyguların ifade edilmesi için kullanılan ve iletişimi sağlayan dil, mimarlık disiplininde ise düzeni tarif etme amaçlı kullanılmaktadır. Bu sebeple mimari tasarım ile dil arasında benzerliklerin görülmesinin sebebi bu yaklaşımdır (Yavuz, 2011).

Dilde ve mimarlıkta kullanılan- seçilen elemanlar sınırlı sayıdadır. Fakat bunların belirli kurallarla üretilmesi ile ortaya çıkan sonuç ürün kombinasyonları sonsuzdur. Bu sonuç ürünlerinin tamamı anlamlı veya dile uygun olmayabilir. Oluşturulan kombinasyonlar, “her özel durum için o duruma özgü kurgular oluşturmak üzere” belirlenir.

Mimarlıkta da dilde olduğu gibi sentaktik, semantik, pragmatik işlemler tariflenebilir.

- “Sentaktik kısıtlar; yazılı dil gibi, stilistik olarak benzer bileşenler arasındaki beklenen-beklenmeyen ilişkilerde gözlenebilir”,
- Mimari tasarımda anlamsal ifade ise bina formunu oluşturan kompozisyonu ile çıkarılabilir.
- Dildeki pragmatizm ise “bina hep bir amaç için yapılır” benzetmeleri kullanılabilir (Yavuz, 2011).

Mimari çözümler ile görülmektedir ki tekil biçimlerin sentezi yapıları meydana getirir. Yapısal kurgu ve dil düzleminde bakıldığında konuşulan dil ile mimarlığı benzeştirmek çözümler için kullanılabilir bir yoldur. Dilsel üretimin de mimarlıkta olduğu gibi farklı türden ürünleri bir araya getirmesi, farklı üslupları oluşturması, anlamlı bir araya gelmesi, ilişkilendirilme kurallarının tespiti konusunda çalışmaların olması ve çevresel etkilerden direkt etkilenmesi gibi ortak yanları bu iki konunun benzer çözümlere tabi tutularak incelenebileceğini göstermektedir. Dili oluşturan öğelerin rastgele birleşiminin söz konusu olmadığı gibi mimari öğeler de birbirinden bağımsız değildir. Öğelerin farklı varyasyonlar ile birleşimi farklı ürünlerin ortaya çıkmasına neden olur (Şekil 3.1). Dil kuralları bu varyasyonları anlamlı ürünler haline getirmek içindir. Yapısalcı dilbiliminin edindiği sonuçlar ve kullandığı yöntemler mimari çözümlerde de kullanılmaktadır (Fischer, 2015: 20-25)

Şekil 3.1. Konuşma dilinde bir araya gelişin farklı ürünler vermesi (Fischer, 2015: 20)

3.2. Biçim Grameri

Mimarlar fiziksel çevreyi tasarlarlarken yeni objeler üretme, bunların bir araya gelmesi, objeler arasındaki etkileşim ve dönüşümleri göz önünde bulundururlar. Tasarım teoristleri tasarım bilgisini soyutlaştırarak birbirleri ile ilişkilerini çözümlmek için yüzyıllardır çaba harcamaktadırlar. Bu çalışmaların temel amacı tasarlamayı anlaşılır ve üzerinde çalışılarak geliştirilebilir bir hale getirmektir (Aksoy, 2001: 1). Mimarın tasarım yaparken izlediği adımları bilgisayar dil ortamında anlatabilecek kadar net ifade etmesi kural tabanlı tasarım fikrinin ortaya çıkma sebebidir. Algoritmanın en önemli özelliği ise karmaşıklıktan uzak ve kolay takip edilebilen sınırlı kural setlerinden oluşmasıdır. Yemek tarifine benzeyen bu algoritmalar tasarımların analizi ve sentezi için kullanılan bir sistemdir. Tasarım operasyonlarının net olarak belirlenmesi bu operasyon dizgeleri için bir algoritma tanımlar (Özbek, 2004:7).

Algoritma bir problemin çözümü için bir formüldür. Fakat tasarımı oluşturan bu işlemlerin esas amacı tasarımı formül düzeyine indirgeme işlemi değil alternatif varyasyonlar sunarak yeni koşullar sunmaktır. Bu kurallar dizisinde sistem tekrar yorumlanabilir ve yeni kurgu ile farklı ürünler elde edilebilir (Özen Yavuz, 2011:28, 35, 36).

Stiny ve Gips biçim gramerini, 1970'li yılların başında kural tabanlı yapıya uygun, algoritmik yapıyı tanımlayan tasarım dilini tarif ve yaratma yolu olarak tanımlamıştır (Aksoy 2001). Dilbiliminde türetici biçimsel oluşum kurallarının bulunması ve tekrarla kullanılmasına benzer bir yapı gösteren biçim grameri algoritmik bir yapıya sahiptir. Dili oluşturan kurallar olarak tanımlanabilen bu algoritmanın analizi dilin kurallarının anlanması ve yenilerinin üretilmesine olanak sağlamaktadır (Stiny, 1980). Biçim gramerleri dil sözlüğündeki biçimleri kullanarak 'n' boyutlu yeni biçimler oluşturur (Stiny, G.1977). Biçim gramerleri tasarım dili üretmek amacı ile kuralların tek tek uygulandığı biçim kuralları setidir. Bilgisayarın biçim üretme yöntemi olan formal ve şekillerle biçim üretmenin tarifi olan informal olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Özbek, 2004: 9)

Kurala dayalı bir sistem olan biçim grameri tasarım dillerinin tarifinde ve yaratımında kullanılmaktadır. Bir kompozisyon olan müzik nota dizilerinden oluşurken notalar kadar bir araya gelişleri de önemlidir. Notaların karakterisk biçimde dizilmesi stili meydana getirir. Aynı biçimde alfabetik bir dilde harflerin yan yana gelmesi de belirli kurallar çerçevesinde yapılarak anlamlı parçacıklar oluşturulur. Bu kural oluşturulan parçacıkların birleştirilmesi içinde geçerlidir. Wojtowicz ve Fawcett (1986), müzik ve dilde olan bu kurgunun mimarlıkta da geçerli olduğundan bahsetmişlerdir (Aksoy, 2001: 1-5). Biçim gramerlerinde oluşturulan biçim setlerinin belirli kuralları olan bir gramer ile bir araya gelmesinin tasarımda amaçladığı da müzik ve dil ile işlevlerinin benzerliğidir. Biçim grameri, tasarım dillerini tanımlamak ve üretmek için bir araçtır (Özbek, 2004: 9).

Gibs ve Stiny (1980) tasarıma ait kural setlerinin belirlenmesinde dört madde ortaya koymuştur. Bunlar;

1. Set içerisindeki elemanların her birine ait kataloğun oluşturulması,
2. Setteki elemanlardan birinin ve bundan türeyecek elmalar için üretim-dönüşüm kurallarının belirlenmesi,
3. Setin üretimi için bir programa sunulması,
4. Seti üretmek için gramerin sunulmasıdır (Aksoy, 2001:6).

Biçim grameri, geometrinin temel elemanlarını biçim kelimesi olarak kullanır. Bu biçimlerin birbirleri ile bir araya geliş kurallarını ve başlangıç ilişkilendirir. Başlangıç biçimi ile türetme başlar ve kurallar uygulanarak dönüşür (Şekil 3.2, 3.3). Tasarımda kullanılan dönüştürücüler;

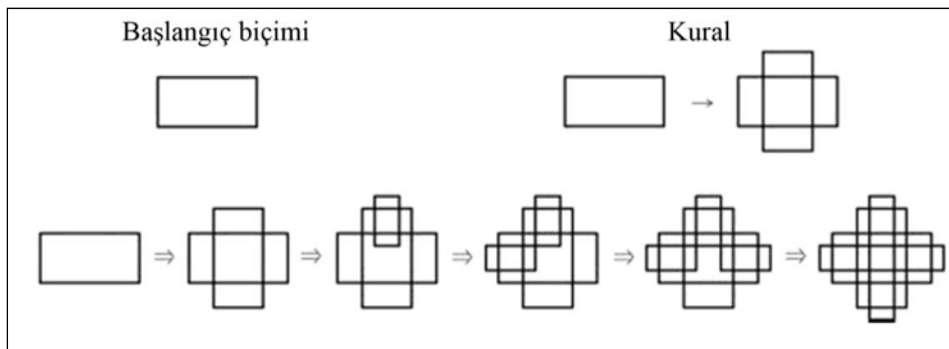
1. Yansıma,

2. Kaydırma,
3. Döndürme,
4. Boyutlandırma.

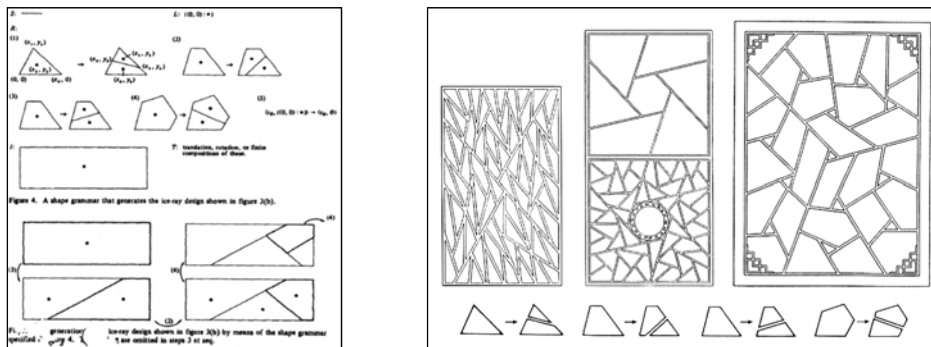
Operasyonlar ise:

1. Toplama,
2. Çıkarmadır.

Biçim grameri tasarım dili veya seti üretmek için kuralların bir bir uygulandığı biçim kuralları setidir (Özbek, 2004:9).

Şekil 3.2. Dikdörtgen başlangıç biçiminin 90 derece döndürülüp kendine eklenmesi ile türemesi (Knight ve Stiny, 2001)

Şekil 3.3. Çin vitrey sanatında biçim grameri kullanımı ile ifade edilmesi ve üretimi (Stiny, 1977)

Mimaride biçim grameri çalışmaları

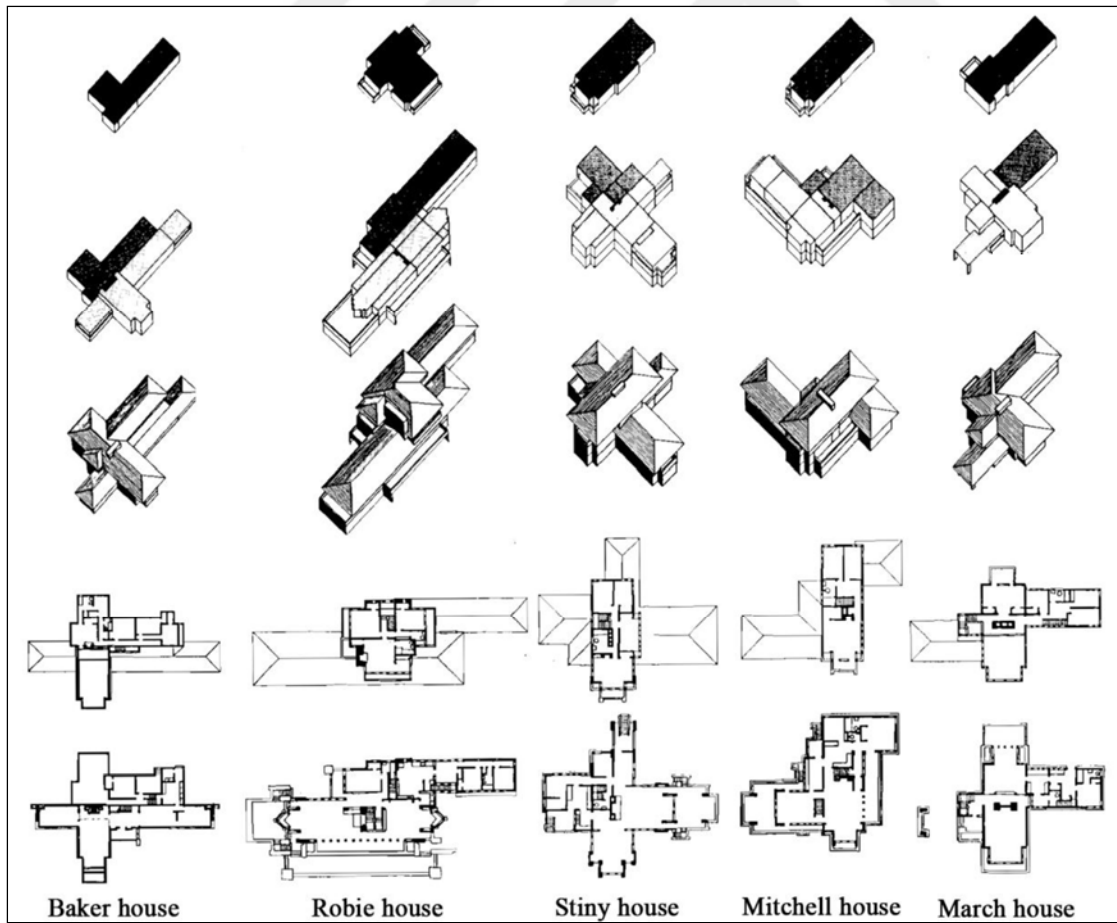
Dillerin tasarım kurallarını soyutlaştırmak ve karakterize etmek için kullanılan biçim grameri bir kurallar sistemidir. Biçim grameri mimarlık, mühendislik ve birçok sanat dalında tasarım

dillerinin çözümlenmesi, stillerinin anlaşılması ve yeni tasarımlar oluşturması için kullanılmaktadır (Aksoy, 2001: 1-6). Biçim gramerinin kullanım alanları şöyle özetlenebilir;

1. Var olan mevcut dilin, tasarımların ve mimari stillerin incelenmesi (analitik),
2. Tasarımcının tamamen kendisinin sıfırdan oluşturduğu dil, tip, stil (orjinal),
3. Analiz ve sentezin bir arada kullanılarak mevcut dilden yeni dilin üretimi (hibrid) (Tok, 2008: 12).

Frank Lloyd Wright kır evleri

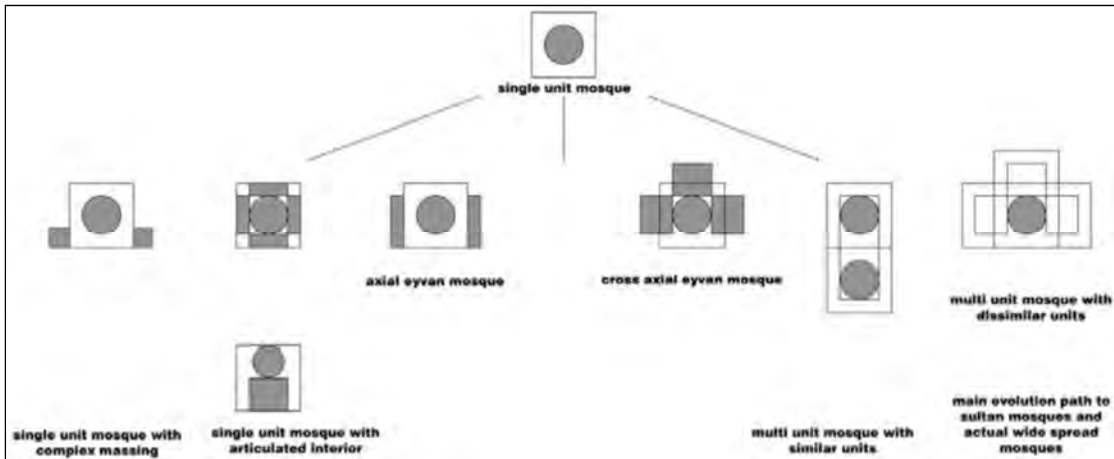
Frank Lloyd Wright'ın tasarladığı kır evlerinin analiz edilmesi ile elde edilen mimari dil, dikdörtgen prizmalar olarak simgelenen mekan hacimlerini biçimlendirerek 89 farklı ev türetilmiştir (Şekil 3.4). Yapılan bu analizler ile Wright'ın tasarım kurgusu çözümlenmiştir (Güzelci, 2012).

Şekil 3.4. Üretilen kır evleri (Koning ve Eizenberg, 1981)

Klasik Osmanlı Camileri

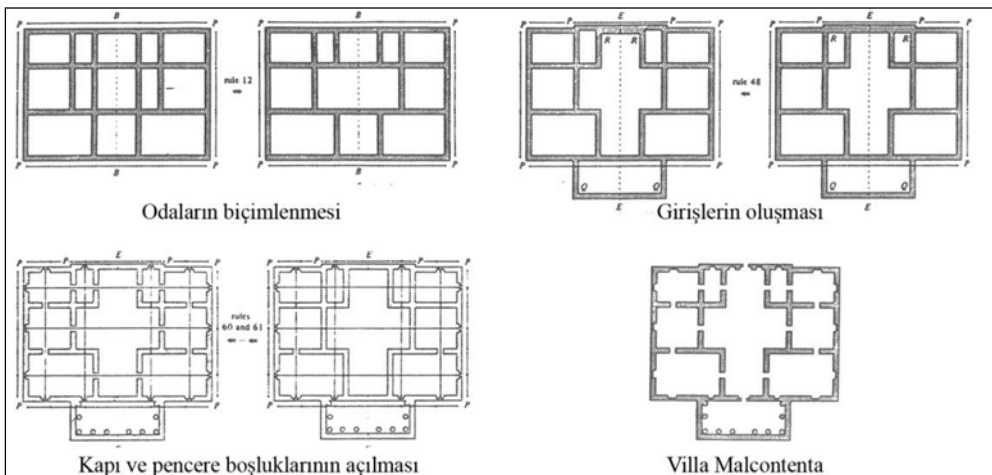
Şener ve Görgül (2008) Klasik dönem Osmanlı Cami'lerinde form, oran ve mimari dil bağlamında incelemeler yapmıştır. Cami tipolojileri ve bileşenleri arasındaki ilişkileri inceleyerek tasarım ilkeleri çıkarılmıştır (Şekil 3.5) (Güzelci, 2012).

Şekil 3.5. Tasarım bileşenleri ile tipoloji ilişkisi (Şener ve Görgül, 2008)

Palladio villaları

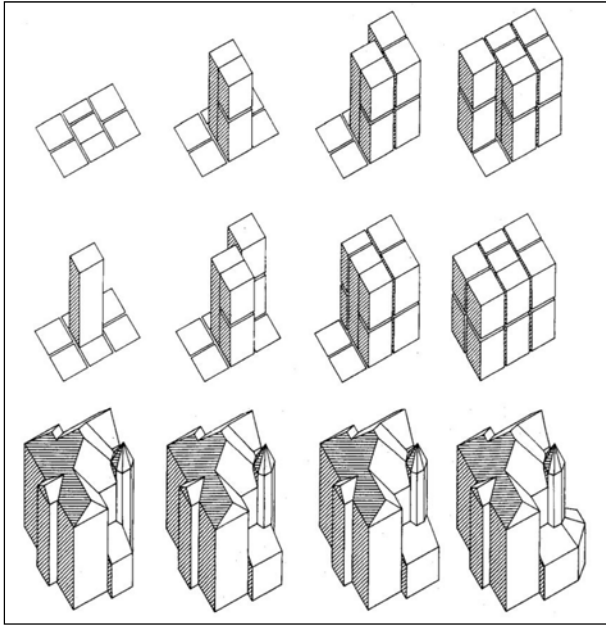
Stiny ve Mitchell (1978), Palladio'nun tasarladığı villaların zemin katlarının analiz ederek biçim gramerini çıkartmış ve mimari üslubu tanımayı amaçlanmıştır. Konut mimarisi üzerine yapılan ilk çalışmadır (Şekil 3.6.) (Güzelci, 2012).

Şekil 3.6. Villa Malcontenta üretim süreci (Stiny ve Mitchel, 1978)

Queen Anne evleri

Plan ilişkilerinin üçüncü boyuttaki etkilerinin de araştırıldığı ilk çalışma olan Queen Anne Evleri iki aşamalı biçim grameri ile kurgulanmıştır. Birinci aşama iki boyutlu planın üretimi ikinci aşama ise üçüncü boyutta hacim kazandırılmasıdır. Ulrich Flemming (1987) tarafından geliştirilen biçim grameri Amerika yöresel mimarisini analiz etme amaçlıdır (Şekil 3.7) (Güzelci, 2012).

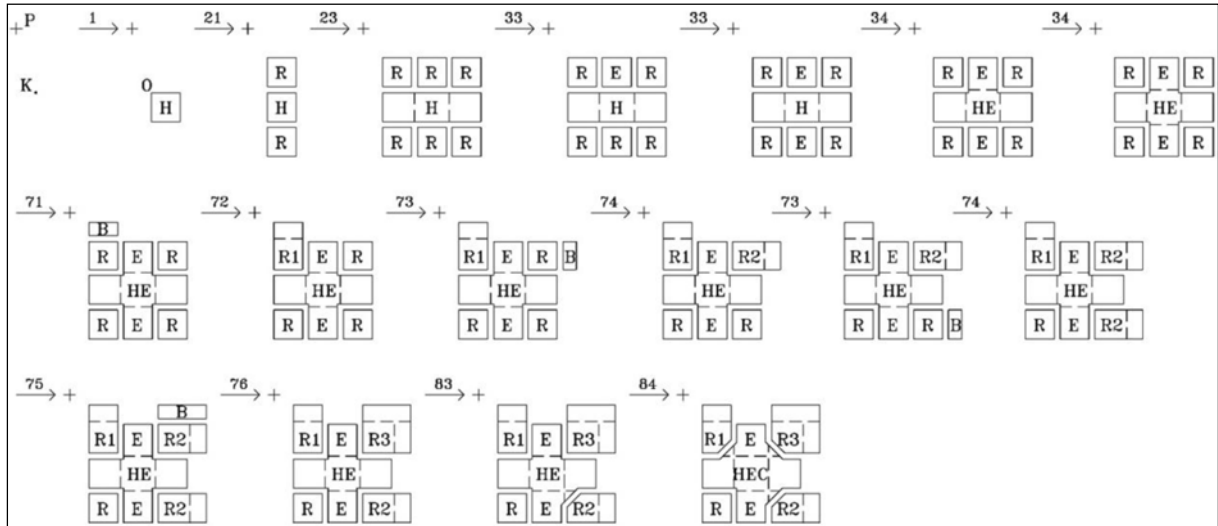

Şekil 3.7. Queen Anne Evleri biçim grameri ile üretim aşamaları (Flemming, 1987)

Geleneksel Türk Evleri

Anadolu ve Rumeli’de yapılmış Türk evlerinin biçim gramerini analiz eden Çağdaş (1996) plan üretimini sağlayan parametrik bir biçim gramerini ortaya koymuştur. Yapılan çalışma ile mekansal ilişkilerin plan üretimine etkisi biçim grameri ile üretimin temelini oluşturmuştur. Çalışma iki aşamadan oluşmaktadır. (Şekil 3.8.) (Güzelci, 2012).

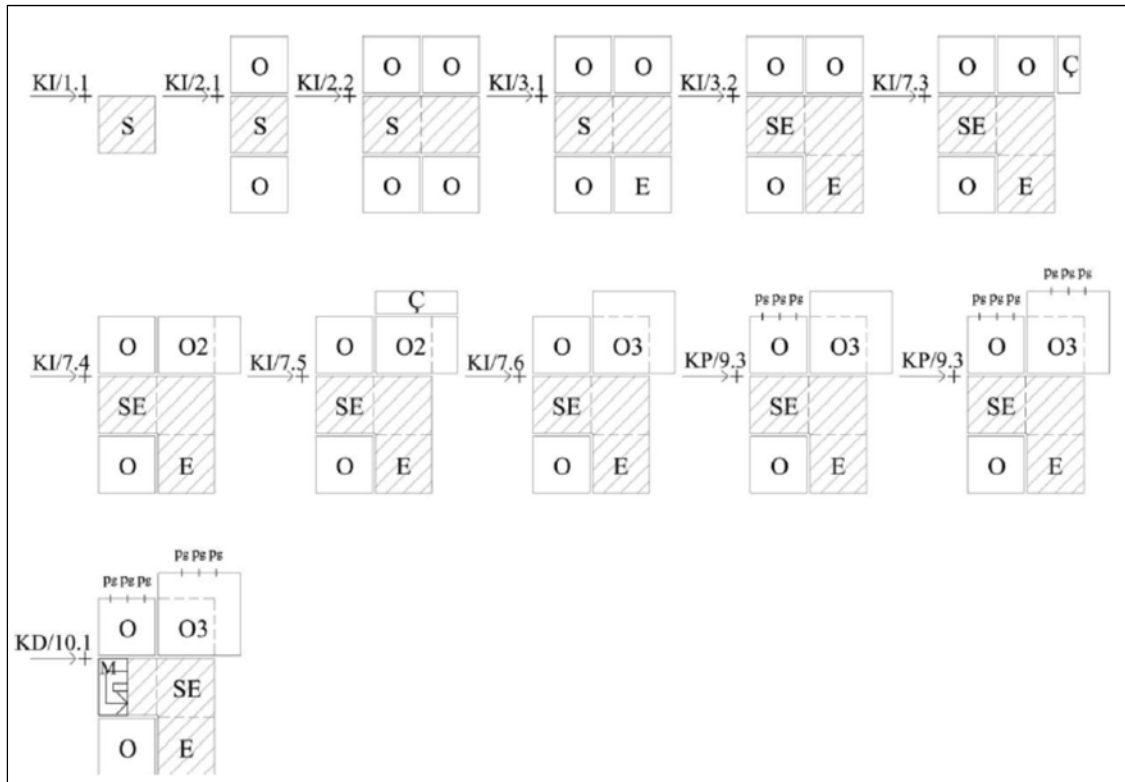
1. Planların biçimsel ve sentaktik analizinin yapılması ve plan üretimi için gerekli ilkelerin biçim kuralı şemasında gösterilmesi
2. Geleneksel Türk Evleri plan üretimi için parametrik biçim grameri üretilmesi.

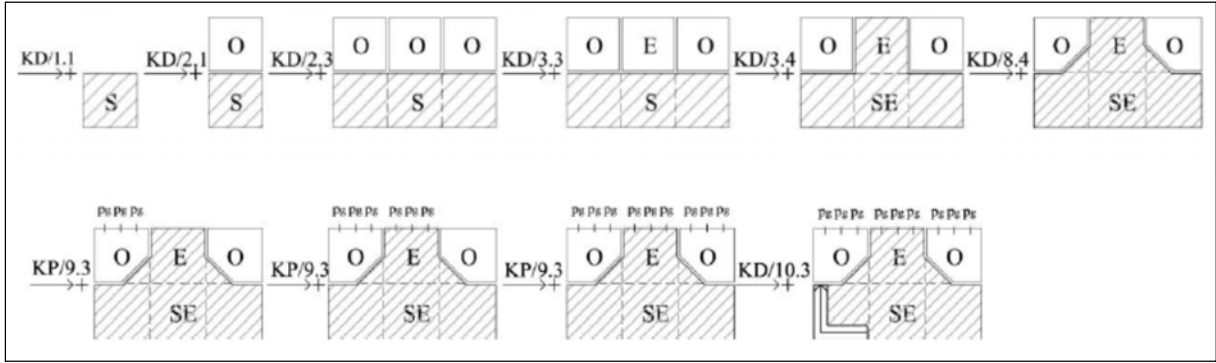
Şekil 3.8. Plan üretimi (Çağdaş, 1996)

Amasya Yalıboyu evleri

Güzelci bu çalışmasında Amasya Yalıboyu evlerinin biçim gramer strüktürünü analiz ederek kural setleri oluşturmuş ve üretim sürecini tanımlamıştır. Amasya Yalıboyu evleri ile aynı dile sahip iç ve dış sofalı yeni evler üretmiştir (Şekil 3.9, 3.10) (Güzelci, 2012: 91-95).

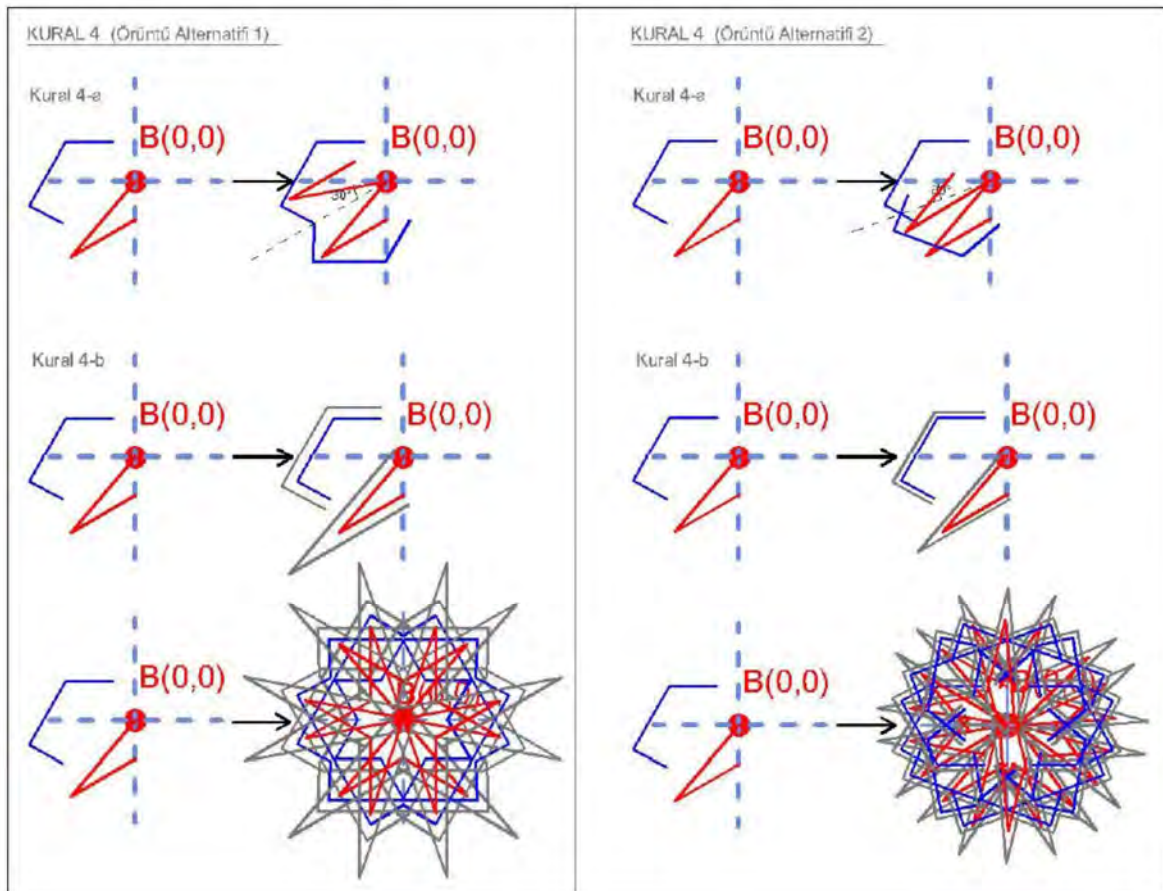
Şekil 3.9. İç sofalı ev üretimi

Şekil 3.10. Dış sofalı ev üretimi

Anadolu Selçuklu geometrik bezemeleri

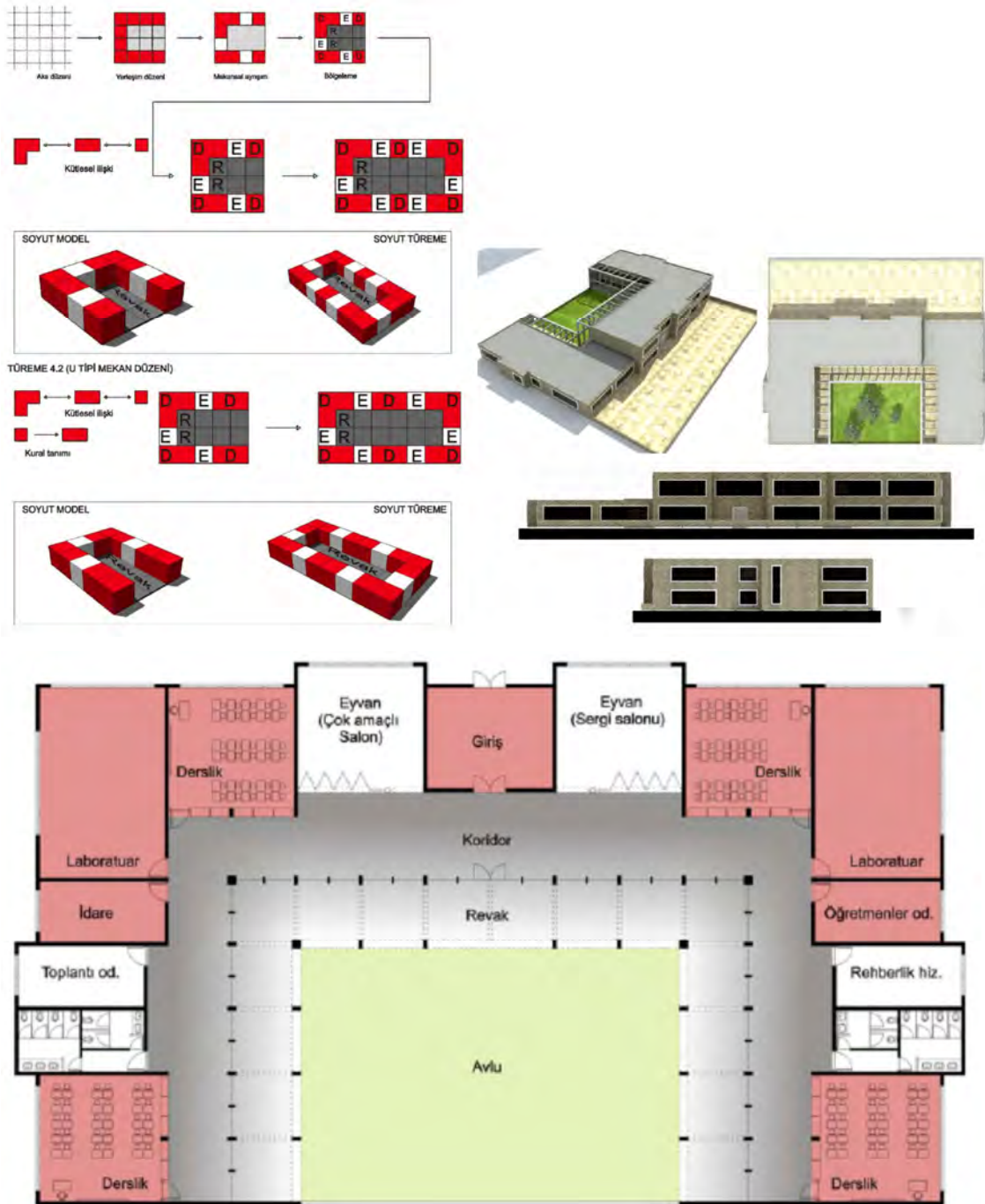
Bökü bu çalışmada Anadolu Selçuklu dönemine ait beş adet örnek bezeme seçerek biçim grameri ile analiz etmiş ve örüntü türetme ile ilgili alternatif yöntemler öngörmüştür (Şekil 3.11.) (Bökü, 2009:94-96) .

Şekil 3.11. Kuralın farklı başlangıçlar ile biçimlenişi (Bökü, 2009:94-96)

Gramer tabanlı mimari tasarım: Mardin’de ilköğretim okulu

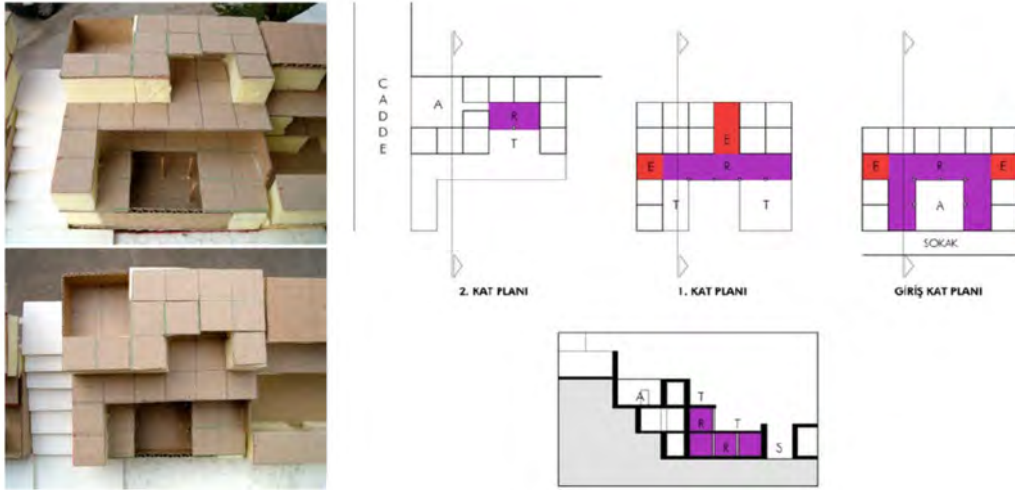
Tok, Mardin kenti konutlarını temel yapıtaşı olarak kabul edip analiz eden bu çalışmada elde edilen tasarım verilerinin ilköğretim okulu tasarımına aktarması hedeflemiştir. Mardin genelindeki biçim grameri kurallarının farklı işlevler içeren binalar için adapte edilmesini konu almıştır (Şekil 3.12) (Tok,2008:84-95).

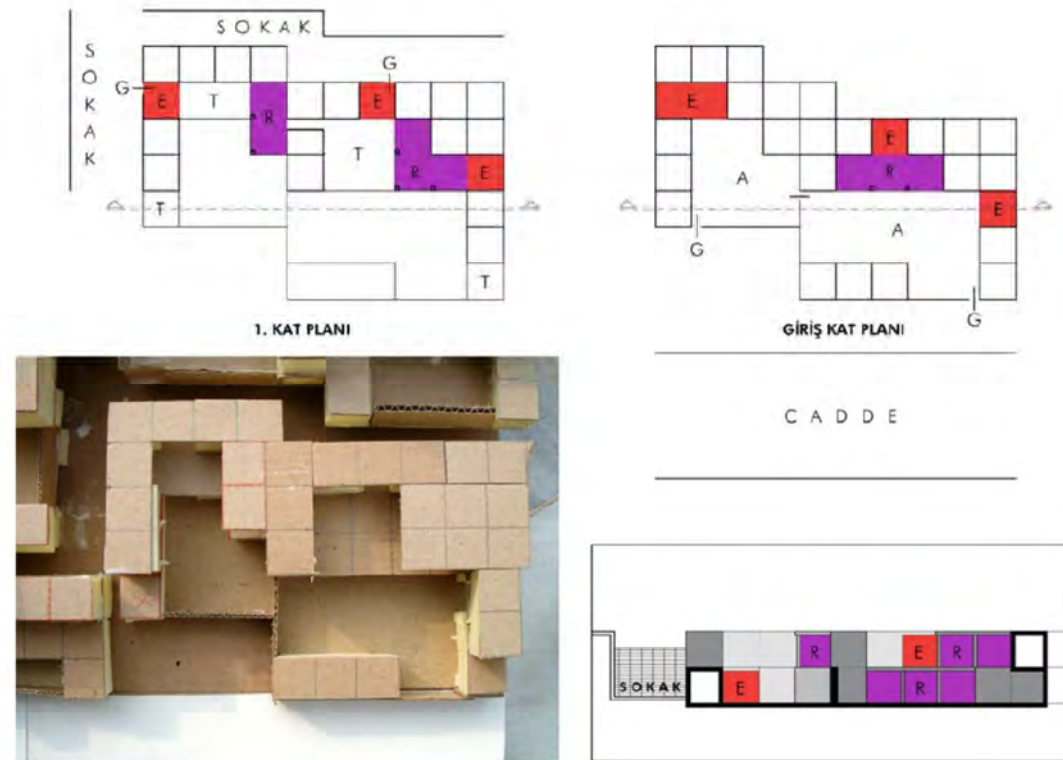
Şekil 3.12. Biçim grameri ile üretilen okul plan şeması ve modeli (Tok,2008:84-95).

Çağdaş Mardin konut yerleşimi

Özbek bu çalışmasında analiz ettiği geleneksel Mardin evlerinin biçim gramer kurallarını çıkarıp günümüze uyarlayarak Mardin’de çağdaş konut üretimi için alternatif ürünler ortaya koymuştur (Şekil 3.13, 3.14).(Özbek, 2004:90-92)

Şekil 3.13. Konut önerisi

Şekil 3.14. İki avlulu konut önerisi (Özbek, 2004:81)

4. SIVRİHİSAR KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ

Sivrihisar İlçesi'nin geleneksel ve yeni kent dokusunun biçimleniş kurgusunun çözümlenmesi, mekansal kullanım olan kamusal-yarı kamusal özel alan olgularının bu biçimlenişi nasıl etkilediğinin incelenmesi ve geleneksel bir dil çerçevesinde bilişsel kurallar ile kurgulanmış geleneksel doku ile yazılı kurallar çerçevesinde biçimlenmiş yeni kent dokusunun karşılaştırılması hedeflenmiştir. Yapılan bu analizlerde mahremiyet olgusu, kullanım alanları ve biçimlenmenin bir sonucu olan kamusal-yarı kamusal-özel alan bağlamında kent dokusunun ve geleneksel konutun kurgusu incelenmiştir.

Bu geleneksel dilin ise kamusal-yarı kamusal/yarı özel ve özel alan kurgusu çerçevesinde kenti oluşturan öğeler olan merkez, alt merkezler, meydan, mahalleler, sokaklar ve mimari bileşenler ile ne biçimde örgütlendiği hem geleneksel hem de yeni kent dokusunda analiz edilmiştir. Böylelikle kentsel kurguyu oluşturan elemanların nasıl bir araya gelerek kentsel dokuyu tanımladığı ve bir araya gelme kurallarının belirlenmesi hedeflenmiştir.

Bu çalışma kapsamında; farklı öncelikler ile kurgulanan iki kent dokusu biçim grameri ile soyutlanarak mekansal kullanım bağlamında farklı kriterler doğrultusunda çözümlenerek biçimleniş kurguları analiz edilmiştir.

Mekansal örgütlenmenin kent dokusuna ve dokuyu etkileyen mimari elemanlara etkisinin inceleneceği bu çalışmada; kural tabanlı analiz yöntemi, olan biçim grameri ile Sivrihisar İlçesi'nin mevcut geleneksel kent dokusu iki ölçek baz alınarak analiz edilmiştir. Bunlar;

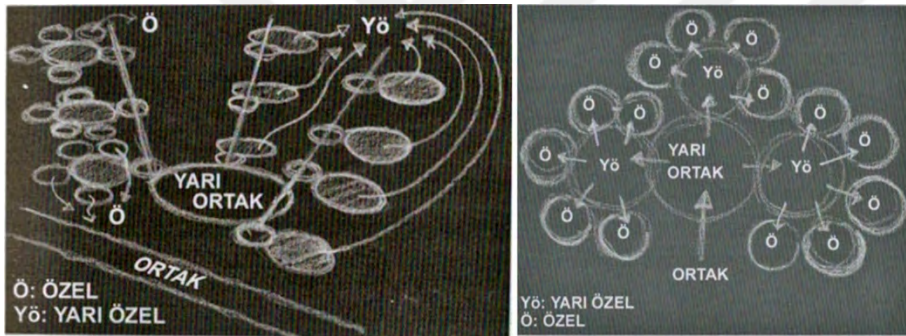
1. Kent ölçeği
2. Konut ve yakın çevresidir.

Biçim grameri bir soyutlama aracı olarak kullanılmış, kentsel ve mekansal bağıntılar mimari dil kapsamında sorgulanmıştır. Biçim grameri ile yapılan analizlerin sonucunda geleneksel dokunun ve öğelerinin biçimlenme kuralları çıkartılmış, kent dokusunun tanımlanması, kamusal-yarı kamusal/yarı özel- özel alan ilişkisinin nasıl kurgulandığı ve kentsel örgütlenme mantığının çözümlenmesi amaçlanmıştır.

Kamusal-Yarı Kamusal/Yarı Özel-Özel Alan

İnsanların çevrelerini kullanmaları ile mekansal davranışlar oluşmaya başlar. Bu davranış biçimi gözlemlenebilir ve farklı kişiler tarafından gözlemlendiğinde de benzer sonuçları verir. Mikro ölçekte yapılı çevre kapsamında mekansal davranışlar kentsel örüntünün oda, yapı, sokak, meydan, mahalle bileşenlerini kapsamaktadır (Barlas, 2014).

Özel mekan, mahremiyet ve egemenlik alanı oluşturma davranışlarının sonucudur. Egemenlik alanı oluşturma davranışı kişiselleştirilmiş mekan kavramını ortaya çıkarır. Mahremiyet ise denetim davranışının yansımasıdır. Özel mekanlar bireyin mahremiyetini sağlaması için kurguladığı mekandır ve düzenleme, sahiplenme ve bağlanma duygularını verir. Konut en önemli özel mekandır (Barlas, 2014).

Şekil 4.1. Newman hiyerarşisi (Barlas, 2014)

Newman (1972) egemenlik alanları ile ilgili bir hiyerarşi üzerinde çalışmıştır (Şekil 4.1). Bu çalışmada özel mekanlar mahremiyet, özelliğlilik ve korunma gibi duyguları temsil etmektedir. Hiyerarşinin diğer bölümünü ise kamusal mekanlar oluşturmaktadır. Kamusal mekanlar ise herhangi birine aitliği bulunmayan, kişiselleştirilmemiş ve kullanıcı bireyler tarafından hak iddia edilemeyen alanlardır (Barlas, 2014). Hiyerarşilerin amacı ise insanların çevreleri ile kendisi arasında bir kontrol mekanizması kurabilmektir (Lang, 1987).

Şekil 4.2. Tek ve çok katlı konutlarda mekansal kullanım (Barlas, 2014)

Kamusal mekan herkese açıklık ile ifade edilir. Mekanın açık veya kapalı olması ile değil erişilebilir olması kamusal mekan tanımı için önemlidir. Genel kullanıma izin verilen alan olması en önemli özelliğidir (www.mimarlikdergisi.com). Özel ve kamusal mekanlar arasındaki bağı ise kent ölçeğinde yarı kamusal alanlar konut ölçeğinde ise yarı özel alanlar sağlamaktadır (Şekil 4.2).

4.1. Kent Ölçeğinde: Mevcut Geleneksel ve Yeni Kent Dokusunun Analizi ve Karşılaştırılması

Kentsel mekan, insanların yaşadığı çevreyi düzenleme çabası ile oluşmaya başlamıştır. Doğal yaşam şartlarının yetersizliği toplumu yapılar üretmeye ve toplu olarak kullanılan meydan, mahalle, konut vb. yerleşme öğelerinin oluşumuna sebep olmuştur. İnsan yaşamına bir çerçeve olan mekan yaşantısının bir parçası haline gelmiştir (Sedes, 1991:23).

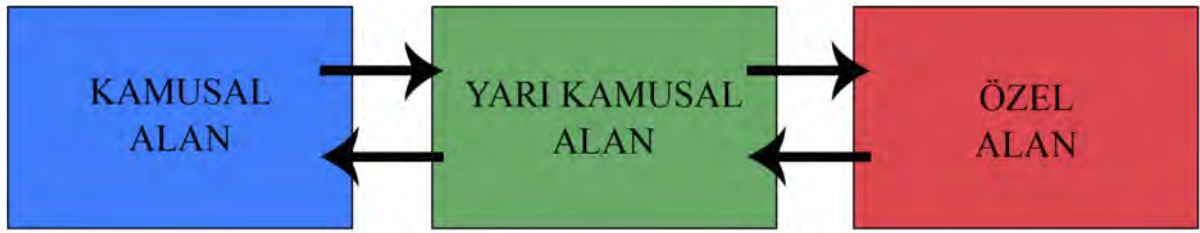
Mevcut geleneksel ve yeni kent dokusu Sivrihisar İlçesi'nde iki farklı çerçeve olarak karşımıza çıkmakta ve bu bize iki dokuyu karşılaştırma imkanı sunmaktadır (Harita 4.1- Resim 4.1). Kentsel öğeler birbirlerinin oluşumunu tetikleyen kurallar bütünü ile kurgulanır. Bu kurallar yeni imar edilen bölgelerde sistematik olarak kurgulanırken tarihi kentlerde insan odaklı, bilişsel ve işlevsel tavırla kendiliğinden oluşur. Farklı kurallarla oluşan şehirler nihayetinde farklı dokular oluşturur. Bu çalışma kapsamında biçim grameri yöntemi ile kenti tanımlayan mekansal kullanım öğelerinin çözümlenmesi için bir analiz tabanı oluşturulmaktadır.

Harita 4.1. Sivrihisar İlçesi tarihi kent (1) ve yeni oluşum bölgesi (2) (www.google.com/maps)

Resim 4.1. Tarihi kent dokusu ve yeni oluşum bölgesi genel görünüm (Öz, 2017)

Geleneksel mahalle kurgusunda sosyal-toplumsal yaşamın geçtiği toplanma mekanları olan meydan, cami, hamam, pazar, ticarethane vb. yapılar ile ulaşımı sağlayan sokaklar kent dokusunda kamusal mekanları oluşturur. Konutlar ise geleneksel doku içerisinde mahremiyetin ön planda tutulduğu özel alanlardır. Geleneksel dokuda kamusal mekanlardan özel mekanlara geçiş yarı kamusal mekanlar ile gerçekleşir. Yarı kamusal alan görevini ise zemin kat yüksekliğindeki duvarlar ile yapıyı sokaklardan ayırıştıran avlular üstlenmiştir (Şekil 4.3).

Şekil 4.3. Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım geçişleri

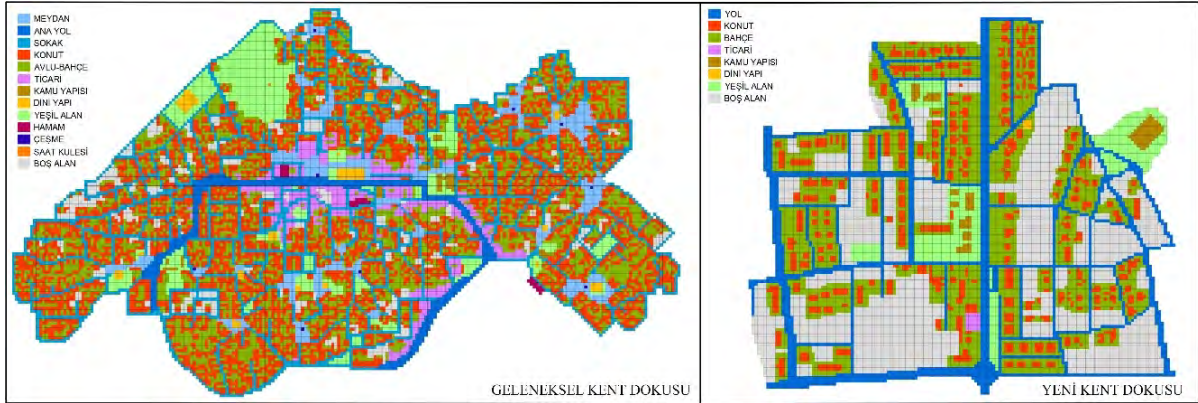
Kent dokusu örneğini incelerken kamusal, yarı kamusal ve özel alan ilişkilerinin tanımlandığı ve kenti örgütleyen üç temel ilişkiden yararlanılmıştır. Bunlardan ilki kent merkezini ve ona bağlı kent yaşantısını tanımlayan mekansal düzenleri içeren merkez kavramı, yarı kamusal konut yakın çevresinde özelleşen mahallelinin veya birkaç küçük ailenin bir araya geldiği kentsel düzeni ifade eden alt merkez ve konut içi yaşantısına dair yarı kamusal ve özel alan tanımlarını içeren konut ölçeği olmak üzere üç parametre belirlenmiştir.

4.1.1. Geleneksel ve yeni kent dokusu biçim gramer analizi

Kentin iki farklı dokusu mimari dil bağlamında biçim grameri ile analiz edilmiştir (Şekil 4.4). Yapılan soyutlamalar ile kentsel elemanlar arasındaki bağıntı, kurgusal kurallar bütünü ve odakların tespiti amaçlanmıştır.

Sivrihisar tarihi kent dokusu üzerinde yapılan analizde (Şekil 4.4) şehrin belirli odaklar etrafında kümelenildiği görülmektedir. Şehrin imar edilirken odak noktasının merkezinde Ulu Cami bulunmaktadır. Geleneksel kentte cami sadece dini olarak kullanılan bir yer değil aynı zamanda toplumsal etkileşimin, bilgi ve eğitimin, idare ile halk arasındaki bağın sağlandığı çok işlevli bir merkezdir (Alada, 2008:50). Kent çekirdeği olarak tabir edilebilen bu bölge etrafında birincil olarak toplanma ve toplumsal faaliyetleri sağlayabilecek bir meydan yerleşir (Resim

4.2). Meydan ve topluluk etrafında ticareti tetikler. Yiyeceklerin satıldığı pazar alanları bu meydanlarda, sabit eşyaların satıldığı ticaret mekanları ise bu meydanın çevresinde yer alır. Geleneksel kentte Ulu Cami çevresinde ticarethaneler, kervansaraylar, hanlar ve geleneksel düzene göre kurgulanmış zanaatler silsilesi yerleşir (Alada, 2008:50). Aynı zamanda bu meydanı besleyen çeşme, hamam, park, kamu binaları vb. yapılar bulunur. Bu çekirdek bölgenin ana ulaşım şeması ile bağlantısı ile de merkezi bölge tamamlanmış olur.

Şekil 4.4. Geleneksel ve yeni kent dokusu biçim gramer analizi

Resim 4.2. Tarihi kent çekirdeği- Ulu Cami, türbe ve meydan (Öz, 2017)

Kent çekirdeğini oluşturan elemanlar bu kurallar çerçevesinde yerleşirken sokaklar ise oluşan konut bölgeleri ile bağlantı kurar. Konutlar bir araya gelerek mahalle olgusunu oluşturmaya başlar. Kent dokusunda mahalle hem biçimsel hem de sosyal-kültürel açıdan oldukça önemli bir yere sahiptir. Çünkü mahalle kavramı, şehir içerisinde yaşayan insanlara bir aidiyet hissi kazandırmaktadır (Kuban, 1968:55). Bu düşünce kent kurgusunun temel noktalarından biridir. Çünkü insan ve toplum bu kurgunun en önemli verisidir. (Kuban, 1968:72).

Geleneksel kent dokusu içerisinde mahalle kavramı hem bütünü oluşturan bir parça hem de tek başına bütünü temsil etme niteliğindedir (Alada, 2008:20). Bu özellik mahallenin kent dokusuna doğrudan etki yapmasını da açıklamaktadır.

Mahalleleri birbirine ve kent merkezine bağlayan sokaklar geometriye dayanmadan organik bir şekilde biçimlenmiştir. Sokaklar ve oluşan mahalle olgusu çevre-insan, biçim-fonksiyon, konut-yeşil, konut- hakim yapı ve organik sokak dokusu içerisindeki homojen dağılmış konutlar doğa ile insan arasındaki ilişkinin sürekliliğini sağlamaktadır (Kuban, 1968:72).

Resim 4.3. Geleneksel kent dokusunda sokak (Öz, 2017)

Geleneksel kentte sokaklar, serbestçe birbirine benzemeyen farklı biçimlenme göstermektedir. Bu biçimlenmede arsa mülkiyet hakkı, doğal ortam şartları, sosyo ekonomik ve kültürel durum önemli rol oynamaktadır. Sokaklar eve benzer özellikte insancıl, samimi ve korunaklı mekan özelliğinde olup içselleştirilmiştir (Resim 4.3). Yaşama mekanları konut, bahçe, avlu, avlu duvarları ve bunlarla ilişkili olan sokaklar bir bütünlük içerisinde (Alada, 2008:148). Bu

sokaklar insan ölçeğinde ve doğayla uyumlu, organik, içerisinde gezenlere zengin perspektifler sunan ve kentsel imaja önemli katkılar sunan bir ögedir (Resim 4.4) (Erkan Biçer, 2002:49,50).

Resim 4.4. Geleneksel kent dokusundan perspektif (Öz, 2017)

Organik, bilişsel ve kendiliğinden oluşan tarihi kent dokusu aslında belirli kurallar sunmaktadır. Bu kurallardan bir tanesi kısıtlayıcı olarak karşımıza çıkan topografyadır. Topografik verileri dikkate alarak yapılan tasarım yükseltilerin doğru kullanımında şehir dokusuna yön verir. Şehir yerleşiminde, ova yerine dağ yamaçlarına yerleşilmesi tarım arazilerinin yapı adaları ile dolmasını engeller. Aynı zamanda eğimli alanda doğru konumlanma; konutlara ışık, suyu doğal drenaj etme ve manzara gibi birçok konuda olanaklar sağlarken yerleşimin algılanabilir ve imaj değerinin yüksek olmasına da katkı sağlar (Erkan Biçer, 2002:39).

Resim 4.5. Yeni kent dokusunda lineer yerleşen konutlar (Öz, 2017)

Topografik veriler dikkate alınmadığında dağ yamacına yerleşen kent, eğim hatları dikkate alınmadan düzenlenen yollar ve bunun çerçevesinde yerleşen yapılar düz bir hat üzerinde yerleşen monoton, birbirlerini kapatan kütleler oluşturur. Adeta cetvelle çizilmişçesine biçimlendirilen sokaklar bitişik-ritmik yapılarla birlikte doğayla da uyumsuz hale gelir (Resim 4.5). Fakat tarihi kent dokusunda var olan sokak doğanın dokusuna uyumlu organik bir ağ halindedir (Resim 4.3) Bu birbirlerinden ayrışan, farklı yönlere bakan şahsiyetli yapılar için bir taban oluşturur (Cansever, 2010:95-98). Topografyanın kısıtlayıcı olarak kullanılması yolların organik ve birbirini kapatmayan yapıların oluşumunda kurallar elde edilmesini sağlamaktadır. Geleneksel kent dokusunda topografik veriler dikkate alınarak kurgulanırken yeni kent dokusunda lineer yol şeması kullanılmıştır (Resim 4.6).

Resim 4.6. Geleneksel ve yeni kent dokusunda topografik verilere göre konutların konumu (Öz, 2017)

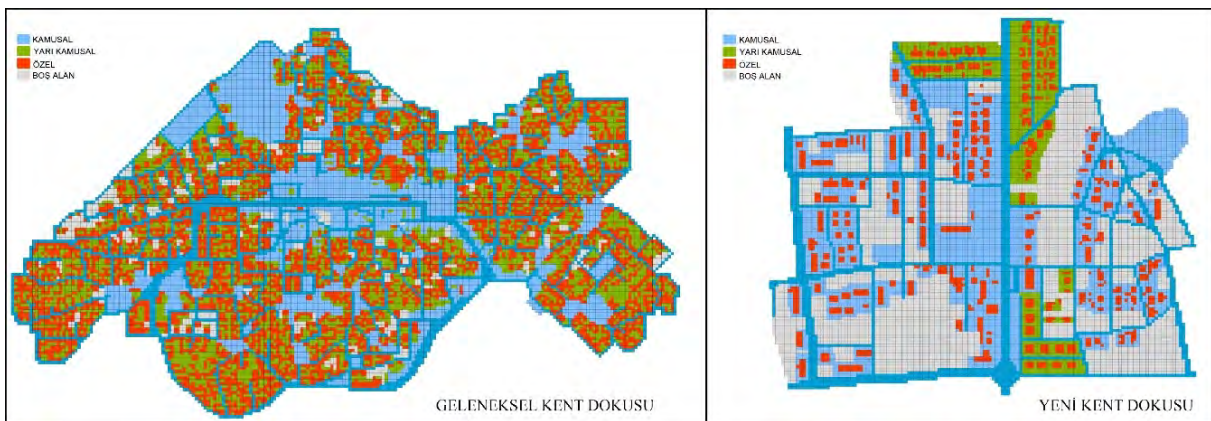
İklim şartlarının kullanımı da aynı şekilde kısıtlayıcı bir etken olarak düşünülürse iklimin soğuk ve sert geçtiği kesimlerde gruplaşmalar olacağı ve yapıların birbirlerine yakın, ılıman iklimlerde dışa dönük-açık mekânlı, yağışlı bölgelerde ise kapalı-içe dönük olarak biçimleneceği kuralları elde edilebilir (Sedes, 1991:26). Cansever bu kurallar doğrultusunda kendiliğinden organize

olan dokunun ev-aile, ev-şehir aralarındaki ilişkinin farklı topografya ve iklim olsa dahi birbirleri ile benzerlik gösterdiğini savunmuştur (Cansever, 2010:66). Buda bize farklı geleneksel kent dokuları arasındaki benzerlikleri, aynı kuralları ve aynı odak noktalarını kullanarak kurgulandıklarını göstermektedir.

Merkez bölgeden uzaklaşmaya başladığında ise meydanı oluşturan kurallar bu sefer daha küçük ölçekte tekrarlanarak alt meydanları oluşturur. Mahalleler ve sokakların bu alt meydanlar etrafında kümeleştiği görülür. Alt meydanın merkezinde yine bir cami, etrafında toplanma mekanı ve ticari mekanların yerleşmesi ile alt merkezleri oluşur. Cami etrafında kurulan bu mahallelerin birçoğu da isimlerini de bu yapıdan almaktadır (Kuban, 1968:60). Bu alt merkezler ışınsal dağılım gösteren sokaklar ile ana yola bağlanarak merkez bölgeye yönelir. Geleneksel kent dokusunda alt merkezler bu kurgu ile biçimlenirken yeni kent dokusunda merkez bölge ve alt merkez kavramları görülememektedir.

4.1.2. Mekansal kullanım biçim gramer analizi

Yapılan analizlerde mevcut geleneksel ve yeni kent dokusu arasında farklar gözlemlenmiştir. Bu farklar; meydan, mahalle, merkezilik kavramı, yapıların yerleşimi, odak noktaları ve kurgusal öncelikler olmakla beraber mekansal kullanım olan kamusal, yarı kamusal ve özel alan kurgusunda kendini açıkça göstermektedir (Şekil 4.5).

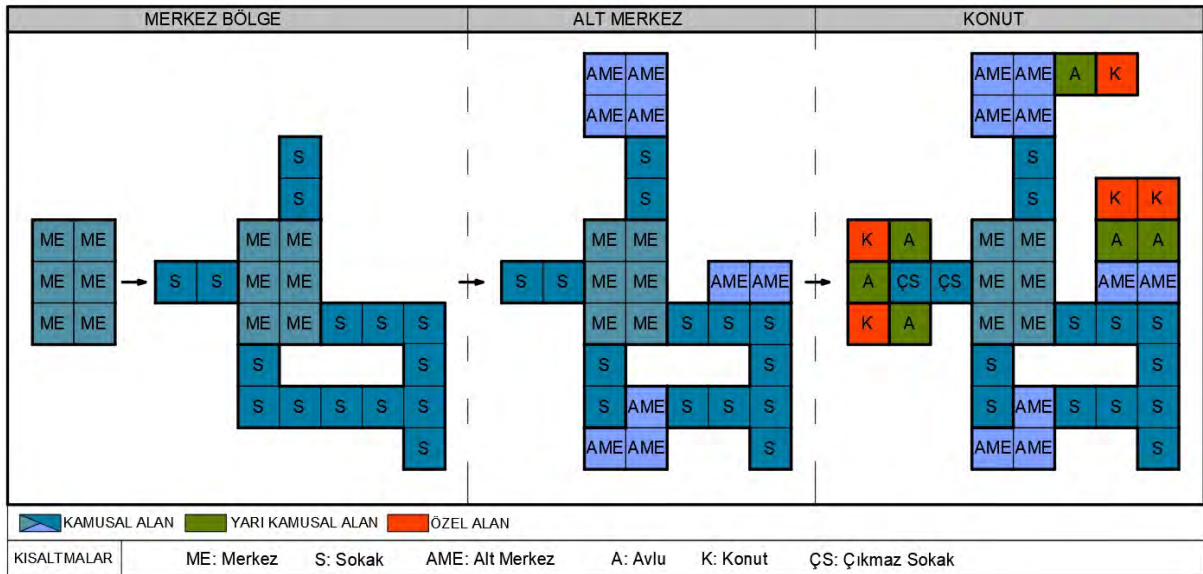
Şekil 4.5. Mekansal kullanım biçim gramer analizi

Tarihi dokuda kamusal alanların merkez ve alt merkezler kompozisyonunda öbeğlendiği görülür. Kamusal alanlar toplumun karşılaşma mekanlarıdır. Kamusal alanların özel alana

bağlantısını ise yarı kamusal alanlar sağlar. Yarı kamusal alanlar yapıların avlu ve bahçeleridir (Resim 4.7). Özel alanlar ise bağlantılı avlu ve bahçeleri ile toplumun günlük eylemlerine göre biçimlenmiş doğa-insan ilişkisini odak alan konutlardır (Şekil 4.5-4.9).

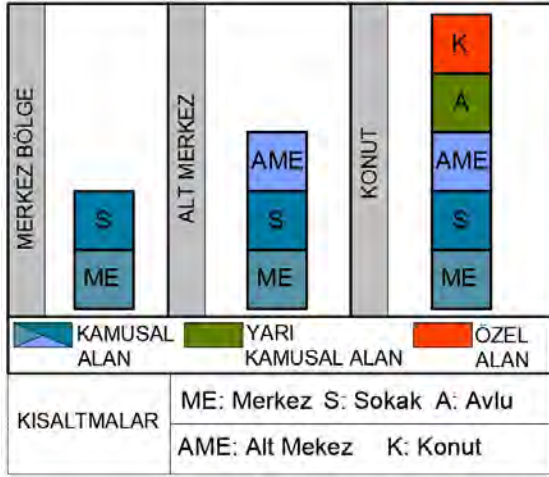
Resim 4.7. Geleneksel kent dokusunda konut-avlu-sokak mekansal kullanım ilişkisi (Öz, 2017)

Şekil 4.6. Geleneksel kent dokusunda merkez bölge ve alt merkez oluşum biçim gramer analiz

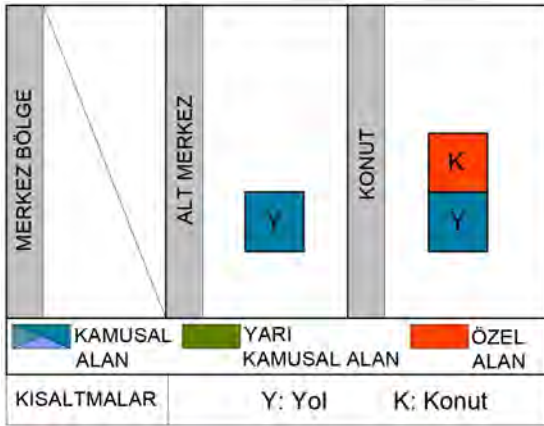
Geleneksel kent dokusunda merkez bölge ve alt merkez oluşumu (Şekil 4.6);

1. Merkez bölge

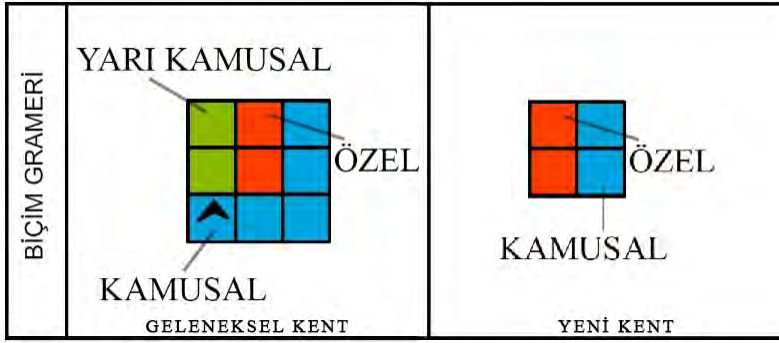
Şekil 4.8. Geleneksel kent dokusunda merkez ve alt merkez oluşumunun biçimleniş kurgusu

Geleneksel kent dokusunda merkez bölge, alt merkezler, bunları birbirine bağlayan organik sokaklar kamusal alanları oluştururken avlular geçişi sağlayarak yarı kamusal alanları ve konutlarda özel alanları oluşturmaktadır (Şekil 4.8).

Şekil 4.9. Yeni kent dokusunda merkez ve alt merkez oluşumunun biçimleniş kurgusu

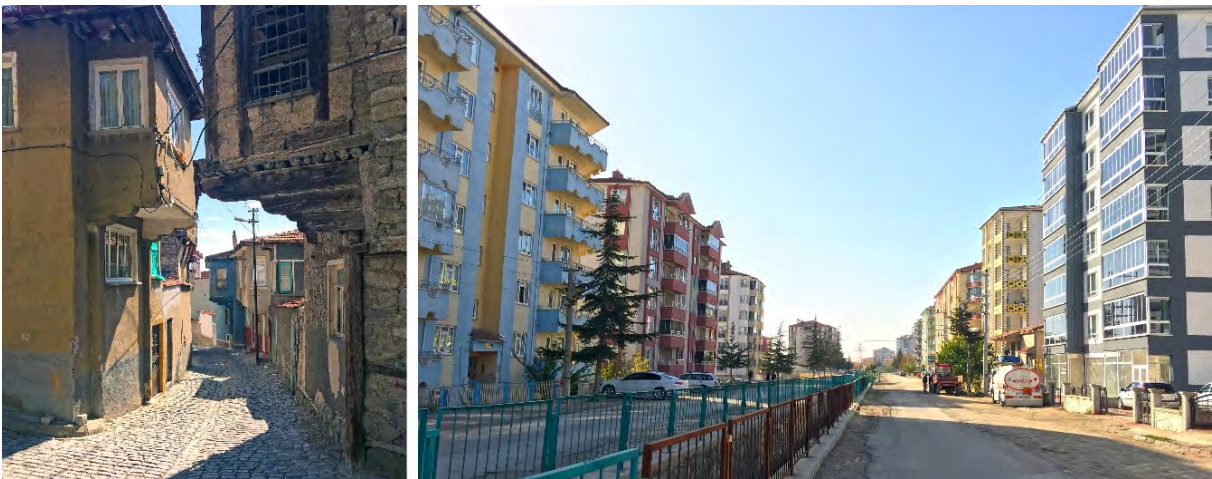
Geleneksel kent dokusundaki kurgu yeni kent dokusunda görülememektedir. Yeni kent dokusunda, dağınık kamusal alanlar adeta cetvelle bölünmüşçesine ve topografya ile uyumsuz yollar etrafına serpiştirilmiş durumdadır. Yarı kamusal alanlar yer yer tamamen yok olmuş ve kamusal alandan özel alanlara direk geçişler görülmektedir. Özel alanlar ise doğal alanlar ile doğrudan ilişkisi kesilmiş ve insan-organik yerleşim kurgusundan uzak, yol öncelikli bir kurgu tercih edilmiştir. Açıkça görülmektedir ki geleneksel kent dokusunda odak insanken yeni kent dokusunda yoldur (Şekil 4.9, 4.10, Resim 4.8, 4.9).

Şekil 4.10. Geleneksel ve yeni kent mekansal kullanım geçişleri soyutlaması

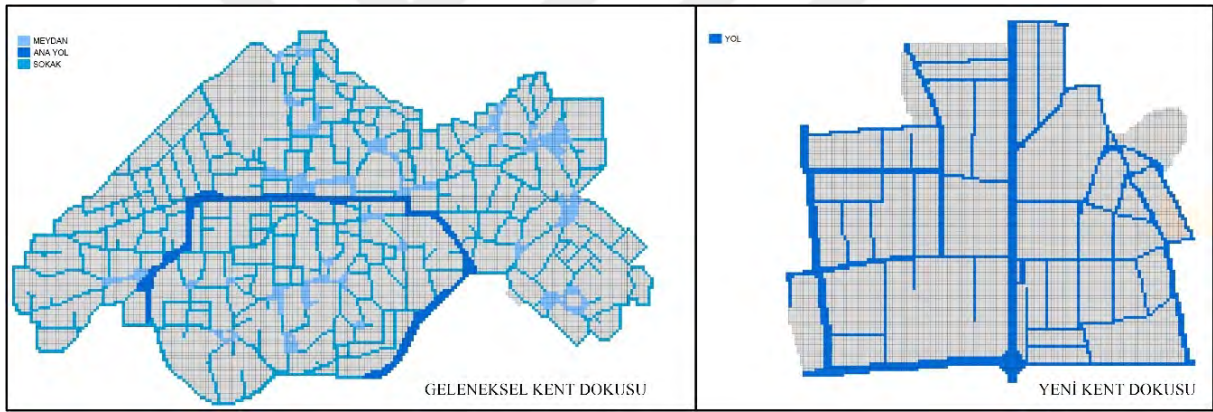
Resim 4.8. Yeni kent dokusunda konut-sokak mekansal kullanım ilişkisi (Öz, 2017)

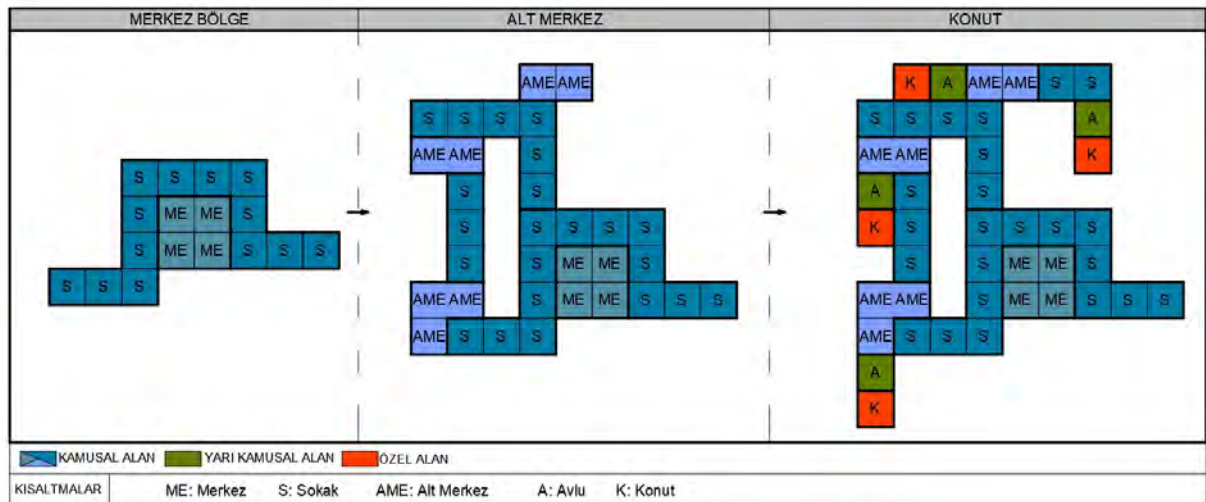
Resim 4.9. Geleneksel ve yeni kent dokusunda yol-konut ilişkisi (Öz, 2017)

4.1.3. Ulaşım biçim gramer analizi

Geleneksel ve yeni kent dokusunda ulaşımı sağlayan sokak ve yollar biçim grameri ile soyutlanarak analiz edilmiştir (Şekil 4.11-4.15). Geleneksel kent dokusunda ana yola bağlı sokaklar organik bir ağ gibi mahalleleri sarmaktadır. Bu sokaklar bir yandan alt meydanlara bağlanırken yer yer çıkmaz sokak oluşturmaktadır. Bu çıkmaz sokaklar mahallenin anayolu ile bağlantı kuran ve evlere uzanan özel yollar haline gelmiştir (Alada, 2008:148). Böylece sokakların içselleştirildiği görülmektedir. Geleneksel kent dokusunda sokakların biçimlenmesinde merkez ve alt merkezlerin hem odak hem de biçimlendirici etken olarak kullanıldığı görülmüştür. Yeni kent dokusunda ise düz hatlı yollar sadece ulaşımı sağlamaya yönelik olup dokuya katkı sağlamamaktadır. Bu ulaşım şeması mahalle oluşumuna değil yapı adaları oluşumuna sebep olmaktadır (Şekil 4.11).

Şekil 4.11. Ulaşım biçim gramer analizi

Şekil 4.12. Geleneksel kent dokusunda merkez-alt merkez-konut ulaşım biçim gramer analiz

Geleneksel kent dokusunda merkez-alt merkez-konut ulaşımının biçimlenmesi (Şekil 4.12, 4.13);

1. Merkez bölge

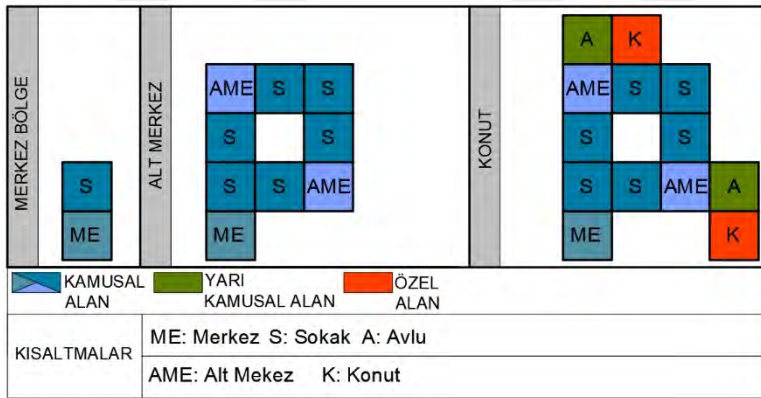
- Merkez bölge çeperinde ana yolun biçimlenmesi,
- Ana yolun merkez bölgenin çevresi ile bağlantısının kurulması,

2. Alt merkez

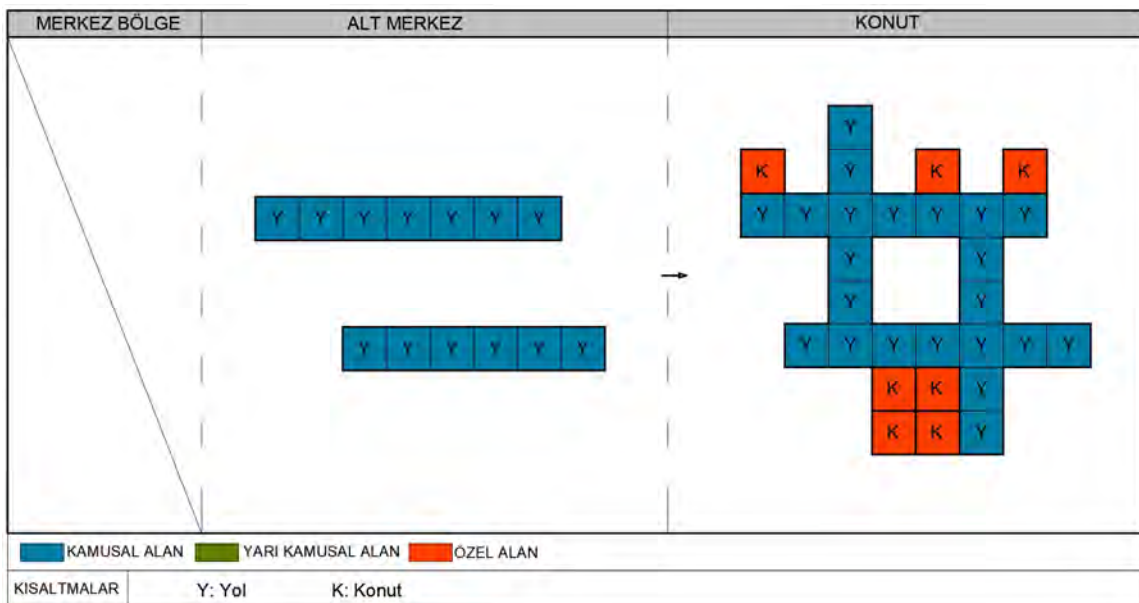
- Merkez bölge ile alt merkezler arasındaki bağlantının organik sokaklar ile kurulması,

3. Konut

- Alt merkezler odağında biçimlenen yollar ile konutlara erişim sağlanması adımlarından oluşur.

Şekil 4.13. Geleneksel kent dokusunda merkez-alt merkez-konut ulaşım biçimleniş kurgusu

Şekil 4.14. Yeni kent dokusunda merkez-alt merkez-konut ulaşım biçim gramer analiz

Yeni kent dokusunda merkez-alt merkez-konut ulaşımının biçimlenmesi (Şekil 4.14, 4.15);

1. *Merkez bölge*

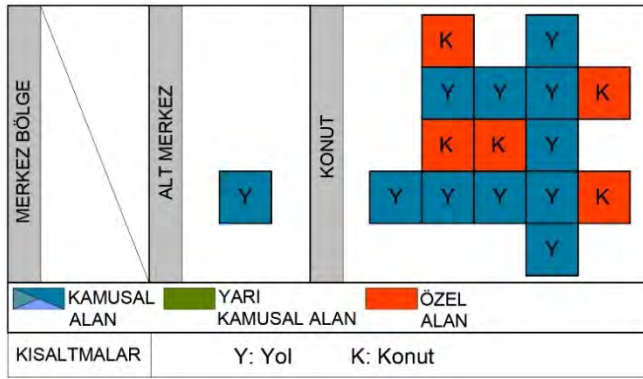
- Merkez bölge tanımı yoktur,

2. *Alt merkez*

- Merkez bölge çeperinde ana yolun kurgulanması ve buna paralel grid biçiminde lineer yolların kurgulanması,

3. *Konut*

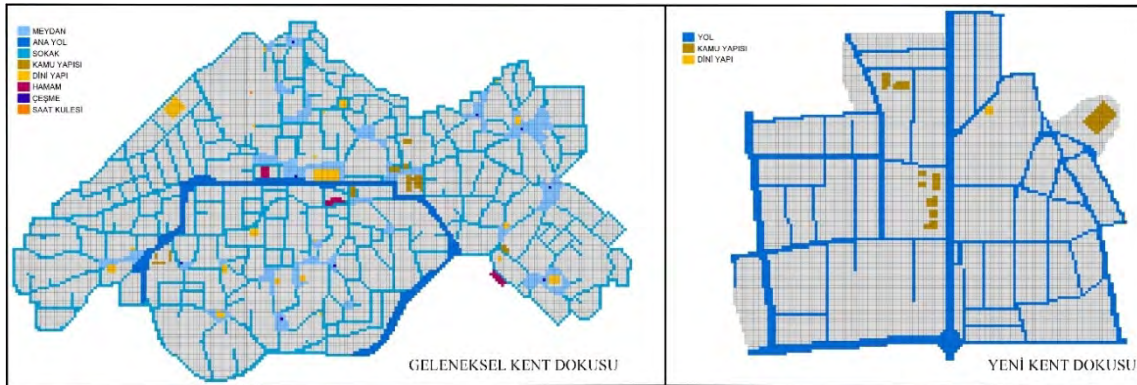
- Lineer yollar arasında kalan yapı adalarına konutların eklenmesi adımlarından oluşur.

Şekil 4.15. Yeni kent dokusunda merkez-alt merkez-konut ulaşım biçimleniş kurgusu

4.1.4. Meydan ve meydan oluşumunu etkileyen elemanların biçim gramer analizi

Meydan ve alt meydan olarak tanımlanan toplanma mekanları sadece ulaşım ağının düğüm noktası anlamına gelmemektedir. Geleneksel kent dokusunda meydanları besleyen mekansal elemanlar görülmektedir. Bunlar cami-mescid, kamu yapısı, hamam, çeşme vb. yapılardır.

Şekil 4.16. Meydan ve meydan oluşumunu etkileyen elemanların biçim gramer analizi

Sivrihisar geleneksel kent dokusunda meydan iki farklı ölçekte görülmektedir. Üst ölçekte merkez bölge olan Ulu Cami odağında yerleşen toplanma, karşılaşma ve toplumsal faaliyetlerin karşılanması için kullanılan ana meydandır (Resim 4.10). Meydan ticari mekanlar ile çevrelenmiştir. Sabit eşyaların satımı için ticaret mekanları kurulmuş ve meydan ise yiyeceklerin satıldığı pazar alanı olarak kullanılır (Resim 4.11). Çeşme, hamam, park, kamu binaları vb. yapılar meydanı besler (Şekil 4.16-4.20).

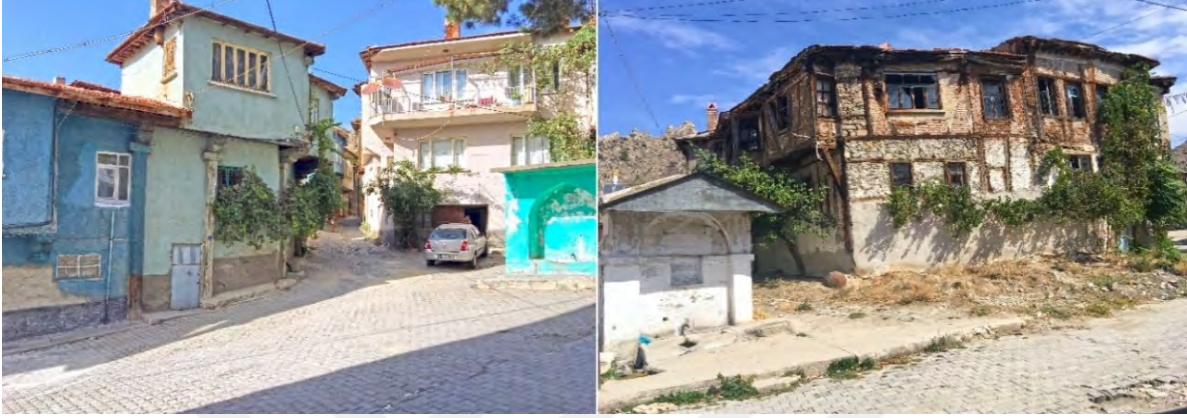

Resim 4.10. Geleneksel kent dokusunda meydan (Öz, 2017)

Resim 4.11. Geleneksel kent dokusunda meydan-hamam-ticarethane-pazar birlikteliği (Öz, 2017)

Alt ölçekte bakıldığında ise meydan sokağın genişlemesiyle veya birkaç sokağın kesişmesiyle kendiliğinden meydana gelen kurgulanmamış açık alanlardır (Şekil 4.18). Bu meydanlar genellikle cami-mescid çevresinde yer almaktadır. Mahalle çeşmesini (Resim 4.12) de içerisine alan bu meydanlar sosyalleşmede önemli bir etkidir (Erkan Biçer, 2002: 47,48).

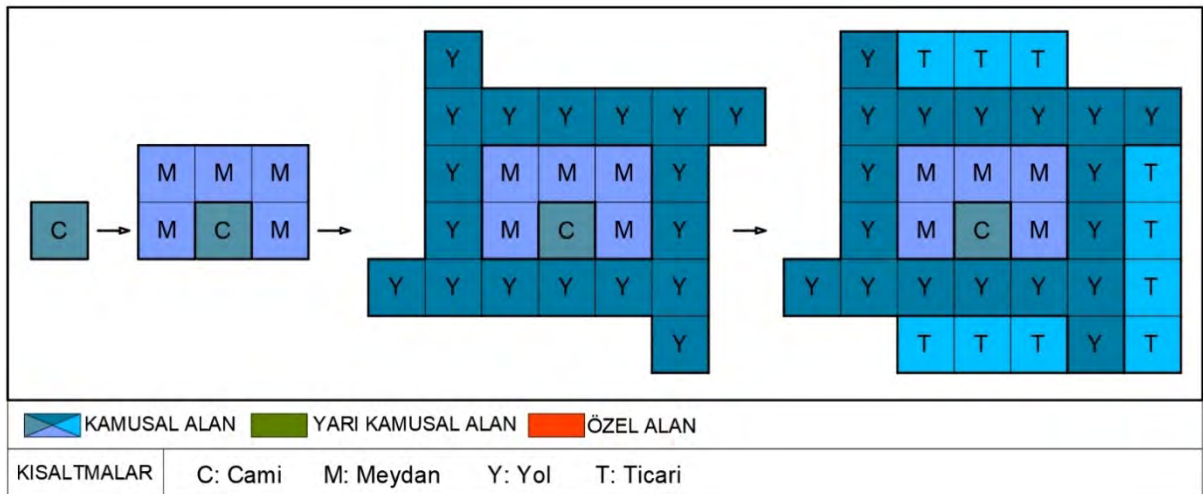

Resim 4.12. Sivrihisar tarihi kentinde çeşme ve meydan ilişkisi (Öz, 2017)

Geleneksel kent dokusunda merkez bölge ve alt merkez biçimlenmesi;

1. Merkez bölge (Şekil 4.17)

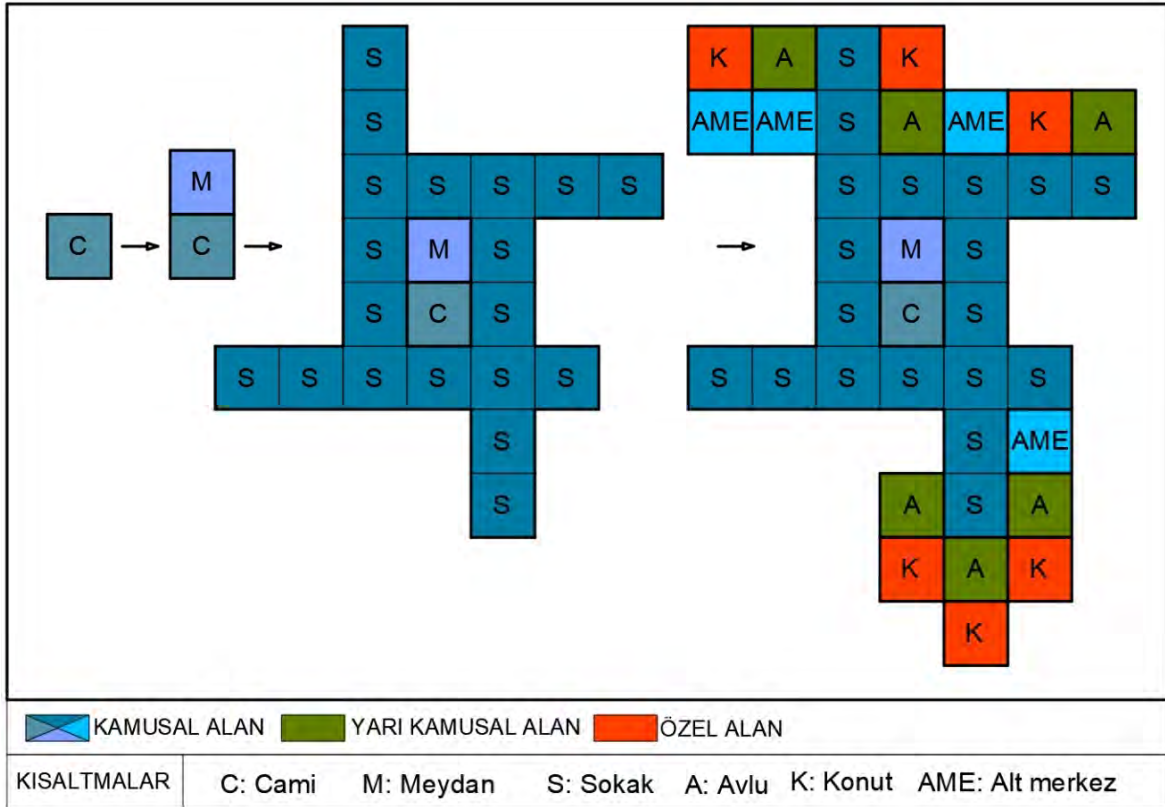
- Merkez bölgede meydan kurgusu cami ile başlar.
- Cami etrafında kamusal alan olan meydanların yerleşmesi,
- Meydan etrafında kamusal yollar ile çevre bağlantılarının oluşturulması,
- Ticari alanların eklenmesi,

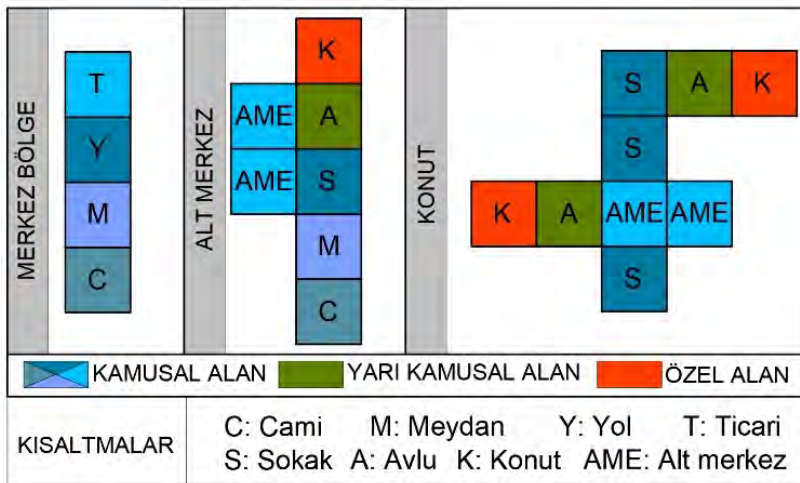
Şekil 4.17. Geleneksel kent dokusunda merkez bölge-meydan oluşum biçim gramer analizi

2. Alt merkez (Şekil 4.18)

- Merkez bölge ile iletişimin kamusal olan sokaklar ile sağlanması,
 - Cami etrafında kamusal alan olan meydanın kurgulanması
 - Oluşan alt merkeze yarı kamusal avluların ve özel alan olan konutların bağlanması
- adımlarından oluşur.

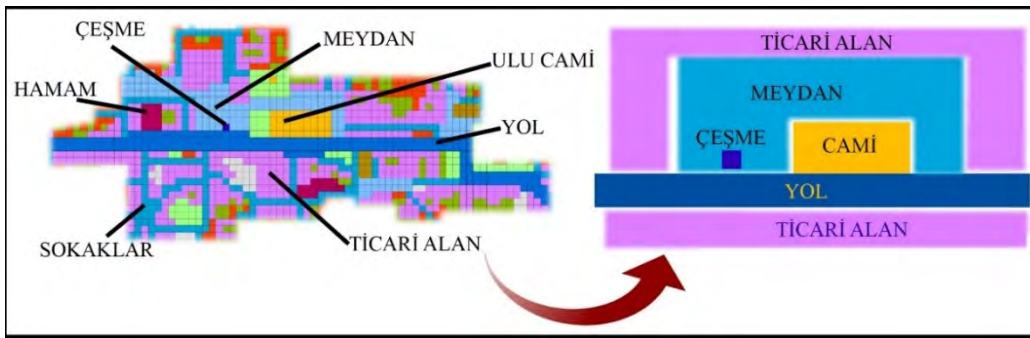

Şekil 4.18. Geleneksel kent dokusunda alt merkez-meydan oluşum biçim gramer analizi

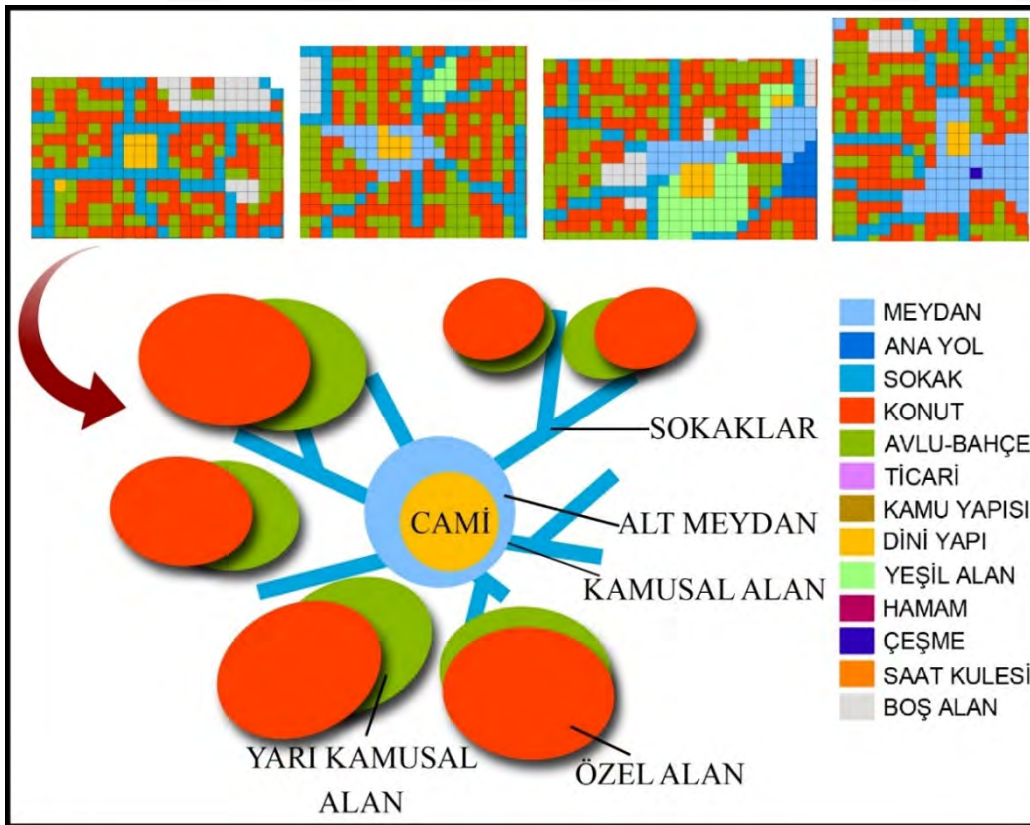

Şekil 4.19. Geleneksel kent dokusunda merkez ve alt merkez oluşumunun biçimleniş kurgusu

Geleneksel kent dokusunda merkez bölgede meydan toplanma-karşılaşma-ticaret vb. etkinliklere ev sahipliği yapar. Caminin odak alınarak kurgulandığı meydan hamam, çeşme, ticarethane, pazar ve kamu yapıları ile beslenir. Geleneksel kent dokusunda sokakların kesişmesiyle alt merkezlerin çekirdeği konumundaki meydanlar oluşur. Bu meydanlar ise genellikle cami-türbe-mescid ve sokak çeşmeleri ile desteklenirler. Üst ve alt merkezlerdeki bu meydanlar halkın karşılaşma mekanı olarak kamusal alan ihtiyacını karşılamaktadır (Şekil 4.10, 4.19-4.21). Yeni kent dokusunda ise meydan kavramına yer verilmemiş olup söz konusu yapılar dağınık yerleştirilmiştir (Şekil 4.16).

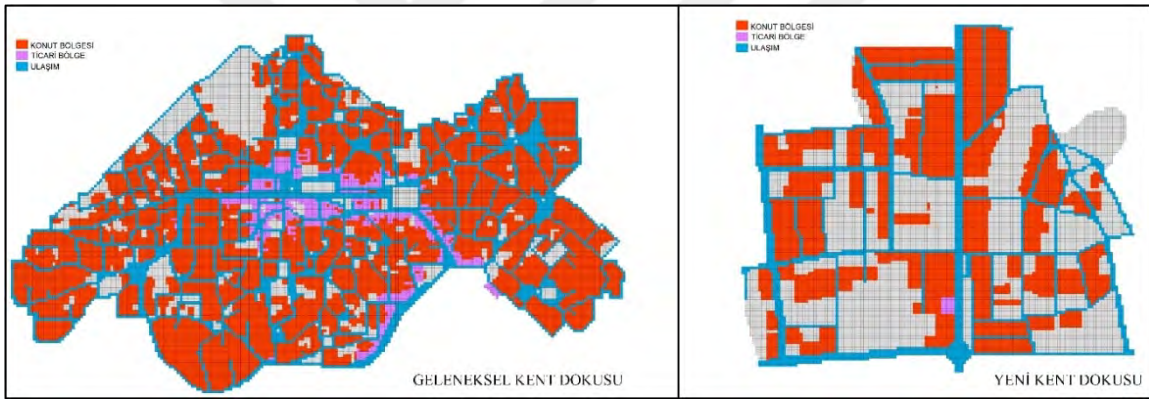
Şekil 4.20. Merkez bölgenin kurgusal soyutlanması

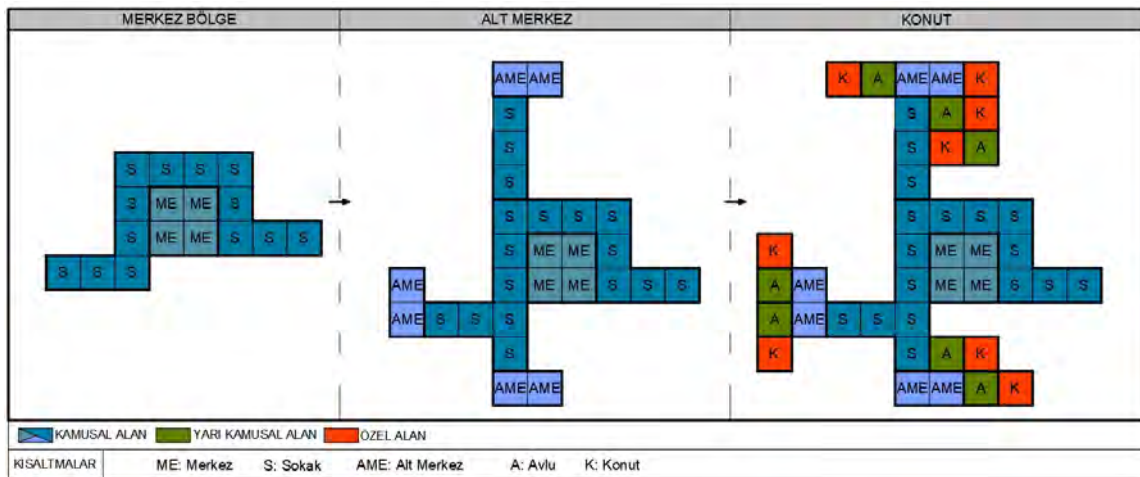
Şekil 4.21. Alt merkez kurgusu soyutlanması

4.1.5. İşlevsel parçalanma biçim gramer analizi

Geleneksel kent dokusunda genellikle konut ve ticaret bölgeleri birbirlerinden ayrıdır. Belirli bir kent şemasına değil işlevsellik ön planda tutularak yerleşim yapılır (Sedes, 1991:81). Bu alanlar doku olarak birbirlerinden ayrışmasının sebebi yapıların geometrik biçimi, yapı malzemesi ve yerleşimlerinin farklı olmasıdır. Çarşı olarak adlandırılan bölge dükkan, işlikler ve depolama mekanlarından oluşurken içerisinde konut birimleri yer almamaktadır (Erkan Biçer, 2002: 43). Sivrihisar mevcut geleneksel kent dokusu içinde aynı durum söz konusudur (Şekil 4.22-4.25). Yapılan biçim gramer analizlerinde ticari bölgelerin merkez ve alt merkez etrafında ve konutlarında kendi aralarında kümeleştiği görülmektedir (4.23, 4.24). Yeni kent dokusu ise konut bölgesi olarak tasarlanmış ve ticari bölge öngörülmemiştir. Sadece ana yol üzerine yerleşmiş birkaç konutun zemin katında bulunan dükkanlar ile ticaret sınırlıdır.

Şekil 4.22. Konut bölgesi, ticari bölge ve ulaşım biçim gramer analizi

Şekil 4.23. Geleneksel kent dokusunda konut bölgesi, ticari bölge ve ulaşımın oluşum biçim gramer analizi

Geleneksel kent dokusunda konut bölgesi, ticari bölge ve ulaşımın oluşum biçimlenmesi (Şekil 4.23, 4.24);

1. *Merkez bölge*

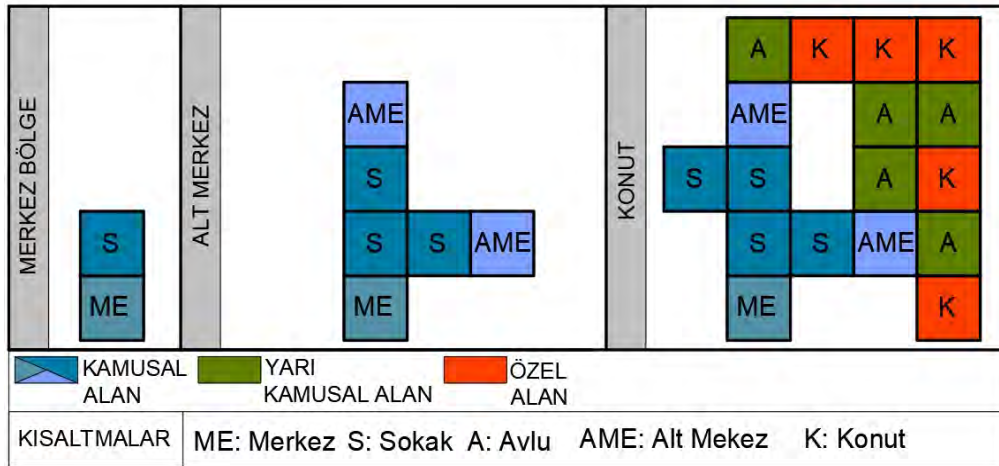
- Merkez bölge çeperinde ana yolun biçimlenmesi,
- Ana yolun merkez bölgenin çevresi ile bağlantısının kurulması,
- Merkez bölgede kamusal alanın tamamlanması,

2. *Alt merkez*

- Merkez bölge ile alt merkezler arasındaki bağlantının kurulması,
- Kamusal alan olan alt merkezlerin oluşması,

3. *Konut*

- Alt merkezler odağında özel alan olan konutların kendi arasında öbeklenerek biçimlenmesi adımlarından oluşur.

Şekil 4.24. Geleneksel kent dokusunda konut bölgesi, ticari bölge ve ulaşımın oluşum biçimleniş kurgusu

Yeni kent dokusunda konut bölgesi, ticari bölge ve ulaşımın oluşum biçimlenmesi (Şekil 4.25, 4.26);

1. *Merkez bölge*

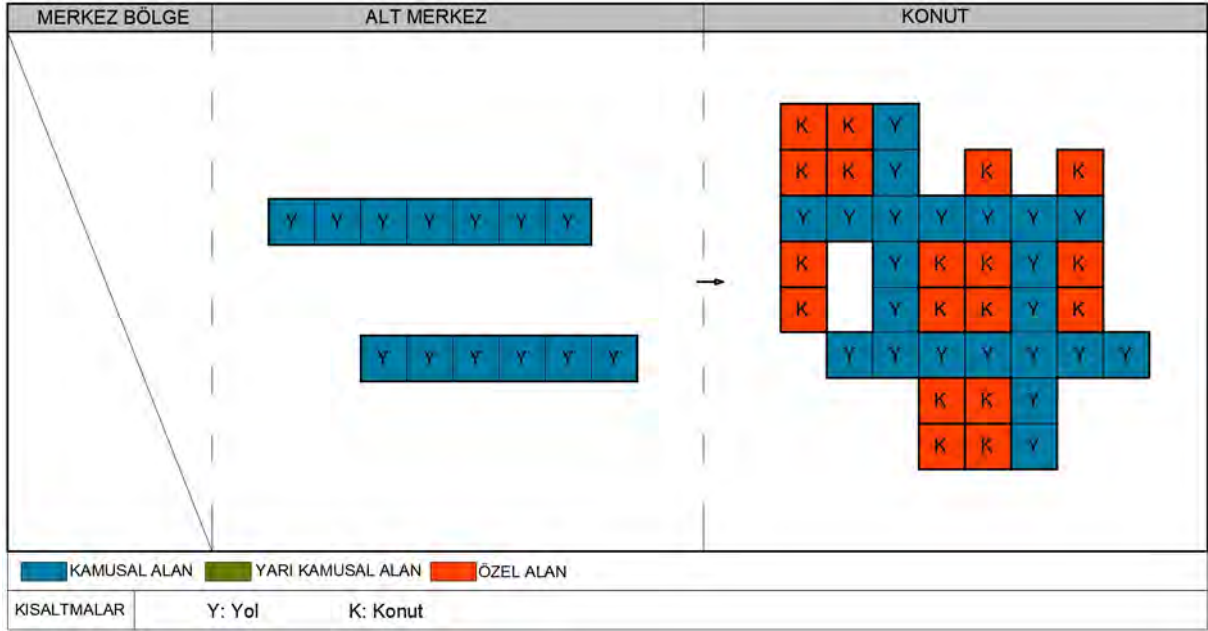
- Merkez bölge tanımı yoktur.

2. *Alt merkez*

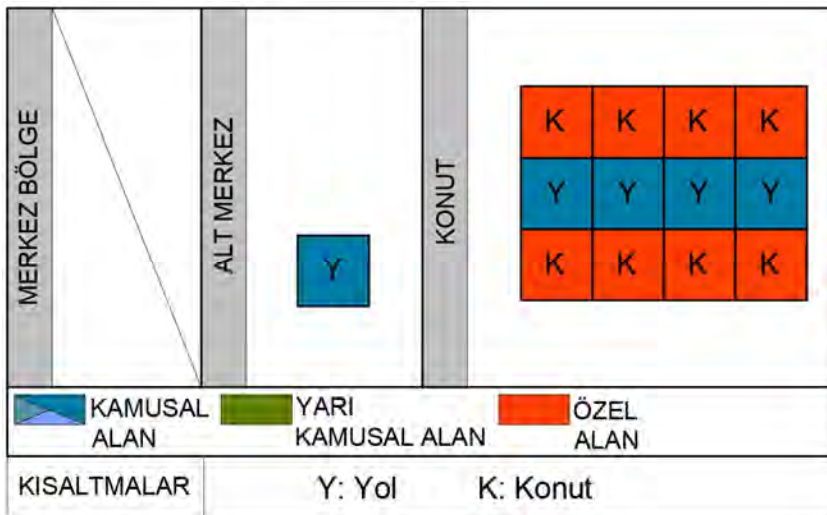
- Alt merkez lineer yollardan oluşur ve kamusal alanlarda bir kümeleşme oluşturmaz.

3. *Konut*

- Özel alan olan konutların kamusal alanlar ile belirlenmiş yapı adaları arasında yerleşmesi ve kamusal alan ile özel alanın bir arada bulunması adımlarından oluşur.

Şekil 4.25. Geleneksel kent dokusunda konut bölgesi, ticari bölge ve ulaşımın oluşum biçim gramer analizi

Şekil 4.26. Yeni kent dokusunda konut bölgesi, ticari bölge ve ulaşımın biçimleniş kurgusu

4.1.6. Değerlendirme

Sivrihisar mevcut geleneksel ve yeni kent dokusunda olmak üzere iki farklı alanda yapılan biçim gramer analizleri mevcut kentsel dokuyu oluşturan etmenlerin hangi kurallar ile geliştiğini göstermiştir (Şekil 4.27, 4.28).

Geleneksel kent dokusunun oluşumunu sağlayan kurallar 3 ana başlıkta toplanmıştır.

A. Merkez bölge oluşumu;

1. Cami yerinin belirlenmesi kent merkezinin çekirdeğinin oluşumunun ilk adımıdır.
2. Kurulan cami etrafında toplumsal birlikteliği sağlayan meydan oluşur.
3. Cami etrafında yer alan meydan çeşme, hamam, yeşil alan gibi sosyal elemanlar tarafından beslenir.
4. Oluşan bu çekirdek ana yol bağlantısı ile ulaşımı başlatır.
5. Meydan pazar yeri olarak kullanılır ayrıca sosyal yapıların etrafında ticaret bölgesi oluşur.
6. Genişleyen bu oluşumda birbirleri arasındaki bağlantıyı sağlamak için ana yola bağlı sokaklar oluşur.
7. Merkez etrafında ve sokaklar çerçevesinde konutlar yerleşerek merkez bölge tamamlanmış olur.

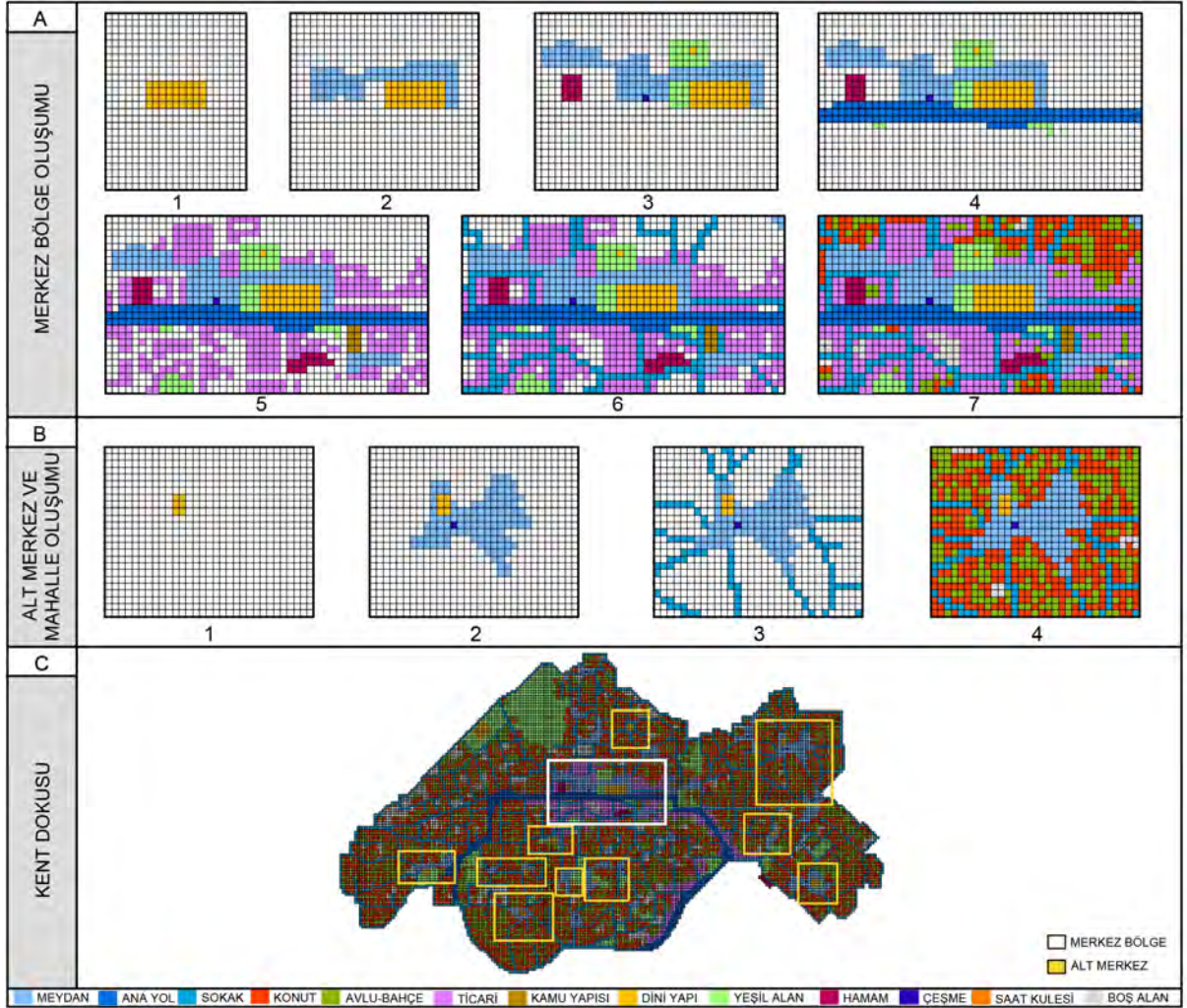
B. Alt merkez ve mahalle oluşumu;

Merkez bölgenin oluşum kuralları daha küçük ölçekte alt merkezlerde de benzer şekilde uygulanmıştır.

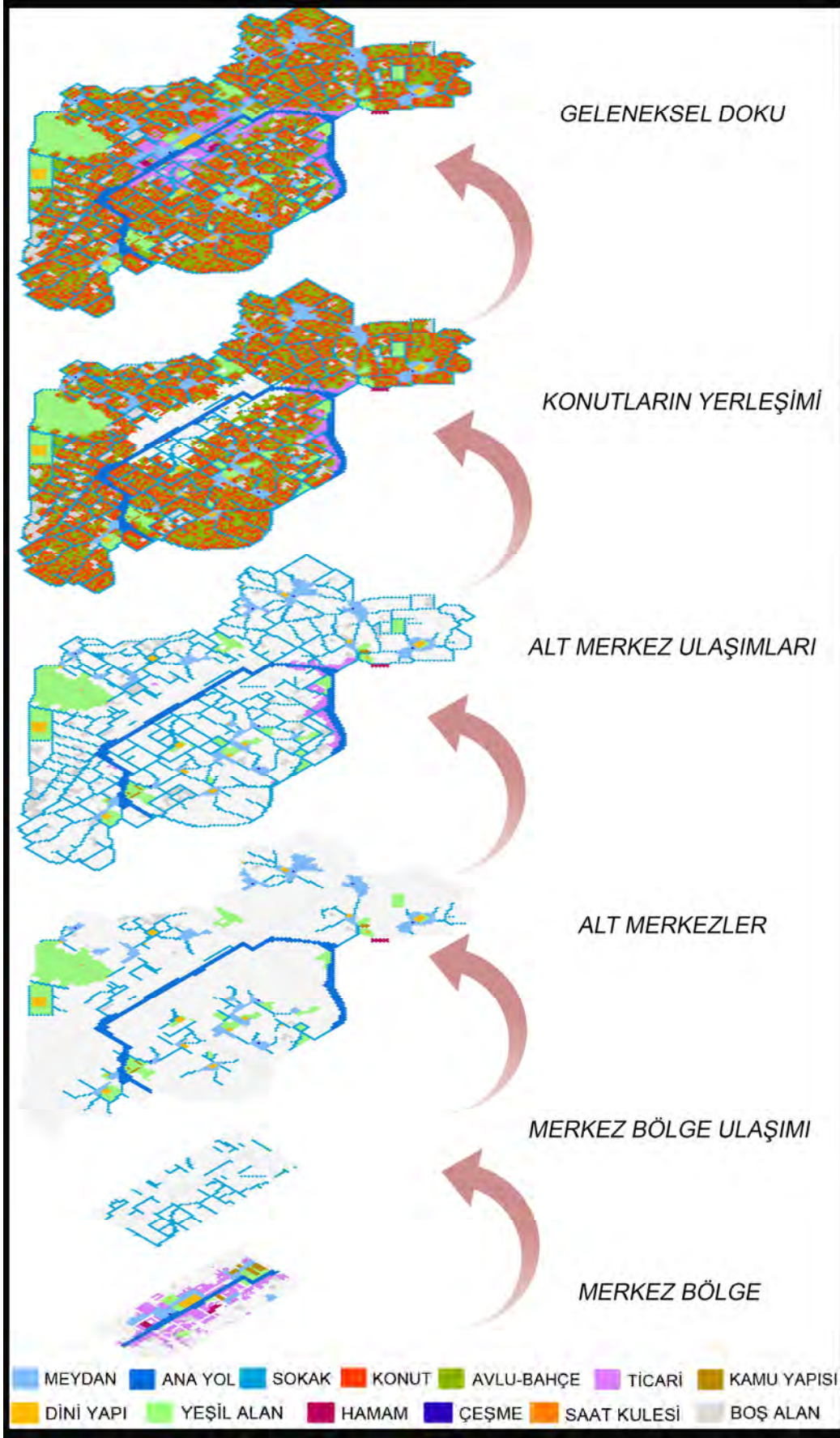
1. Alt merkezin odak noktası camidir.
2. Cami etrafında meydan yer alır ve çeşme vb. elemanlar ile beslenir.
3. Topografik veriler kısıtlayıcı olarak kullanılarak organik sokaklar oluşturulur. Bu sokaklar cami odağında ışinsaldır ve merkez bölgeye yönelir.
4. Alt merkezleri oluşturan kamusal alanlara yarı kamusal olan avlu-bahçe ve özel alan olan konutlar organik dağılım gösteren sokaklar vasıtası ile bağlanır. Böylece alt merkez ve mahalle oluşumu tamamlanmış olur.

C. Kent dokusu;

Farklı ölçeklerde uygulanan bu kurallar merkez ve alt merkezleri oluşturur. Oluşan bu merkezler sokaklar ile birbirlerine ve ana yola kurallı bir şekilde bağlanarak kent dokusunu meydana getirir. İnsan ve doğa odaklı oluşturulan kurallar yine bunlara uyumlu bir kent dokusu meydana getirir.

Şekil 4.27. Geleneksel kent dokusunda merkez ve alt merkez oluşumu

Şekil 4.28. Geleneksel kent dokusu oluşum soyutlaması

Sonuç olarak, yapılan analizler göstermektedir ki; Sivrihisar mevcut geleneksel dokusunun oluşumu belirli bilişsel kurallar çerçevesinde ve doğa-insan odaklı, kamusal, yarı kamusal ve özel alan kavramları dikkate alınarak biçimlenmiştir. Yeni kent dokusunda yapılan analizlerde ise kentsel elemanların yerleşimi ve birbirleri arasındaki bağlantıda oluşum kurallarına rastlanılmamış ve odağının da yol olduğu tespit edilmiştir. Mevcut geleneksel dokunun devamı niteliğinde olan yeni kentsel dokuya; meydan, mahalle, merkezilik kavramı, yapıların yerleşimi, odak noktaları, kamusal-yarı kamusal ve özel alan kavramları kapsamında mahremiyet ve egemenlik alanlarının temini olgularının aktarılmadığı görülmüştür. Mahalle kavramının yerini ise lineer yollar ile bölünmüş yapı adalarının aldığı görülmüştür.

4.2. Konut ve Yakın Çevresi Ölçeğinde: Geleneksel Kent Dokusunda Mekansal Kullanım Biçim Gramer Analizi

Yapılan analiz çalışmalarında mevcut geleneksel kent dokusu içerisindeki konutların çevresi ile ilişkisinin ve dokuya katkısını anlaşılabilir hale getirmek için kent (Şekil 4.1-4.28), konut ve yakın çevresi ölçeklerinde biçim grameri analizi yapılmıştır (Çizelge 4.1). Bu analizler birbirleri ile de ilişkilendirilerek konutun kent kurgusundaki kural dizilerine ulaşılması hedeflenmiştir.

Konutun yakın çevresi ölçeğinde yapılan analizlerde;

1. Konut ve avlunun kent dokusundaki konumu,
2. Konut-avlu-sokak arasındaki mekansal kullanım ilişkisi,
3. Konutun kütle bazında avlu ile ilişkisi,
4. Konut-avlu ve sokak ilişkisi,
5. Konutun yakın çevresi ile ilişkisi

mekansal kullanım bağlamında biçim gramer yöntemi ile soyutlaştırılarak analiz edilmiştir.

Konut ölçeğinde yapılan analizlerde ise;

1. Sofanın konumuna,
2. Avlunun konumuna,
3. Yapı girişine,
4. Kat adetine,
5. Konut mekanlarının birbirleri ile bağıntısına

göre biçimlenişleri mekansal kullanım bağlamında biçim gramer yöntemi ile soyutlaştırılarak analiz edilmiştir.

Konutun yakın çevresi ölçeği

Organik olarak biçimlenen yollar çerçevesinde şekillenmiş mahalleler geleneksel kent dokusunun yapı taşı olan konutlardan meydana gelmektedir (Resim 4.13). Bu konutlar topografya ile uyumlu olarak kurgulanmış ve birbirlerini kapatmayacak biçimde konumlanmıştır. Aynı zamanda akrabalık ilişkileri, sosyo-kültürel durum, mahalle kavramı, yapıların kütleli olarak birbirine uyumu vb. etkenler de konutların konumlanmasını doğrudan etkilemiştir.

Resim 4.13. Geleneksel kent dokusunda konutlar (Öz, 2017)

Konutlar merkez bölgede bulunan ticari alanlardan tamamen ayrıştırılarak kurgulanmıştır. Bu ayrışma hem konum olarak hem de yapı biçimleri olarak kendini açıkça göstermektedir. Ticari bölgeden ayrılan konut yapıları merkez bölge oluşumundaki kurguya benzer bir biçimde cami odak alınarak ve ışınsal yollar etrafında biçimlenmiştir (Resim 4.14).

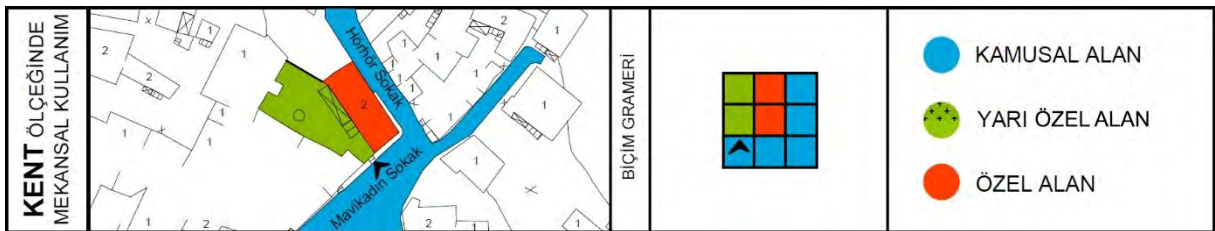
Resim 4.14. Geleneksel kent dokusunda ışınsal yerleşim (Öz, 2017)

Konut yerleşimindeki en önemli etkenlerden biride mahremiyet olgusudur. Merkez bölge ile alt merkezleri ve bunlarla da konutları birbirine bağlayan sokaklar kent içerisindeki konutları çevreleyen kamusal alanlardır. Bireylerin mahremiyetinin ön planda olduğu konutlar ise özel alanlardır. Kamusal alan olan sokaklardan özel alanlara ise genellikle yarı özel alan olan avlular

aracılığı ile geçilir. Avlu (Resim 4.15) etrafı yüksek duvarlarla çevrilidir ve kamusal alandan konutu tamamen ayırır. Bu ayırışma konuttaki mahremiyet duygusunun kazandırılmasını sağlar. Aynı zamanda yapı adalarının oluşumunda da avlu sınırları belirleyici rol oynamaktadır.

Resim 4.15. Geleneksel kent dokusunda konut-avlu-sokak (Öz, 2017)

Şekil 4.29. Avlunun konumu, mekansal kullanımı ve biçim gramer analizi

Yapılan analiz çalışmalarında (Çizelge 4.1, 4.2) avluların konumunun konutun arkasında, yanında veya hem arkası hem yanında olduğu gözlemlenirken avlusuz evlere de rastlanmıştır. Avlunun konumunun belirlenmesi konutun kurgusunda ilk adım olduğu görülmektedir. Avlular aynı zamanda konutlar ile sokağın ilişkisini de düzenlemektedir (Şekil 4.29).

İncelenen evlerde sokakla bağlantı kuran girişlerin birçoğunun avludan olduğu görülürken, sadece sokaktan veya hem sokak hem avludan girişi olan konutlarda mevcuttur. Konutların kütleli olarak avlu ve sokak ile ilişkisi de mekansal kullanım bağlamında biçim grameri ile soyutlaştırılarak analiz edilmiştir. Kamusal alan olan yollar, yarı kamusal olan avlular ve özel alan olan evler arasındaki bağlantı çözümlenmiştir.(Şekil 4.27, Çizelge 4.1, 4.2).

Konut ölçeği

Geleneksel dokuyu oluşturan konutlarda mahremiyet, huzur ve işlevsellik ön plandadır. Geleneksel dokuda avlulu, üst katlarında açıklıkları alt katlara göre fazla olan, organik bölümlenmeden dolayı düzgün olmayan arazilere yerleşen ve üst katlarında çıkmalar yapılarak düzgünleştirilen konutlar mevcuttur (Resim 4.16) (Alada, 2008: 147).

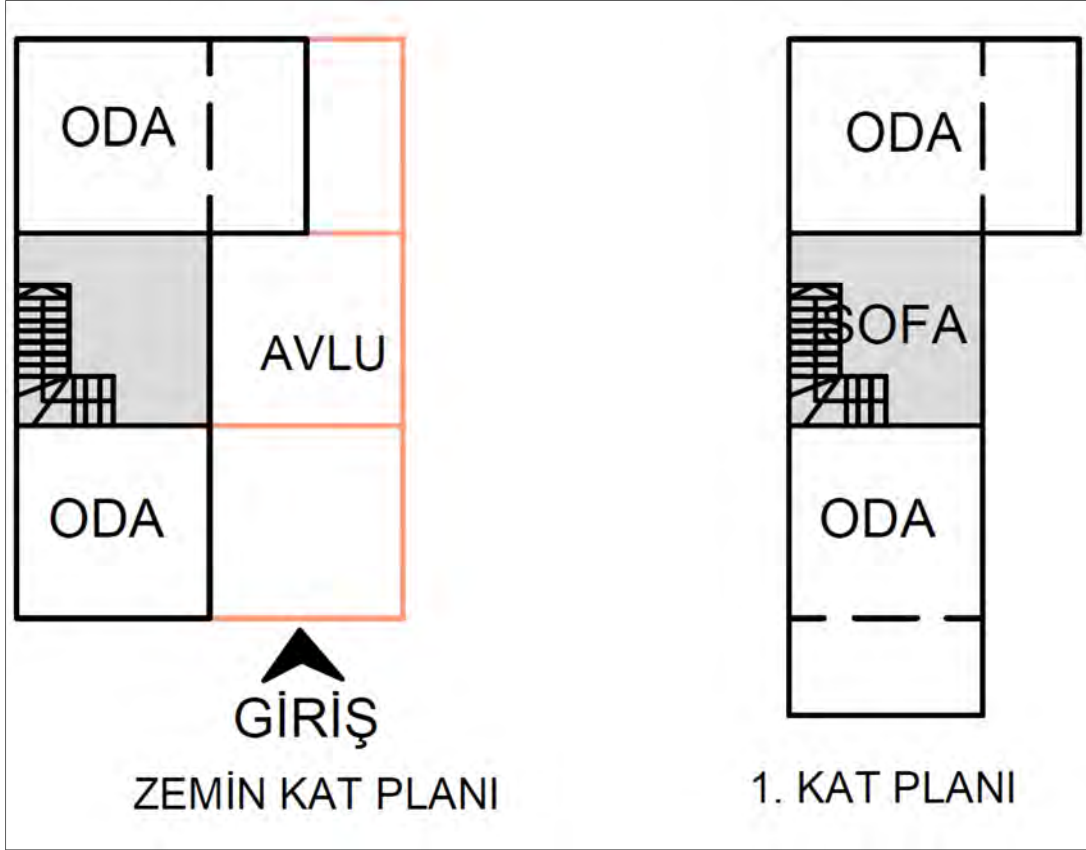
Resim 4.16. Konutun zeminde ve üst katta konumlanması (Öz, 2017)

Konutların kurgulanması avlunun yerinin belirlenmesi ile başlarken bu işlemin en önemli adımı sofanın konumunun belirlenmesidir. Sofa, konut içerisinde odalar arasında bağlantı kuran toplanma alanlarıdır. Konut plan kurgusunun en önemli ögesi olan sofa ortak yaşamın merkezidir.

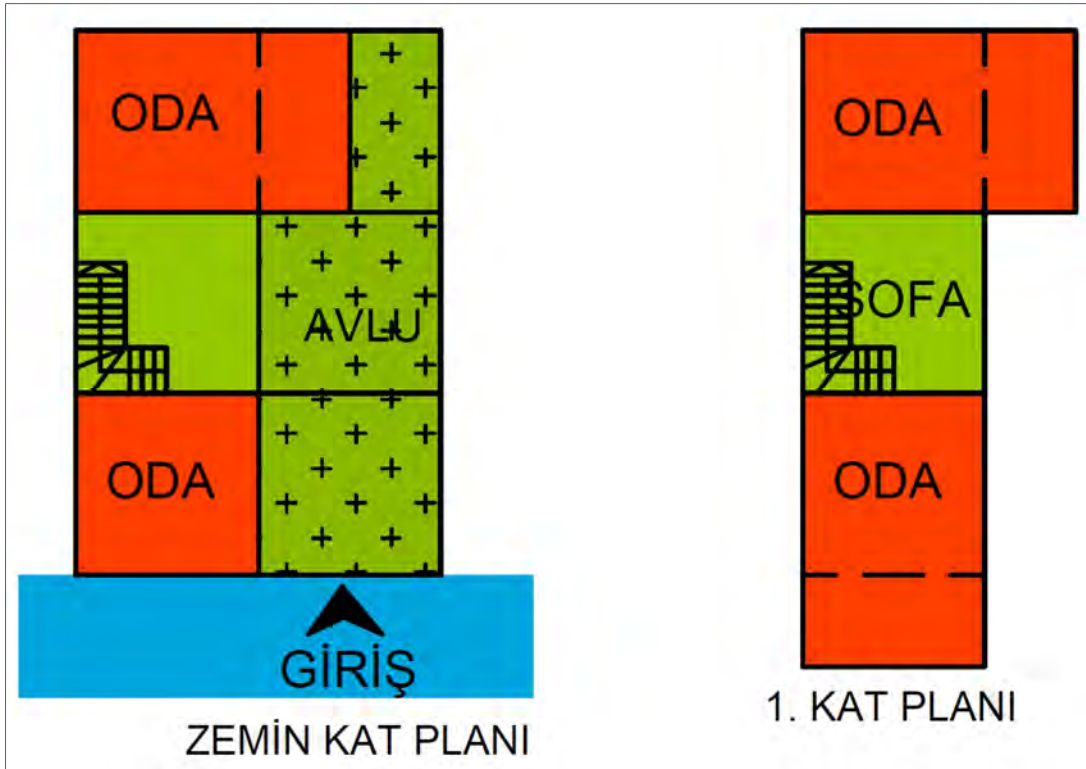
Özşuca, Geleneksel Sivrihisar Evleri'ni sofanın konum ve biçimine göre sınıflandırmıştır. Bunlar;

1. Dış sofalı
 - a) I tipi
 - b) L tipi
 - c) Köşe sofalı
 - d) Üç tarafı kapalı
2. İç sofalı
 - a. Karnıyarık
 - b. Bir tarafı karnıyarık
 - c. T tipi
 - d. Haç tipi
3. Karma sofalıdır (Özşuca, 1986:180).

Konutları meydana getiren birimler olan oda, sofa, avlu, bahçe, servis mekanları ve sirkülasyon elemanları biçim grameri ile soyutlanarak (Şekil 4.30) analiz edilmiştir. Yapılan bu soyutlama ile geleneksel konutların biçimleniş kurgusu çözümlenmiştir. Yapılan analizler göstermektedir ki; geleneksel konut kurgusunun da geleneksel kent dokusunda olduğu gibi bilişsel kurallar ve kısıtlayıcılar çerçevesinde biçimlenmiştir. Odaların konut içerisinde bir sofa etrafında kurgulandığı, birimler arasındaki bağıntısı ve sofanın konumuna göre farklı tiplerin meydana geldiği görülmüştür.

Şekil 4.30. Geleneksel konutun biçim grameri ile soyutlanması

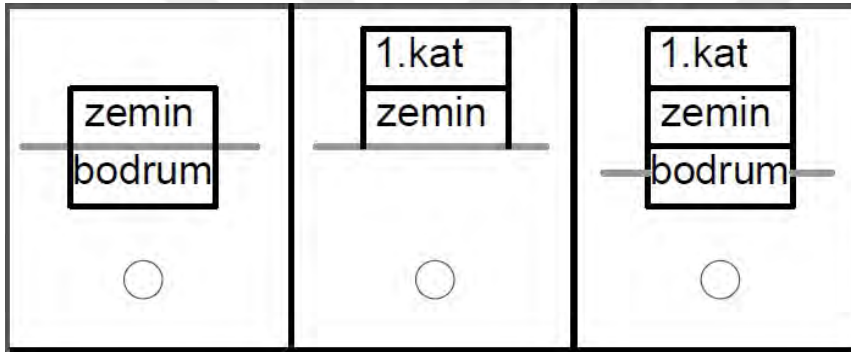

Şekil 4.31. Konutun biçim grameri ile soyutlanarak mekansal kullanımının analizi

Konut ölçeğinde girişin sağlandığı sokaklar kamusal alanları oluştururken avlu ve sofa mekanları yarı özel alanları meydana getirmektedir. Konut ölçeğinde özel alanlar ise odalardır (Şekil 4.31). Yapılan analizlerde geleneksel kent dokusunun yapı taşı olan konutların mekansal kullanım örgütlenmesinin ve geçişlerinin birbirlerine benzer olduğu görülmektedir (Çizelge 4.1, 4.2).

Geleneksel konutun biçimlenişinde etkili olan bir diğer etmende kat adetidir (Şekil 4.32). İncelenen konutların kat analizinde;

1. Zemin+bodrum
2. Zemin+ birinci kat
3. Bodrum+ zemin+ birinci katlı yapılar görülmüştür.

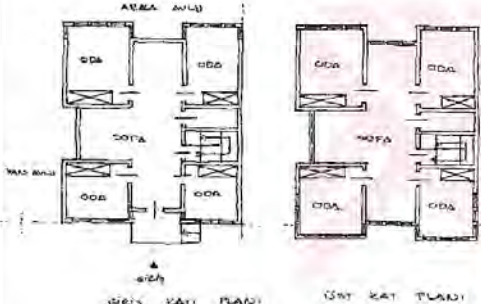

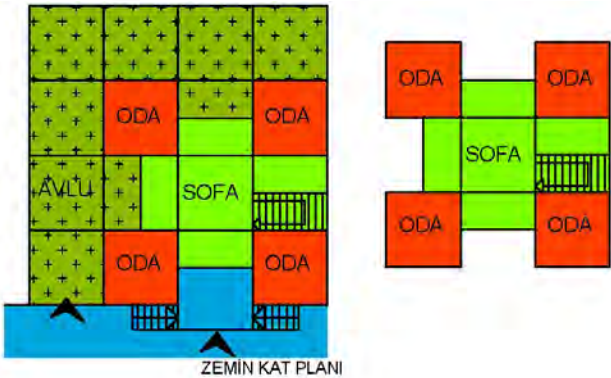
Şekil 4.32. Geleneksel konutta kat biçimlenişleri

Kent, konut ve yakın çevresi ölçeğinde yapılan analizler birleştirilerek biçimlenişi etkileyen kurallar soyutlanmış ve kıyaslanmıştır (Çizelge 4.1, 4.2).

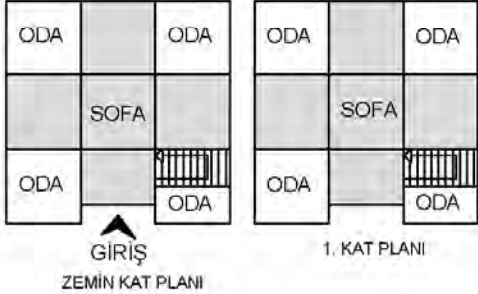
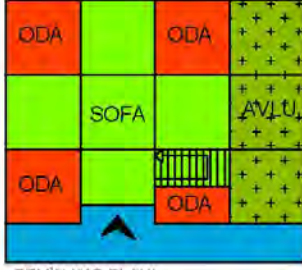
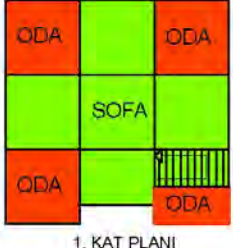
Çizelge 4.1. Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ						
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SIVRİHİSAR	MAHALLE: YENİCE			
ADRES: Üç Pınar Caddesi No: 44			ENVANTER NO: 1			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BIÇIM GRAMERİ	<ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN 			
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)				
	<p>KAT PLANLARI</p> <p>(Özşuca, 1986)</p>	<p>BIÇIM GRAMERİ</p> <p>ZEMİN KAT PLANI</p> <p>1. KAT PLANI</p>				
PLAN TİPİ	<ul style="list-style-type: none"> ☐ I tipi ☐ L tipi ☐ Köşe sofalı ☐ Üç tarafı kapalı ☒ Karniyarık ☐ Bir tarafı kapalı karniyarık ☐ T tipi ☐ Haç tipi ☐ Karma sofalı 	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ				
YAPILMA GİRİŞİ	<ul style="list-style-type: none"> ☒ Sokaktan ☐ Avludan 					
KAT ADETİ	<table border="1"> <tr> <td>zemin bodrum</td> <td>1 kat zemin</td> <td>1 kat zemin bodrum</td> </tr> </table>	zemin bodrum	1 kat zemin	1 kat zemin bodrum	ZEMİN KAT PLANI	1. KAT PLANI
zemin bodrum	1 kat zemin	1 kat zemin bodrum				

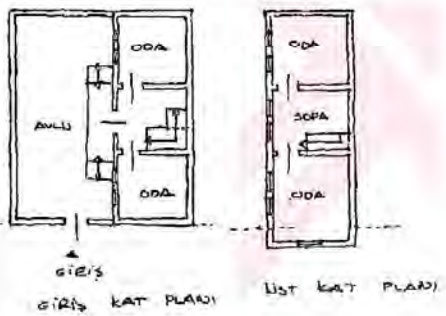
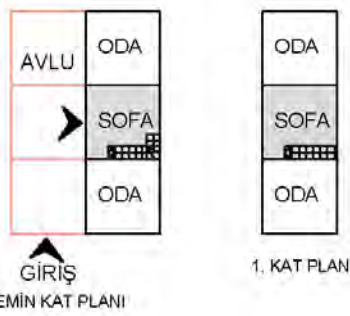
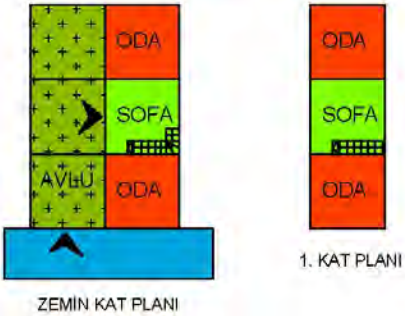
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: YENİCE
ADRES: Uzun sokak No: 9 Zaimağa Konağı			ENVANTER NO: 2
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	 <ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özsuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
			
	(Özsuca, 1986)	GİRİŞ ZEMİN KAT PLANI	
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı	☐ I tipi		
	☐ L tipi		
	☐ Köşe sofalı		
	☐ Üç tarafı kapalı		
	☐ Karniyank		
İç Sofalı	☐ Bir tarafı kapalı karniyank		
	☐ T tipi		
	☒ Haç tipi		
	☐ Karma sofalı		
YAPILMA GİRİŞİ	☒ Sokaktan		
	☐ Avludan		
KAT ADETİ	☐ zemin bodrum	☐ 1.kat zemin	☒ 1.kat zemin bodrum
			
	ZEMİN KAT PLANI		

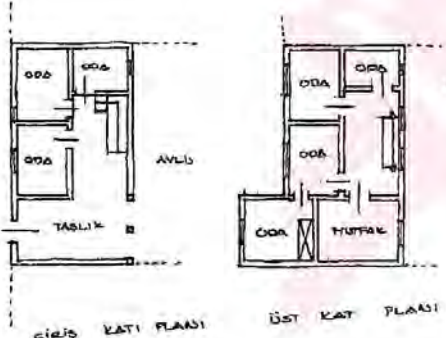
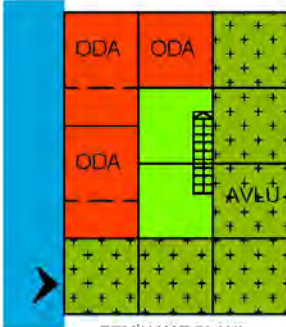
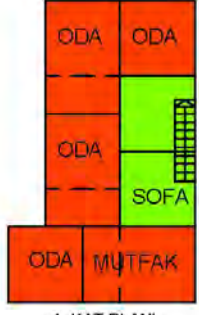
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: YENİCE	ENVANTER NO: 3
ADRES: Uzun sokak No: 7			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM	 FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	 FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
	 (Özşuca, 1986)	 ZEMİN KAT PLANI 1. KAT PLANI	
		MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ	
PLAN TİPİ	☐ I tipi ☐ L tipi ☐ Köşe sofalı ☐ Üç tarafı kapalı ☐ Karniyank ☐ Bir tarafı kapalı karniyank ☐ T tipi ☒ Haç tipi ☐ Karma sofalı	 ZEMİN KAT PLANI	 1. KAT PLANI
YAPILMA GİRİŞİ	☒ Sokaktan ☐ Avludan		
KAT ADETİ	☐ zemin bodrum ☐ 1.kat zemin ☒ 1.kat zemin bodrum		

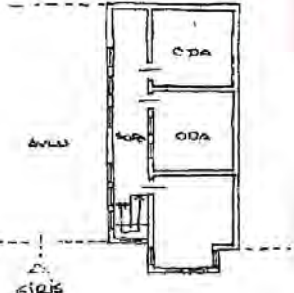

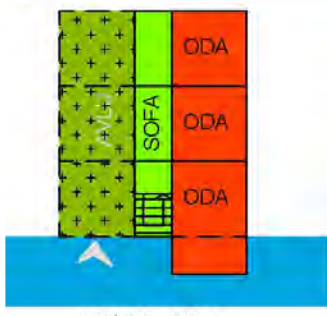
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SIVRİHİSAR	MAHALLE: YENİCE
ADRES: Elmas çıkmazı sokak No: 2			ENVANTER NO: 4
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
			
	(Özşuca, 1986)		
	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
PLAN TİPİ			
Dış Sofalı			
İç Sofalı			
YAPIYA GİRİŞ			
KAT ADETI			

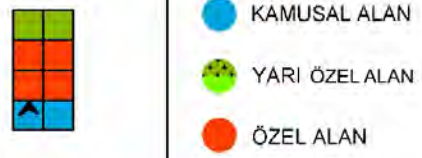

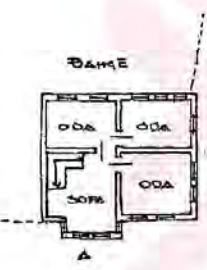

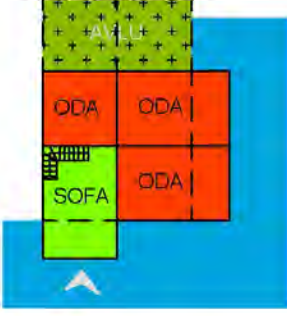
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ									
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: YENİCE	ENVANTER NO: 5						
ADRES: Elmas sokak No: 19									
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ							
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM	 FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	 FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)							
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ							
	 GİRİŞ KATI PLANI ÜST KAT PLANI (Özşuca, 1986)	 ZEMİN KAT PLANI 1. KAT PLANI							
	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ								
PLAN TİPİ	☐ I tipi ☐ Dış Sofalı ☐ L tipi ☐ Köşe sofalı ☒ Üç tarafı kapalı ☐ Karniyarık ☐ İç Sofalı ☐ Bir tarafı kapalı karniyarık ☐ T tipi ☐ Haç tipi ☐ Karma sofalı								
YAPILYA GİRİŞİ	☐ Sokaktan ☒ Avludan								
KAT ADETİ	<table border="1"> <tr> <td>zemin bodrum</td> <td>1.kat zemin</td> <td>1.kat zemin bodrum</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☒</td> <td>☐</td> </tr> </table>			zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum	☐	☒	☐
zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum							
☐	☒	☐							
	 ZEMİN KAT PLANI	 1. KAT PLANI							

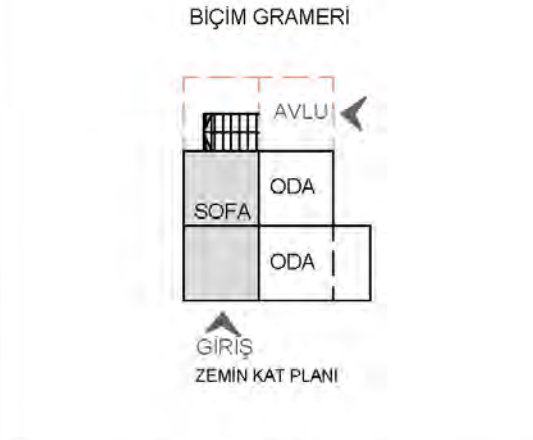
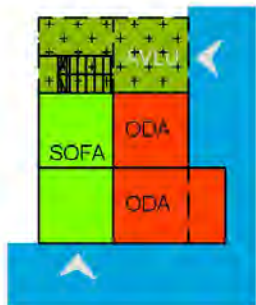
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: GEDİK	ENVANTER NO: 6
ADRES: Santral sokak No: 3			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM	 FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	 FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI ÜST KAT PLANI (Özşuca, 1986)	BİÇİM GRAMERİ ZEMİN KAT PLANI	
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı	☒ I tipi		
	☐ L tipi		
	☐ Köşe sofalı		
	☐ Üç tarafı kapalı		
	☐ Karniyarık		
İç Sofalı	☐ Bir tarafı kapalı karniyarık		
	☐ T tipi		
	☐ Haç tipi		
	☐ Karma sofalı		
YAPIYA GİRİŞ	☐ Sokaktan		
	☒ Avludan		
KAT ADETI	☐ zemin bodrum	☒ 1.kat zemin	☐ 1.kat zemin bodrum
	☐	☒	☐
	 ZEMİN KAT PLANI		

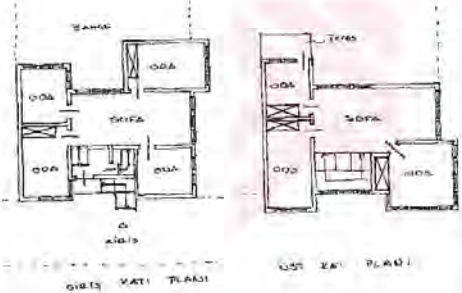
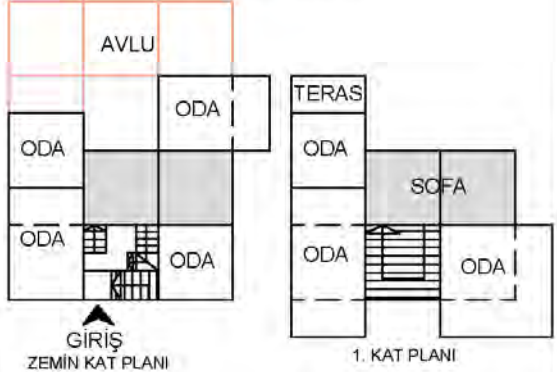

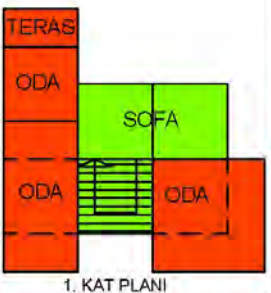
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARIHI KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: GEDİK
ADRES: Şeref sokak No: 11			ENVANTER NO: 7
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2	(Öz, 2017)
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
			
(Özşuca, 1986)	ZEMİN KAT PLANI		
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı			
☐ I tipi			
☐ L tipi			
☒ Köşe sofalı			
☐ Üç tarafı kapalı			
☐ Karniyarık			
İç Sofalı			
☐ Bir tarafı kapalı karniyarık			
☐ T tipi			
☐ Haç tipi			
☐ Karma sofalı			
YAPIYA GİRİŞ			
☒ Sokaktan			
☐ Avludan			
KAT ADETI			
zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum	
☐	☒	☐	
			ZEMİN KAT PLANI

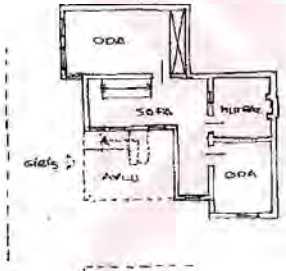
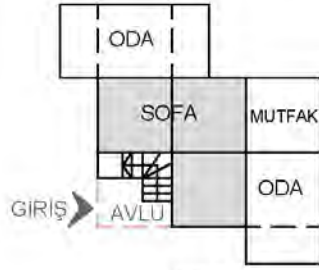
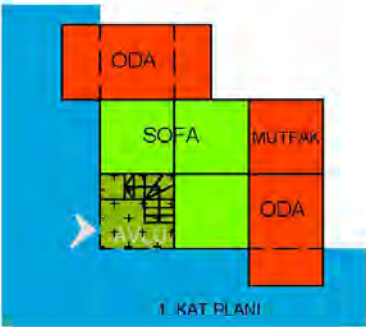
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ									
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: GEDİK						
ADRES: Fırın sokak No: 11			ENVANTER NO: 8						
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ							
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM									
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)							
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ							
									
Üst KAT PLANI (Özşuca, 1986)	ZEMİN KAT PLANI								
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ								
Dış Sofalı ☐ I tipi ☐ L tipi ☒ Köşe sofalı ☐ Üç tarafı kapalı ☐ Karniyarık İç Sofalı ☐ Bir tarafı kapalı karniyarık ☐ T tipi ☐ Haç tipi ☐ Karma sofalı									
YAPIYA GİRİŞ	☒ Sokaktan ☐ Avludan								
KAT ADETI	<table border="1"> <tr> <td>zemin bodrum</td> <td>1.kat zemin</td> <td>1.kat zemin bodrum</td> </tr> <tr> <td>●</td> <td>○</td> <td>○</td> </tr> </table>			zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum	●	○	○
zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum							
●	○	○							
	ZEMİN KAT PLANI								

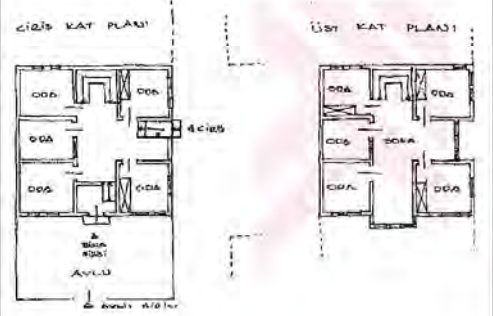
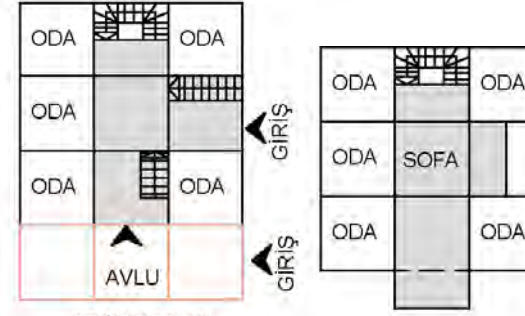
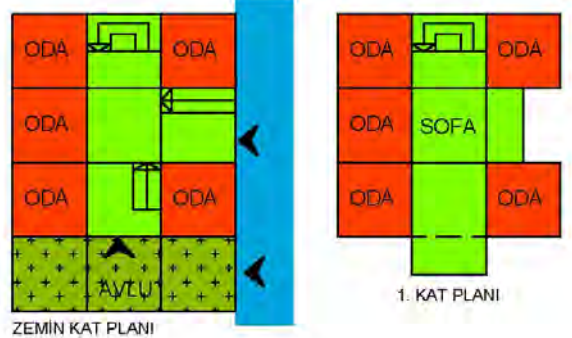
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ									
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRİHİSAR	MAHALLE: KILIÇ	ENVANTER NO: 9						
ADRES: Kılıç sokak No: 37									
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	 <ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN 						
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM	 FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	 FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)							
	KAT PLANLARI (Özşuca, 1986)	BİÇİM GRAMERİ GİRİŞ ZEMİN KAT PLANI 1. KAT PLANI							
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ								
Dış Sofalı	 ZEMİN KAT PLANI								
İç Sofalı	 1. KAT PLANI								
YAPIYA GİRİŞ	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Sokaktan ☐ Avludan 								
KAT ADETI	<table border="1"> <tr> <td>zemin bodrum</td> <td>1.kat zemin</td> <td>1.kat zemin bodrum</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☒</td> </tr> </table>			zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum	☐	☐	☒
zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum							
☐	☐	☒							

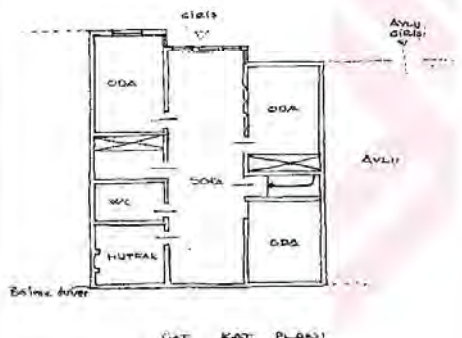
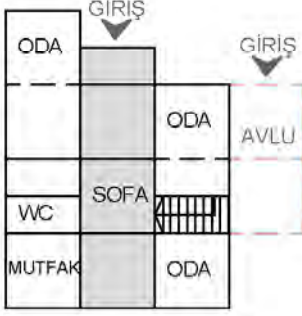
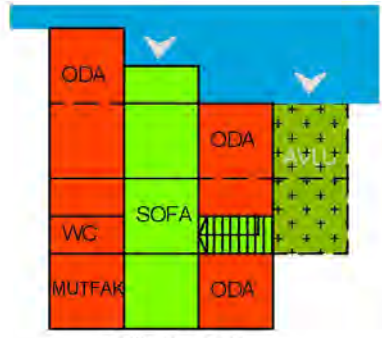
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: KILIÇ
ADRES: Kağrı sokak No: 38 Kevser sokak No: 4			ENVANTER NO: 10
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986) FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	 <p>1. KAT PLANI</p>
	(Özşuca, 1986)		MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ
PLAN TİPİ	Dış Sofalı	☐ I tipi ☒ L tipi ☐ Köşe sofalı ☐ Üç tarafı kapalı ☐ Karniyarık ☐ Bir tarafı kapalı karniyarık ☐ T tipi ☐ Haç tipi ☐ Karma sofalı	 <p>1. KAT PLANI</p>
YAPILMA GİRİŞİ	☐ Sokaktan ☒ Avludan		
KAT ADETI	☐ zemin ☐ bodrum	☐ 1.kat zemin ☐ 1.kat zemin ☒ bodrum	

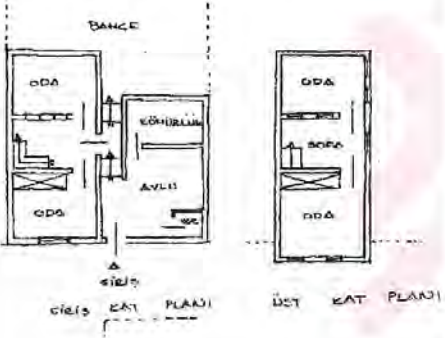
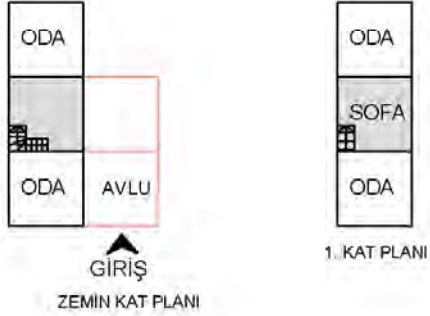
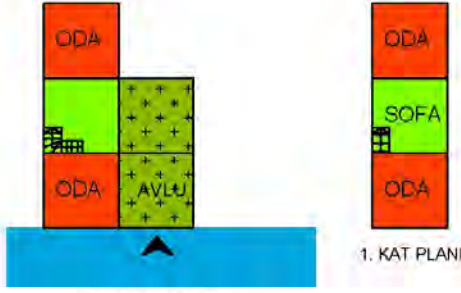
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRİHİSAR	MAHALLE: KILIÇ	ENVANTER NO: 11
ADRES: Hisar sokak No: 33			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
	 <p>(Özşuca, 1986)</p>	 <p>ZEMİN KAT PLANI</p> <p>1. KAT PLANI</p>	
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
☐ I tipi ☐ L tipi ☐ Köşe sofalı ☐ Üç tarafı kapalı ☐ Karniyarık ☐ Bir tarafı kapalı karniyarık ☒ T tipi ☐ Haç tipi ☐ Karma sofalı	 <p>ZEMİN KAT PLANI</p> <p>1. KAT PLANI</p>		
YAPIYA GİRİŞ	☒ Sokaktan ☐ Avludan		
KAT ADETİ	☐ zemin bodrum ☐ 1.kat zemin ☒ 1.kat zemin bodrum		

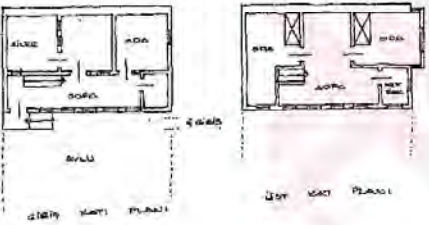
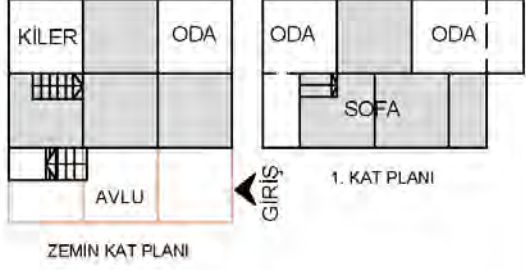
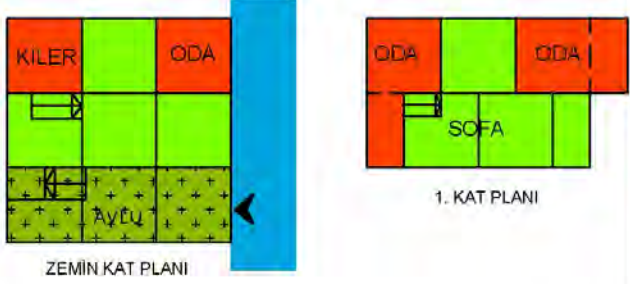
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: KILIÇ
ADRES: Kılıç sokak No: 41			ENVANTER NO: 12
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		MEKANSAL KULLANIM	
		MEKANSAL KULLANIM	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	
		FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ	
			
	(Özşuca, 1986)	ZEMİN KAT PLANI	
PLAN TİPİ	☐ I tipi ☐ L tipi ☐ Köşe sofalı ☐ Üç tarafı kapalı ☒ Karniyank ☐ Bir tarafı kapalı karniyank ☐ T tipi ☐ Haç tipi ☐ Karma sofalı		
KAT YAPISI	☒ Sokaktan ☐ Avludan		
KAT ADETİ	☐ zemin bodrum ☐ 1.kat zemin ☒ 1.kat zemin bodrum		
			ZEMİN KAT PLANI

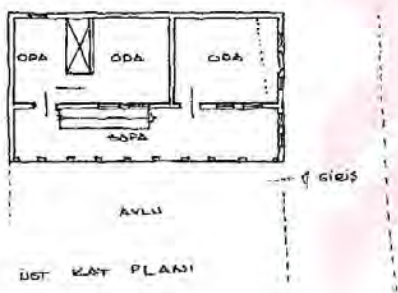

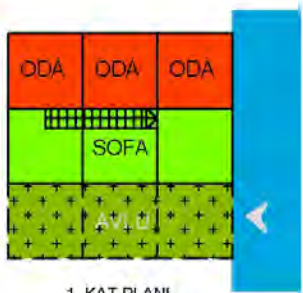
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRİHİSAR	MAHALLE: KUBBELİ	ENVANTER NO: 13
ADRES: Höhrör sokak No: 14			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ		
			
(Özşuca, 1986)	ZEMİN KAT PLANI		
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı			
☐ I tipi			
☐ L tipi			
☐ Köşe sofalı			
☐ Üç tarafı kapalı			
☐ Karniyarik			
☒ Bir tarafı kapalı karniyarik			
☐ T tipi			
☐ Haç tipi			
☐ Karma sofalı			
YAPILMA GİRİŞİ			
☐ Sokaktan			
☒ Avludan			
KAT ADETİ			
zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum	
☐	☒	☐	

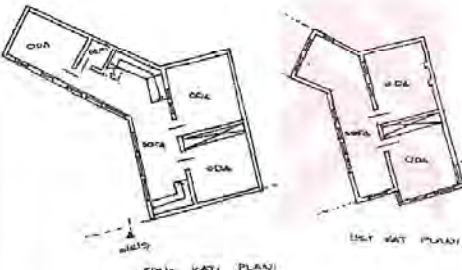
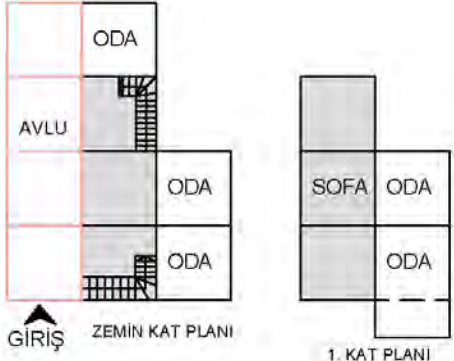
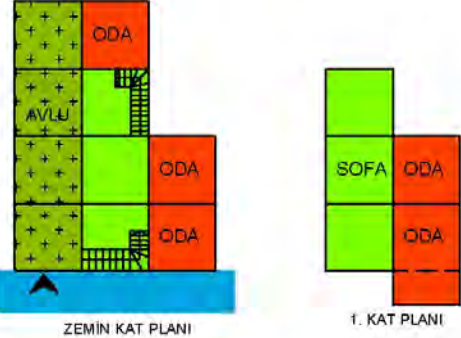
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: KUBBELİ	ENVANTER NO: 14
ADRES: Mavi kadın sokak No: 29			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	 <ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM	 FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	 FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI (Özşuca, 1986)	BİÇİM GRAMERİ 	
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı	☐ I tipi ☐ L tipi ☐ Köşe sofalı ☐ Üç tarafı kapalı ☐ Karniyarık		
İç Sofalı	☐ Bir tarafı kapalı karniyarık ☐ T tipi ☐ Haç tipi ☒ Karma sofalı		
YAPIYA GİRİŞ	☐ Sokaktan ☒ Avludan		
KAT ADETİ			
	☐	☐	☒

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SİVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SİVRİHİSAR	MAHALLE: KUBBELİ	ENVANTER NO: 15
ADRES: Mavi kadın sokak No: 23			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	 <ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
			
	(Özşuca, 1986)	1. KAT PLANI	
PLANI TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı			
☐ L tipi			
☐ Köşe sofalı			
☐ Üç tarafı kapalı			
☐ Karniyarık			
☐ Bir tarafı kapalı karniyarık			
☐ T tipi			
☐ Haç tipi			
☐ Karma sofalı			
İç Sofalı			
YAPIYA GİRİŞ	☐ Sokaktan		
	☒ Avludan		
KAT ADETI	zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: KUBBELİ
ADRES: Mavi kadın sokak No: 17			ENVANTER NO: 16
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			<p>BİÇİM GRAMERİ</p>
	 <p>FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)</p>		 <p>FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)</p>
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM	<p>KAT PLANLARI</p> <p>(Özşuca, 1986)</p>		<p>BİÇİM GRAMERİ</p> <p>ZEMİN KAT PLANI</p> <p>1. KAT PLANI</p>
	<p>PLAN TİPİ</p> <p>Dış Sofalı</p> <p>İç Sofalı</p> <p>Karma Sofalı</p> <p>GİRİŞ</p> <p>Sokaktan</p> <p>Avludan</p> <p>KAT ADETİ</p> <p>zemin bodrum</p> <p>1.kat zemin</p> <p>1.kat zemin bodrum</p>		<p>MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ</p> <p>ZEMİN KAT PLANI</p> <p>1. KAT PLANI</p>

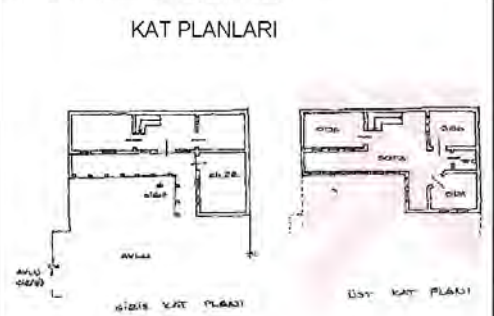
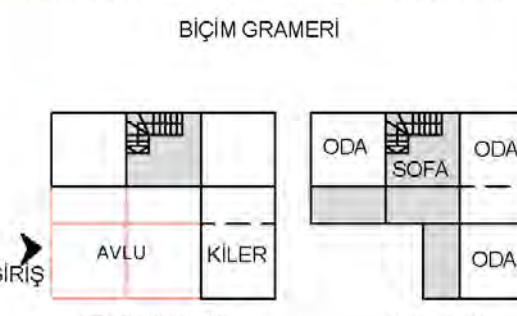
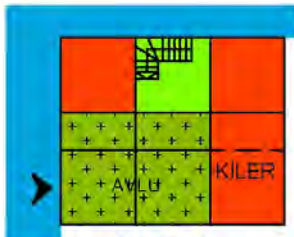
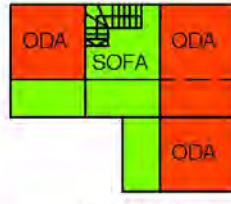
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARIHI KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BIÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: KUBBELİ
ADRES: Horoz sokak No: 28			ENVANTER NO: 17
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BIÇİM GRAMERİ	<ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BIÇİM GRAMERİ	
			
(Özşuca, 1986)	1. KAT PLANI		
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BIÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı			
☐ I tipi			
☒ L tipi			
☐ Köşe sofalı			
☐ Üç tarafı kapalı			
☐ Karniyank			
İç Sofalı			
☐ Bir tarafı kapalı karniyank			
☐ T tipi			
☐ Haç tipi			
☐ Karma sofalı			
YAPIYA GİRİŞ	☐ Sokaktan		
☒ Avludan			
KAT ADETI	☐ zemin bodrum	☐ 1.kat zemin	☒ 1.kat zemin bodrum

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ									
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: KUBBELİ						
ADRES: Horoz sokak No: 18			ENVANTER NO: 18						
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	<ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN 						
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM	 FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	 FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)							
	KAT PLANLARI 	BİÇİM GRAMERİ 							
	(Özşuca, 1986)	1. KAT PLANI GİRİŞ ZEMİN KAT PLANI 							
PLAN TİPİ	☐ I tipi ☐ L tipi ☐ Köşe sofalı ☒ Üç tarafı kapalı ☐ Karniyarık ☐ Bir tarafı kapalı karniyarık ☐ T tipi ☐ Haç tipi ☐ Karma sofalı	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ 							
YAPILMA GİRİŞİ	☐ Sokaktan ☒ Avludan								
KAT ADETİ	<table border="1"> <tr> <td>zemin bodrum</td> <td>1.kat zemin</td> <td>1.kat zemin bodrum</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☐</td> <td>☒</td> </tr> </table>	zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum	☐	☐	☒		
zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum							
☐	☐	☒							

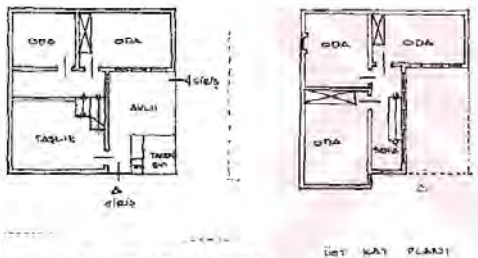
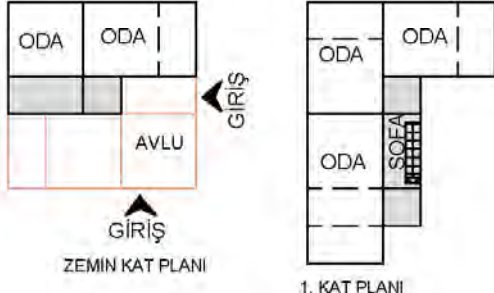
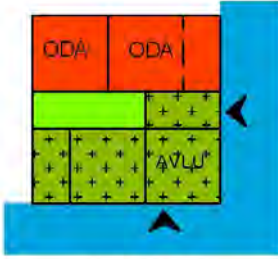
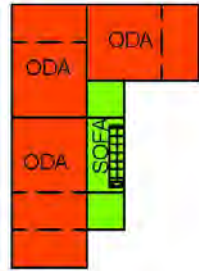
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: CAMİLİ KEBİR	ENVANTER NO: 19
ADRES: Posta sokak No: 10			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ 	<ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM	 FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	 FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI (Özşuca, 1986)	BİÇİM GRAMERİ 	
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı			
İç Sofalı			
YAPILMA GİRİŞİ			
KAT ADETI			

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: CAMİİ KEBİR	ENVANTER NO: 20
ADRES: Gülden sokak No: 6			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	<p>● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN</p>
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
	(Özşuca, 1986)		
		MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ	
		ZEMİN KAT PLANI	1. KAT PLANI
PLAN TİPİ	Dış Sofalı	☐ T tipi	
		☐ L tipi	
		☐ Köşe sofalı	
		☐ Üç tarafı kapalı	
		☐ Karniyarık	
	İç Sofalı	☒ Bir tarafı kapalı karniyarık	
		☐ T tipi	
		☐ Haç tipi	
		☐ Karma sofalı	
YAPILARIN GİRİŞİ		☐ Sokaktan	
		☒ Avludan	
KAT ADETİ		☐ zemin bodrum	
		☒ 1.kat zemin	
		☐ 1.kat zemin bodrum	

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SİVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SİVRİHİSAR	MAHALLE: CAMİLİ KEBİR	ENVANTER NO: 21
ADRES: Kurtlu çeşme sokak No: 26			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	 <ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
			
	(Özşuca, 1986)		
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı	☐ I tipi		
	☐ L tipi		
	☒ Köşe sofalı		
	☐ Üç tarafı kapalı		
	☐ Karniyarık		
İç Sofalı	☐ Bir tarafı kapalı karniyarık		
	☐ T tipi		
	☐ Haç tipi		
	☐ Karma sofalı		
YAPILMA GİRİŞİ	☐ Sokaktan		
	☒ Avludan		
KAT ADETİ	☐ zemin bodrum	☒ 1.kat zemin	☐ 1.kat zemin bodrum
			

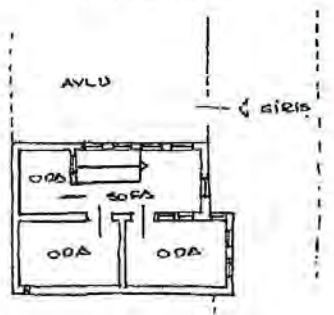

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ				
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: KARABAŞLI	ENVANTER NO: 22	
ADRES: Demirci (ayva) sokak No: 12				
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ		
		FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)		FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		KAT PLANLARI		BİÇİM GRAMERİ
		FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)		FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)
PLAN TİPİ	Dış Sofalı	☐ I tipi ☒ L tipi ☐ Köşe sofalı ☐ Üç tarafı kapalı ☐ Karniyarık	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ	
İç Sofalı	☐ Bir tarafı kapalı karniyarık ☐ T tipi ☐ Haç tipi ☐ Karma sofalı			
YAPILMA GİRİŞİ	☒ Sokaktan ☐ Avludan	KAT ADETI	☐ zemin bodrum ☐ 1.kat zemin ☒ 1.kat zemin bodrum	
KAT ADETI	☐ zemin bodrum ☐ 1.kat zemin ☒ 1.kat zemin bodrum			

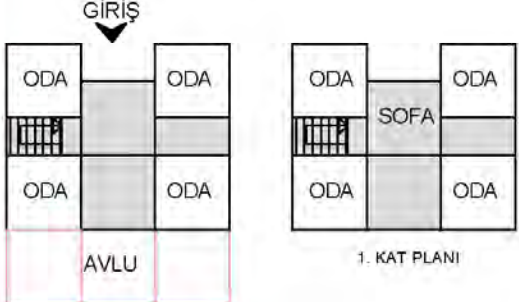
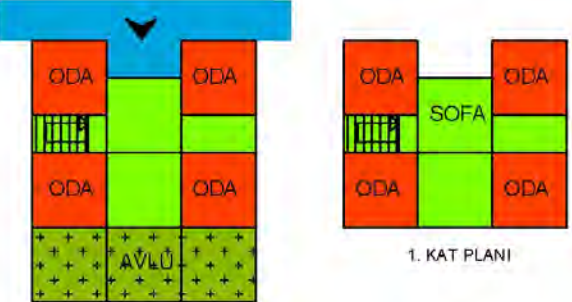
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SİVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ									
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SİVRİHİSAR	MAHALLE: KARACALAR	ENVANTER NO: 23						
ADRES: Mumcu (ceylan) sokak No: 16									
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			<ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN 						
			FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)					
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM	<p>KAT PLANLARI</p> <p>(Özşuca, 1986)</p>		<p>BİÇİM GRAMERİ</p>						
	<p>MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ</p>								
PLAN TİPİ	<p>Dış Sofalı</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ I tipi ☒ L tipi ☐ Köşe sofalı ☐ Üç tarafı kapalı ☐ Karniyarık ☐ Bir tarafı kapalı karniyarık ☐ T tipi ☐ Haç tipi <p>İç Sofalı</p> <ul style="list-style-type: none"> ☐ Karma sofalı 								
YAPIYA GİRİŞ	<ul style="list-style-type: none"> ☐ Sokaktan ☒ Avludan 								
KAT ADETİ	<table border="1"> <tr> <td>zemin bodrum</td> <td>1.kat zemin</td> <td>1.kat zemin bodrum</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☒</td> <td>☐</td> </tr> </table>			zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum	☐	☒	☐
zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum							
☐	☒	☐							

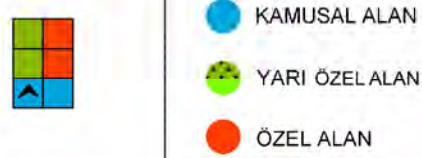

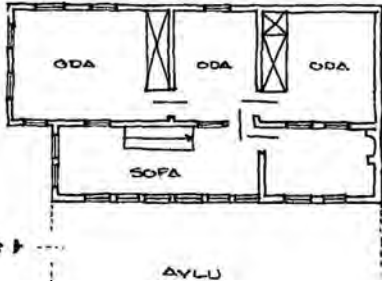

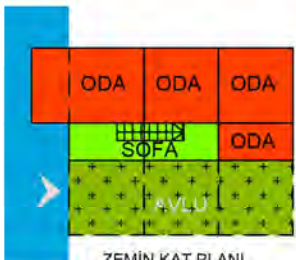
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRİHİSAR	MAHALLE: KARACALAR	ENVANTER NO: 24
ADRES: Bodur sokak No: 15			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
			
(Özşuca, 1986)	ZEMİN KAT PLANI		
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı			
☐ I tipi			
☐ L tipi			
☒ Köşe sofalı			
☐ Üç tarafı kapalı			
☐ Karniyarik			
☐ Bir tarafı kapalı karniyarik			
☐ T tipi			
☐ Haç tipi			
☐ Karma sofalı			
YAPIYA GİRİŞ	☐ Sokaktan		
☒ Avludan			
KAT ADETI	☐	☒	☐
	zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum

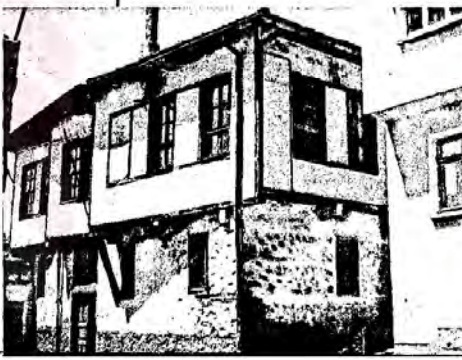

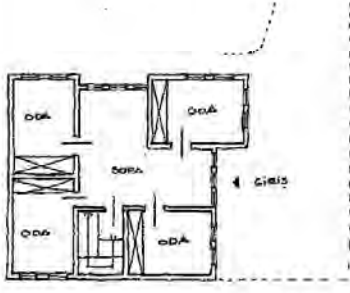
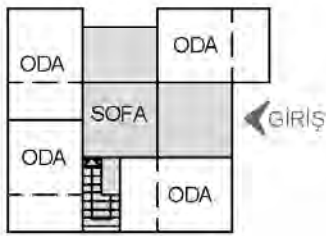

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRİHİSAR	MAHALLE: KARACALAR	ENVANTER NO: 25
ADRES: Akçeşme sokak No: 86			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	 <ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986) FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
	 <p>(Özşuca, 1986)</p>	 <p>ZEMİN KAT PLANI 1. KAT PLANI</p>	
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı	 <p>ZEMİN KAT PLANI 1. KAT PLANI</p>		
İç Sofalı			
YAPIYA GİRİŞ			
KAT ADETİ			

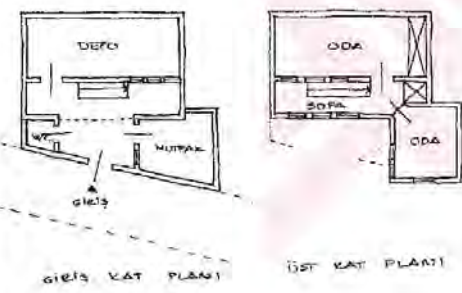
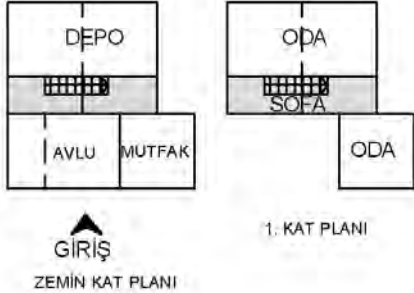
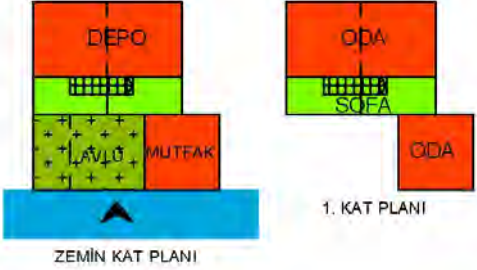
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SİVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ						
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SİVRİHİSAR	MAHALLE: CUMHURİYET			
ADRES: Mısır sokak No: 4			ENVANTER NO: 26			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ				
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM						
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)				
	<p>KAT PLANLARI</p> <p>ÜST KAT PLANI</p> <p>(Özşuca, 1986)</p>	<p>BİÇİM GRAMERİ</p> <p>ZEMİN KAT PLANI</p>				
	<p>PLAN TİPİ</p> <p>Dış Sofalı</p> <p>☐ I tipi</p> <p>☐ L tipi</p> <p>☒ Köşe sofalı</p> <p>☐ Üç tarafı kapalı</p> <p>☐ Karniyarık</p> <p>İç Sofalı</p> <p>☐ Bir tarafı kapalı karniyarık</p> <p>☐ T tipi</p> <p>☐ Haç tipi</p> <p>☐ Karma sofalı</p>		MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ			
	<p>KAT YAPIYA GİRİŞİ</p> <p>☐ Sokaktan</p> <p>☒ Avludan</p>		 <p>ZEMİN KAT PLANI</p>			
	<p>KAT ADETI</p> <table border="1"> <tr> <td>zemin bodrum</td> <td>1.kat zemin</td> <td>1.kat zemin bodrum</td> </tr> </table>	zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum		
zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum				

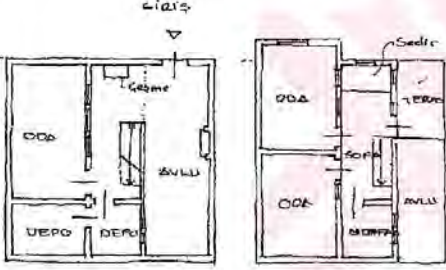
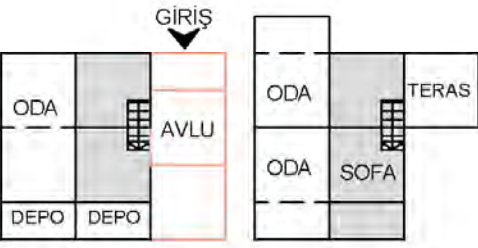

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: CUMHURİYET	ENVANTER NO: 27
ADRES: Ordu caddesi çıkmaz sokak No: 72			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
			
	Üç KAT PLANI (Özşuca, 1986)	ZEMİN KAT PLANI	
		MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ	
			
		ZEMİN KAT PLANI	
PLAN TİPİ	Dış Sofalı	☐ I tipi	
		☐ L tipi	
		☐ Köşe sofalı	
		☐ Üç tarafı kapalı	
		☐ Karniyank	
	İç Sofalı	☐ Bir tarafı kapalı karniyank	
		☒ T tipi	
		☐ Haç tipi	
		☐ Karma sofalı	
YAPILMA GİRİŞİ		☒ Sokaktan	
		☐ Avludan	
KAT ADETİ		☐ zemin bodrum	
		☐ 1.kat zemin	
		☒ 1.kat zemin bodrum	

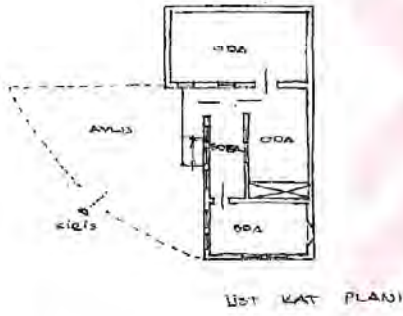

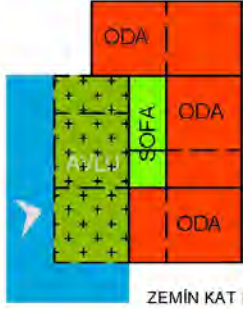
Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: DEMİRCİ	ENVANTER NO: 28
ADRES: Değirmen sokak No: 7			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	 <ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
			
	(Özşuca, 1986)		
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı			
İç Sofalı			
Karma Sofalı			
Yapıya Giriş			
Kat Adeti			

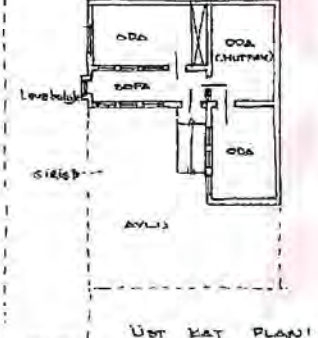

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ									
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRİHİSAR	MAHALLE: ELMALI	ENVANTER NO: 29						
ADRES: Kerpiç sokak No: 7									
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ							
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM									
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)							
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ							
									
(Özşuca, 1986)	ZEMİN KAT PLANI	1. KAT PLANI							
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ								
Dış Sofalı									
İç Sofalı	ZEMİN KAT PLANI								
1. KAT PLANI	1. KAT PLANI								
YAPILMA GİRİŞİ	☐ Sokaktan ☒ Avludan								
KAT ADETİ	<table border="1"> <tr> <td>zemin bodrum</td> <td>1.kat zemin</td> <td>1.kat zemin bodrum</td> </tr> <tr> <td>☐</td> <td>☒</td> <td>☐</td> </tr> </table>			zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum	☐	☒	☐
zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum							
☐	☒	☐							

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRİHİSAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRİHİSAR	MAHALLE: ELMALI	ENVANTER NO: 31
ADRES: Demirci sokak No: 23			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
			
(Özşuca, 1986)	ZEMİN KAT PLANI		
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı			
☐ I tipi			
☐ L tipi			
☐ Köşe sofalı			
☒ Üç tarafı kapalı			
☐ Karniyank			
☐ İç Sofalı			
☐ Bir tarafı kapalı karniyank			
☐ T tipi			
☐ Haç tipi			
☐ Karma sofalı			
YAPIYA GİRİŞ			
☐ Sokaktan			
☒ Avludan			
KAT ADETI			
☐ zemin bodrum			
☒ 1.kat zemin			
☐ 1.kat zemin bodrum			

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: ELMALI
ADRES: Taşlık sokak No: 19			ENVANTER NO: 32
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	 <ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
			
	(Özşuca, 1986) ÜST KAT PLANI	ZEMİN KAT PLANI	
	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
PLAN TİPİ	☐ I tipi ☐ L tipi ☒ Köşe sofalı ☐ Üç tarafı kapalı ☐ Karniyarık ☐ Bir tarafı kapalı karniyarık ☐ T tipi ☐ Haç tipi ☐ Karma sofalı		
YAPILMA GİRİŞİ	☐ Sokaktan ☒ Avludan		
KAT ADETİ	zemin bodrum	1.kat zemin	1.kat zemin bodrum
	☐	☒	☐
			
	ZEMİN KAT PLANI		

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR		İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: YENİCE
ADRES: Kavaklıbi sokak No: 14			ENVANTER NO: 33
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	<ul style="list-style-type: none"> ● KAMUSAL ALAN ● YARI ÖZEL ALAN ● ÖZEL ALAN
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Öz, 2017)	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
	<p>(Özşuca, 1986)</p>	<p>ZEMİN KAT PLANI</p>	
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
YAPILAR	Dış Sofalı	<p>ZEMİN KAT PLANI</p>	
	İç Sofalı		
GİRİŞ	○ I tipi		
	○ L tipi		
ADETİ	○ Köşe sofalı		
	○ Üç tarafı kapalı		
KAT ADİTİ	○ Karniyarık		
	○ Bir tarafı kapalı karniyarık		
KAT ADİTİ	○ T tipi		
	○ Haç tipi		
KAT ADİTİ	● Karma sofalı		
	○ Sokaktan		
KAT ADİTİ	● Avludan		
	zemin bodrum		
KAT ADİTİ	1.kat zemin		
	1.kat zemin bodrum		

Çizelge 4.1.(devam) Geleneksel kent dokusu mekansal kullanım biçim gramer analizi

SIVRIHISAR TARİHİ KENT DOKUSU MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ			
İL: ESKİŞEHİR	İLÇE: SIVRIHISAR	MAHALLE: YENİCE	ENVANTER NO: 34
ADRES: Kavakdibi sokak No: 14			
KENT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM		BİÇİM GRAMERİ	
KONUT ÖLÇEĞİNDE MEKANSAL KULLANIM			
	FOTOĞRAF 1 (Özşuca, 1986)	FOTOĞRAF 2 (Oz, 2017)	
	KAT PLANLARI	BİÇİM GRAMERİ	
(Özşuca, 1986)	ZEMİN KAT PLANI	ZEMİN KAT PLANI	
PLAN TİPİ	MEKANSAL KULLANIM VE BİÇİM GRAMERİ		
Dış Sofalı			
İç Sofalı			
YAPILAR GİRİŞİ			
KAT ADETI			

Çizelge 4.2. Geleneksel kent dokusu ve konutların mekansal kullanım biçim gramer analizi tablosu

GELENEKSEL KENT DOKUSU VE KONUTLARIN MEKANSAK KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ TABLOSU							
ADRES / ENV. NO	1	2	3	4	5	6	7
	YENİCE MAH. Üç Pınar Caddesi No: 44	YENİCE MAH. Uzun sokak No: 9	YENİCE MAH. Uzun sokak No: 7	YENİCE MAH. Elmas çıkmazi sokak No: 2	YENİCE MAH. Elmas sokak No: 19	GEDİK MAH. Santral sokak No: 3	GEDİK MAH. Şeref sokak No: 11
KENT ÖLÇEĞİ							
AVLU-KONUT-SOKAK KONUMUNA GÖRE BİÇİM GRAMERİ							
PLAN (Özsuca, 1986)							
SOFANIN KONUMUNA GÖRE BİÇİM GRAMERİ							
MEKANSAK KULLANIMA GÖRE BİÇİM GRAMERİ							
KONUT ÖLÇEĞİ	I tipi						
	L tipi						
	Köşe sofali						
	Uç tarafı kapalı						
	Dış Sofali						
	Karıyank						
	Bir tarafı						
	Sokak kapalı karıyank						
	İç Sofali						
	T tipi						
	Haç tipi						
	Karma sofali						
	Sokaktan						
	Avludan						
Sokak ve avlu							
zemin bodrum							
1. kat zemin							
1. kat zemin bodrum							

Çizelge 4.2.(devam) Geleneksel kent dokusu ve konutların mekansal kullanım biçim gramer analizi tablosu

GELENEKSEL KENT DOKUSU VE KONUTLARIN MEKANSAL KULLANIM BIÇİM GRAMER ANALİZİ TABLOSU							
ADRES / ENV. NO	15	16	17	18	19	20	21
KENT ÖLÇEĞİ	KUBBELİ MAH. No: 23 Mavi kadın sokak	KILIÇ MAH. No: 37 Kılıç sokak No: 37	KUBBELİ MAH. No: 28 Horoz sokak No: 28	KUBBELİ MAH. No: 18 Horoz sokak No: 18	CAMİLİ KEBİR MAH. No: 10 Posta sokak No: 10	CAMİLİ KEBİR MAH. No: 6 Gülden sokak No: 6	CAMİLİ KEBİR MAH. No: 26 Kurtuluş çeşme sokak
AVLU-KONUT-SOKAK KONYUMUNA GÖRE BIÇİM GRAMERİ							
PLAN							
(Özşuca, 1986)							
SOFANIN KONYUMUNA GÖRE BIÇİM GRAMERİ							
MEKANSAL KULLANIMA GÖRE BIÇİM GRAMERİ							
KONUT ÖLÇEĞİ							
I tipi	●						
L tipi							
Köşe sofali							●
Uç tarafı kapalı							
Karıyank							
Bir tarafı							●
Kapalı karıyank							
T tipi							
Haç tipi							
Karma sofali							
Sokaktan							
Avludan							
Giriş							
Sokak ve avlu							
zemin bodrum							
1.kat zemin							
1.kat zemin bodrum							

Çizelge 4.2.(devam) Geleneksel kent dokusu ve konutların mekansal kullanım biçim gramer analizi tablosu

GELENEKSEL KENT DOKUSU VE KONUTLARIN MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ TABLOSU		28	27	26	25	24	23	22
ADRES / ENV. NO		DEMİRCİ MAH.	CAMİLİ KEBİR MAH.	CUMHURİYET MAH.	KARACALAR MAH.	KARACALAR MAH.	KARACALAR MAH.	KARABAŞLI MAH.
KENT ÖLÇEĞİ		Değirmen sokak No: 7	Güldeken sokak No: 6	Mısır sokak No: 4	Akçeşme sokak No: 86	Bodur sokak No: 15	Ceylan sokak No: 16	Demirci sokak No: 12
AVLU-KONUT-SOKAK KONUMUNA GÖRE BİÇİM GRAMERİ								
PLAN								
(Özşüce, 1986)								
SOFANIN KONUMUNA GÖRE BİÇİM GRAMERİ								
MEKANSAL KULLANIMA GÖRE BİÇİM GRAMERİ								
KONUT ÖLÇEĞİ	I tipi							
	L tipi							
PLAN TİPİ	Köşe sofali							
	Uç tarafı kapalı							
YAPRA	Bir tarafı kapalı							
	İç Sofali							
KAT ADETTİ	T tipi							
	Haç tipi							
KAT ADETTİ	Karma sofali							
	Sokaktan							
KAT ADETTİ	Avludan							
	Sokak ve avlu							
KAT ADETTİ	Zemin bodrum							
	1 kat Zemin							
KAT ADETTİ	1 kat Zemin							
	1 kat Zemin bodrum							

Çizelge 4.2.(devam) Geleneksel kent dokusu ve konutların mekansal kullanım biçim gramer analizi tablosu

GELENEKSEL KENT DOKUSU VE KONUTLARIN MEKANSAL KULLANIM BİÇİM GRAMER ANALİZİ TABLOSU						
ADRES / ENV. NO	29 ELMALI MAH.	30 KURŞUNLU MAH.	31 ELMALI MAH.	32 ELMALI MAH.	33 YENİCE MAH.	34 YENİCE MAH.
KENT ÖLÇEĞİ	Kerpiç sokak No: 7	Yeni doğan sokak No: 9	Demirci sokak No: 23	Taşlık sokak No: 19	Kavakdibi sokak No: 14	Kavakdibi sokak No: 14
AVLU-KONUT-SOKAK KONUMUNA GÖRE BİÇİM GRAMERİ						
PLAN						
(Özsuca, 1986)						
SOFANIN KONUMUNA GÖRE BİÇİM GRAMERİ						
MEKANSAL KULLANIMA GÖRE BİÇİM GRAMERİ						
KONUT ÖLÇEĞİ						
PLAN TİPİ						
L tipi						
Koşe sofali						
Uç tarafı kapalı						
Karıyank						
Bir tarafı kapalı						
kapalı kamryank						
T tipi						
Haç tipi						
Karma sofali						
Sokaktan						
Avludan						
Sokak ve avlu						
YAPILA						
zemin						
bodrum						
KAT						
1.kat						
Zemin						
1.kat						
zemin						
bodrum						
ADETİ						
17						
16						
TOPLAM	34	34	34	34	34	34
YÜZDE (%)	100	100	100	100	100	100

4.2.1. Değerlendirme

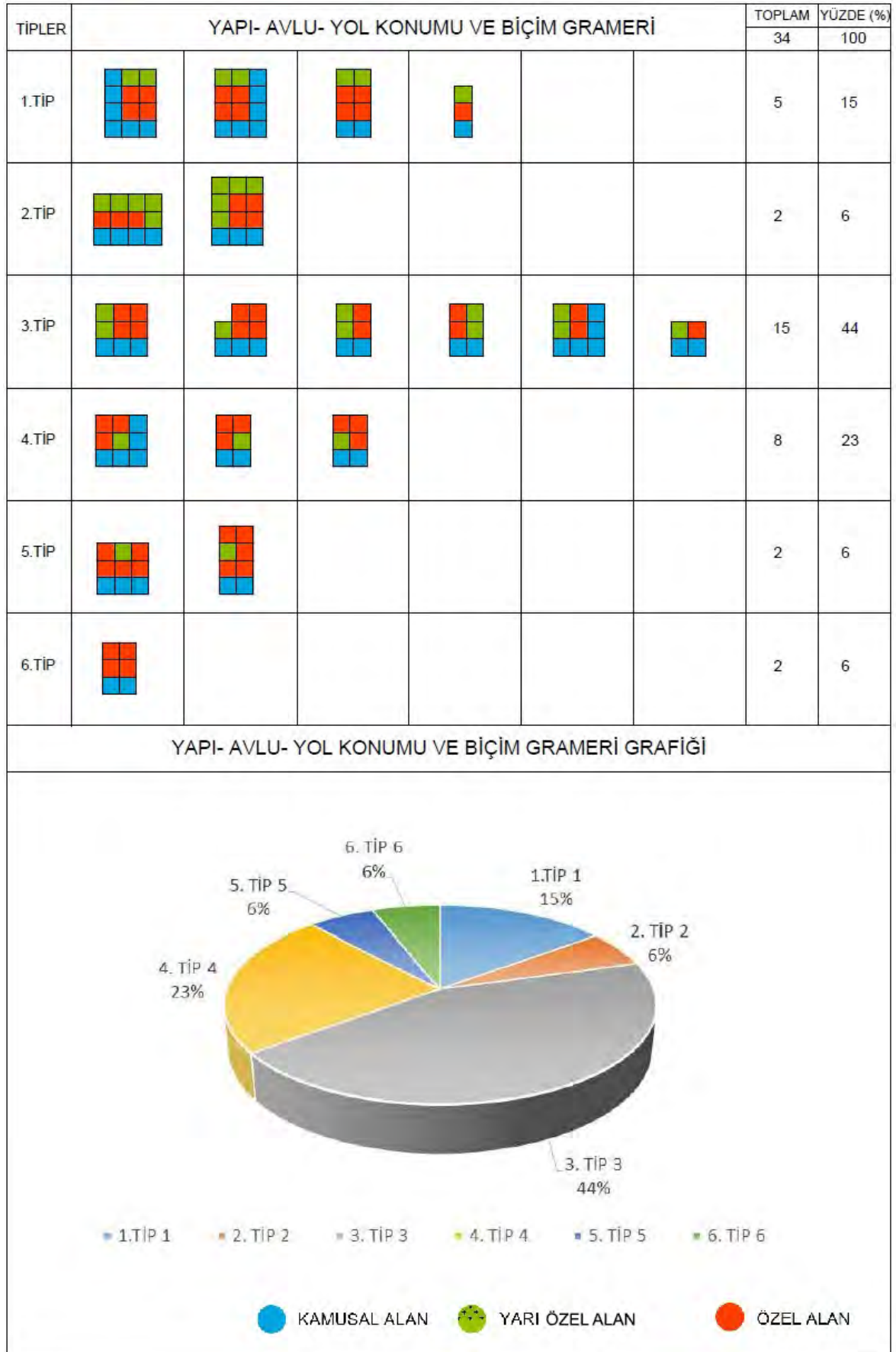
Geleneksel kent dokusunun yapı taşı olan konutların çevresi ile kurduğu ilişki, dokuya sağladığı katkı ve kendi içindeki biçimleniş kurgusunun biçim grameri ile soyutlanarak analiz edilmiştir. Yapılan analiz çalışmaları konutun yakın çevresi ve konut olmak üzere iki farklı ölçekte ele alınmıştır.

Konutun yakın çevresi ölçeğinde yapılan analizlerde geleneksel konut biçimlenişinin bilişsel kurallarla doğa ile uyumlu, akrabalık ilişkileri, sosyo-kültürel durum, mahalle kavramı, kütleli uyum, mahremiyet ve işlevsellik etkenleri dikkate alınarak insan odaklı olarak kurgulandığı görülmüştür. Bu bilişsel kurallar konutun biçimlenmesindeki ana faktördür. Kurallar çerçevesinde biçimlenen konutlar birbirleriyle, doğayla ve çevresiyle uyum içinde kurgulanmıştır.

Merkez bölge ve alt merkez olarak kurgulanan kentteki konutlar ticari alanlardan hem yer hem de biçimsel olarak ayrılmaktadır. Bu ayrışmanın en önemli nedenlerinden biri de mahremiyet olgusudur. Mahremiyet olgusunun getirdiği sonuçlardan bir tanesi de mekansal kullanımdır. Kent-konutun yakın çevresi ölçeğinde mahremiyetin en üst düzeyde olduğu yer özel alan olan konutlardır. Herkesin ortak olarak kullandığı sokaklar ise kamusal alanlardır. Kamusal alanlar ile özel alanlar arasında yer alan ve yarı kamusal olan avlular ise yüksek duvarları ile tam bir ayırıcı görevini üstlenmektedir. Bu yüzden bilişsel kurallar çerçevesinde kurgulanan geleneksel konutların biçimlenişinde avlunun konumu ve konut-sokak-avlu ilişkisi önemli bir faktördür.

Yapılan analizler sonucunda; geleneksel konutların yapı-avlu-yol konumuna göre altı farklı tipte biçimlendiği görülmüştür (Şekil 4.33). Bunlar;

1. Avlunun konutun arkasında konumlandığı,
2. Avlunun konutun yanında ve arkasında konumlandığı (L biçimi),
3. Avlunun konutun yanında konumlandığı,
4. Avlunun “L” biçimindeki konutun köşesinde konumlandığı,
5. Avlunun “U” biçimindeki konutun içinde konumlandığı,
6. Avlunun bulunmadığı tiplerdir.

Şekil 4.33. Yapı-avlu-yol konum ve mekansal kullanım biçim gramer analizi

İncelenen konutlarda avlunun yapının yanında kurgulandığı tip en fazla görülürken avlusu olmayan konutlara az da olsa rastlanmıştır. Bu tiplerin analiziyle yapı-avlu-yol konumlanışlarının aynı zamanda mekansal kullanım olan kamusal-yarı kamusal-özel alan kavramın göz önüne alınarak bilişsel kurallar çerçevesinde kurgulandığı anlaşılmaktadır.

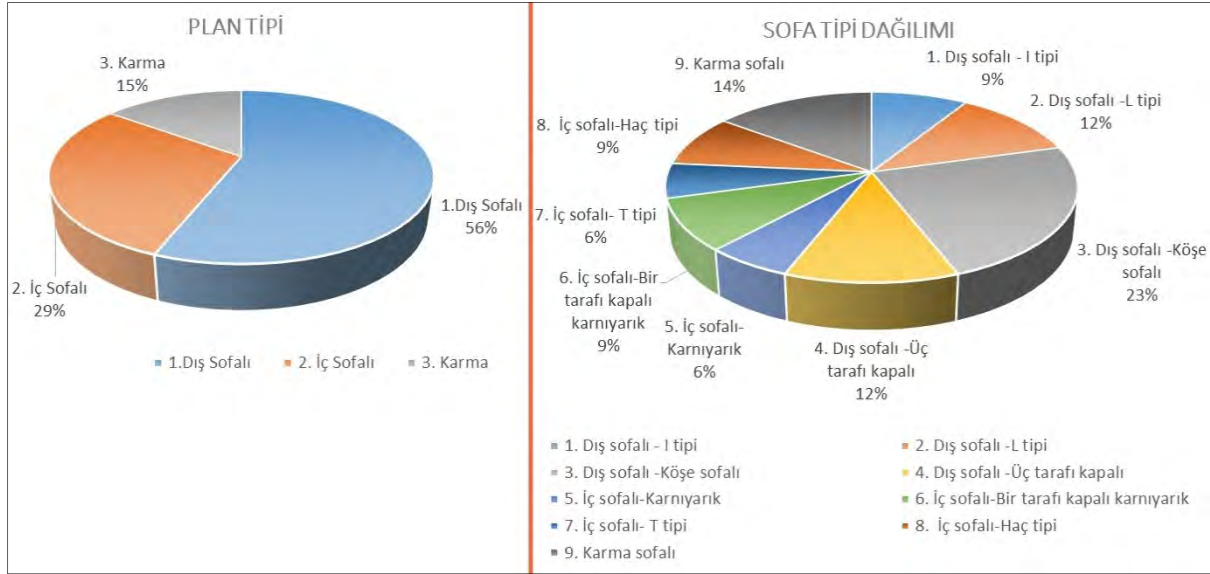
Konut ölçeğinde yapılan analizlerde; geleneksel konutların kendi içerisindeki biçimleniş kurguları biçim grameri ile soyutlanarak analiz edilmiştir.

Yapılan biçim grameri analizleri sonucunda konutların biçimlenişlerinin bilişsel kurallarla doğa ile uyumlu, akrabalık ilişkileri, sosyo-kültürel durum, mahalle kavramı, kütleli uyum, mahremiyet ve işlevsellik etkenleri dikkate alınarak insan odaklı olarak mekansal kullanım olan kamusal-yarı kamusal-özel kavramının etkisi sonucunda dört başlıkta analiz edilmiştir. Bunlar;

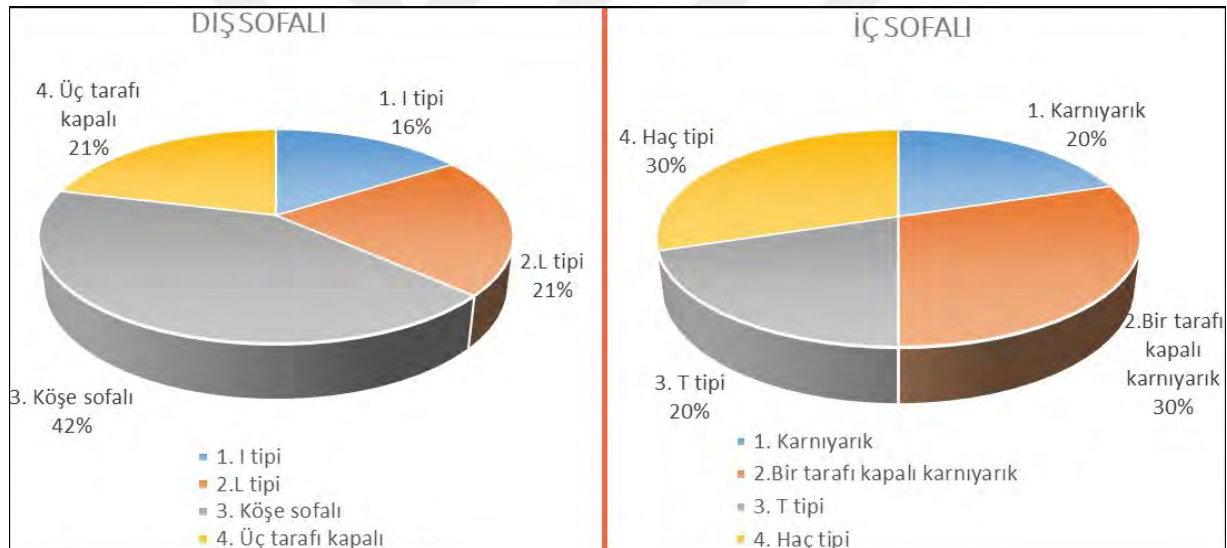
1. Avlunun konumu
2. Sofanın konumu
3. Kat adeti
4. Yapıya giriş

Avlunun konumunun belirlenmesi organik olarak biçimlenmiş sokaklar arasında kalan alanlara oturan konutların kurgusundaki ilk adımdır. Yarı kamusal alan olan avlu kamusal alan ile özel alanı birbirinden ayırırken hem konutun çevresi ile bağlantı kurar hem de konut kendi içinde biçimlenişinde önemli bir etkidir (Şekil 4.33).

Yapının kurgulanması avlunun yerinin belirlenmesi ile başlarken bir sonraki adım ise sofanın konumunun belirlenmesidir. Konut plan kurgusunun en önemli ögesi olan sofa ortak yaşamın merkezidir. Konut ölçeğinde sofa aile bireylerinin ortak kullanım alanı olarak yarı kamusal alan özelliğini taşımaktadır. Bu ölçekte özel alanlar ise odalardır. Sofa, özel alan olan odaların mahremiyetinin sağlanmasında önemli rol oynamaktadır. İncelenen konutlarda (Çizelge 4.1, 4.2) sofanın konumuna göre biçimleniş kuralları konutun kurgusunu etkileyerek dokuz farklı tip oluşturmaktadır (Şekil 4.34, 4.35).

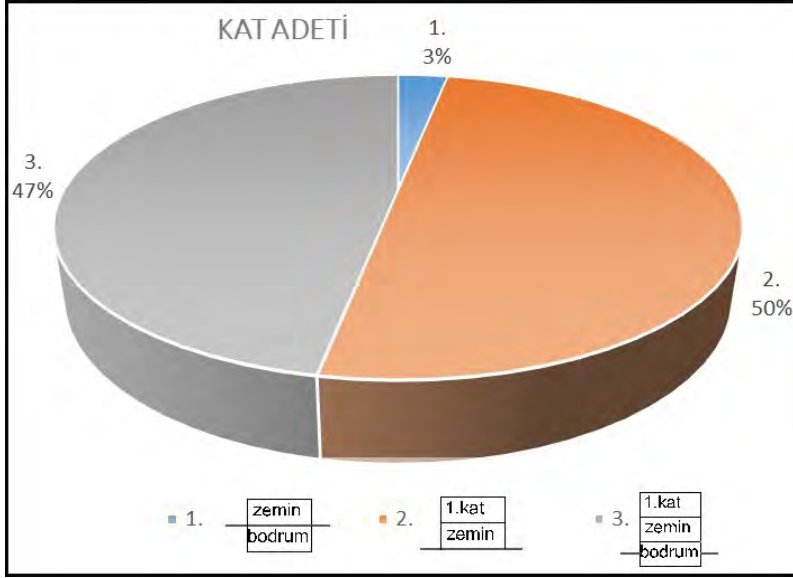

Şekil 4.34. İncelenen konutların sofanın konumuna göre plan tipleri ve oranları

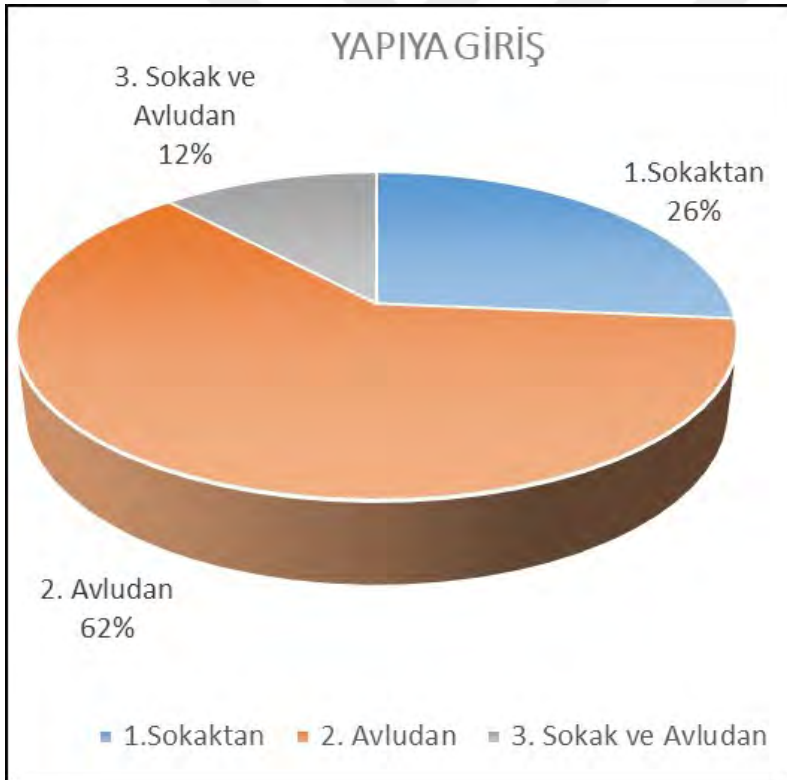

Şekil 4.35. İncelenen konutlarda dış ve iç sofa tipleri ve oranları

Yapıların kat sayılarına göre yapılan analizlerde ise zemin+bodrum katlı yapıların en fazla olduğu görülürken daha sonra zemin+bodrum+birinci kat ve nadiren de zemin+bodrum katlı konutlar tespit edilmiştir. Kat adetlerinin şekillenmesinde topografyanın, sosyo-kültürel yapının ve fonksiyonel kullanımın etkili olduğu ve geleneksel kent dokusuna silüet olarak da katkı sağladığı gözlemlenmiştir (Şekil 4.36).

Şekil 4.36. İncelenen konutlarda kat adeti tipi ve oranları

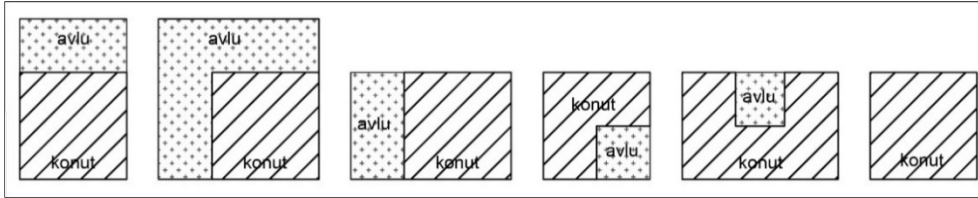

Şekil 4.37. İncelenen konutlarda yapıya giriş biçimleri ve oranları

İncelenen konutlarda yapıya girişin üç farklı biçimde olduğu tespit edilmiştir (Şekil 4.37). Konutlarda en çok avludan giriş görülürken sokaktan ve hem avlu hem sokaktan girişli konutlarda bulunmaktadır. Konutlar ile yakın çevresi bağlantısını sağlayan avluların geleneksel kent dokusuna katkısı açıkça görülmektedir.

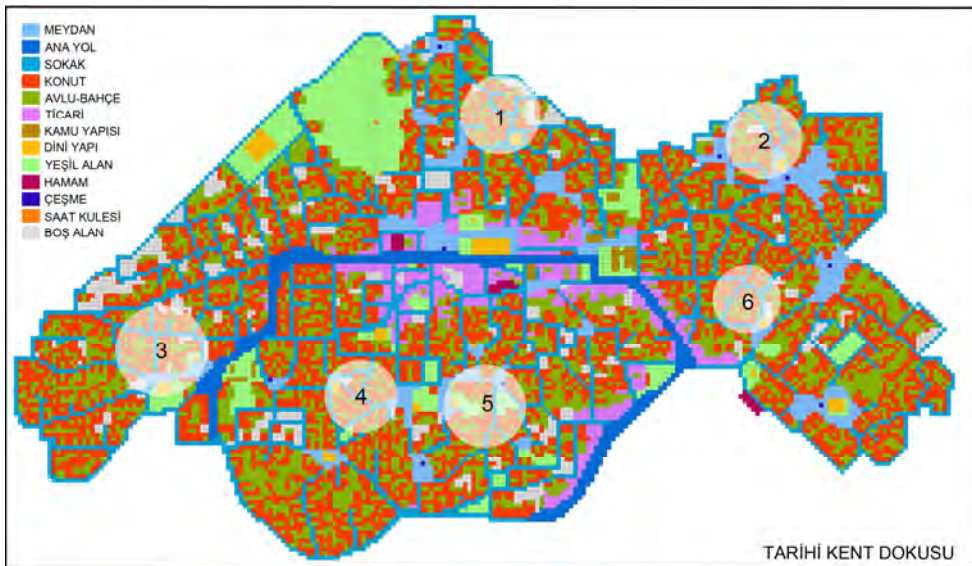
4.3. Geleneksel Kent Dokusunda Konut Tiplerinin Konumlanması ve Mekansal Kullanımı Biçim Gramer Analizi

Geleneksel kent dokusunda farklı ölçeklerde yapılan analizlerde yapı-avlu-yol konumunun kamusal, yarı kamusal ve özel alanların birbirleri ile bağlantılı oldukları ve konut kurgulanmasında bu konumlanmanın belirgin rol oynadığı gözlemlenmiştir. İncelenen evlerde bu kurgu temelinde altı farklı tip tespit edilmiştir (Şekil 4.33, 4.38). Yapılan bu analiz çalışmasında tespit edilen tiplerin geleneksel kent dokusundaki konumlanmaları ve mekansal kullanımı biçim grameri ile soyutlanarak analiz edilmiştir.

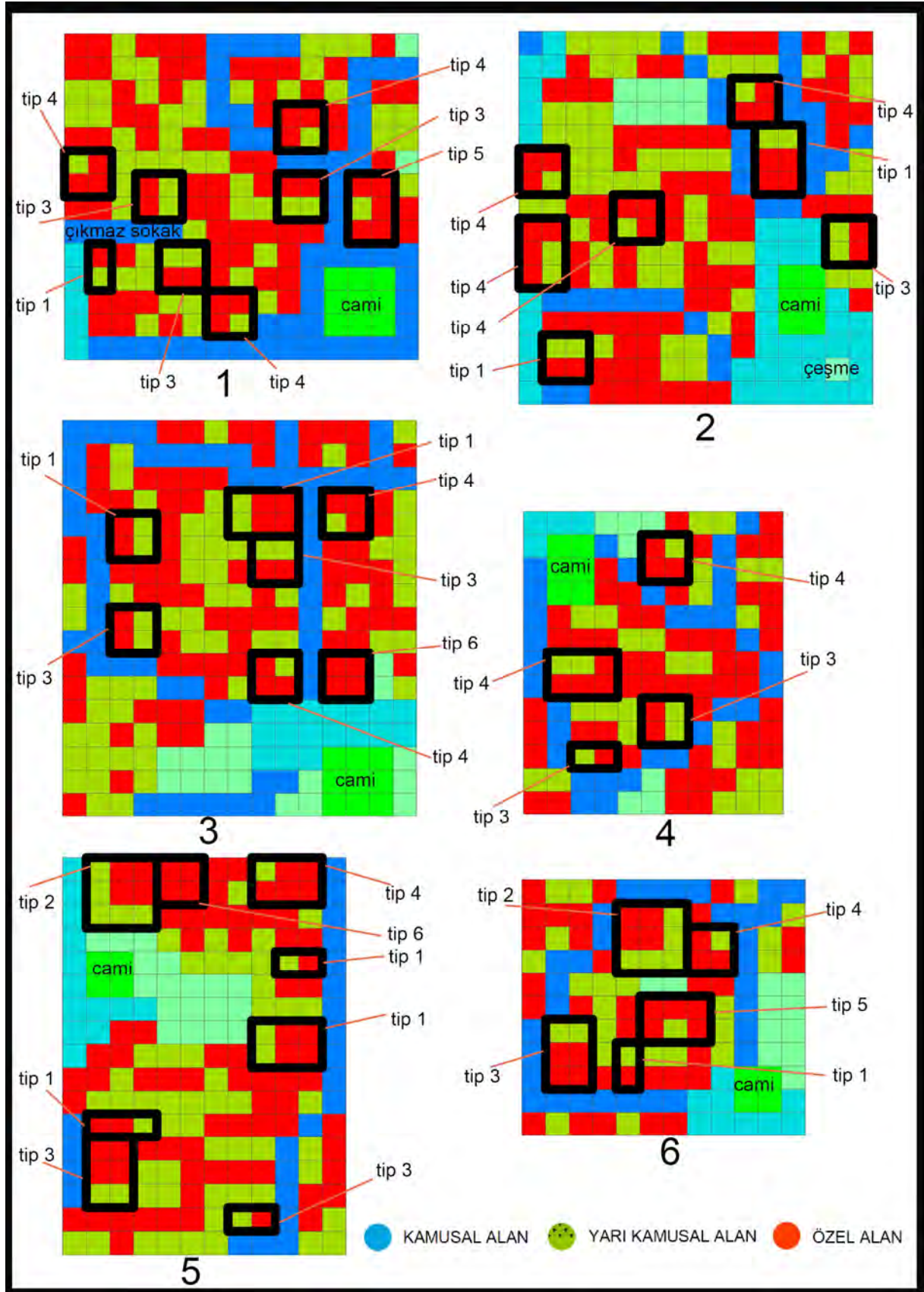

Şekil 4.38. İncelenen geleneksel konutlarda konut-avlu biçimleniş soyutlaması

Mevcut geleneksel kent dokusu konut yerleşim bölgeleri içerisinde yer alan altı farklı alan seçilmiştir (Şekil 4.39). Organik olarak biçimlenmiş sokaklar ile çerçevelenmiş bu alanlar içinde geleneksel konutların konumlanması, etkileşimi analiz edilirken aynı zamanda da kamusal alan olan sokaklar, özel alan olan konutlar ve yarı kamusal olan avluların bağlantıları gözlemlenmiştir (Şekil 4.40).

Şekil 4.39. Geleneksel kent dokusunda analiz edilen konut bölgeleri

Şekil 4.40. Geleneksel kent kurgusunda konut tipleri ve mekansal kullanımı

4.3.1.Değerlendirme

Yapılan analiz çalışmalarında avlu-konut-yol ilişkisine göre tespit edilen tiplerin (Şekil 4.33) geleneksel kent dokusu içerisindeki konumlanışları ve mekansal kullanımları incelenmiştir. Kent, konut yakın çevresi ve konut ölçeğinde yapılan bu analiz çalışmalarında incelenen konutların geleneksel kent dokusunda biçimleniş kurgusunun belirli bilişsel kurallar çerçevesinde ve mekansal kullanım olan kamusal, yarı özel ve özel alan kavramları dikkate alınarak kurgulandığı gözlemlenmiştir.

Yapılan analizler göstermektedir ki; tespit edilen altı farklı tipin farklı varyasyonları ile topografya, sosyo-kültürel yapı, akrabalık ilişkileri, mahalle kavramı, kütle uyum, mahremiyet ve işlevsellik etkenleri dikkate alınarak geleneksel kent dokusu kurgulanmıştır.

Geleneksel kent dokusunda konut yerleşimi cami odağındaki alt merkezlerin oluşumu ile başlamaktadır. Organik sokaklar alt merkezlerden ışınal olarak dağılmakta ve yapılar için çerçeve oluşturmaktadır. Bu çerçeve içerisinde konutun zemininin ve de avlusunun oturtulması konut kurgusunda ilk adımdır. Avlunun konuta göre konumunun hem konut ve yakın çevresi ölçeğinde hem de kent ölçeğinde etkisi bu bakıma önemlidir. Bu konumlanışın yapı adaları içerisinde benzer kurallar ile tekrar etmesi geleneksel kent kurgusu içerisinde yer alan konutların konut-avlu-yol bağlamında ve mekansal kullanımda bilişsel kurallar ile biçimlendiğini ve bir rastgele yerleşimin söz konusu olmadığını göstermektedir.

5. SONUÇ

Geleneksel kent doku özelliğini günümüze kadar koruyan Sivrihisar, kent ögeleri, oluşumu ve kurgusu bakımından önemli ve özgün bir örnektir. Mimari bileşenleri, sokak dokusu, mahalle kavramı, merkez ve alt merkezlerinin kurgusu, mekansal kullanım olgusu, ayrılmış ticari ve konut alanları ile geleneksel kent yazılı olmayan bilişsel kurallar çerçevesinde biçimlenmiştir. Yapılan analizler sonucu geleneksel kent kurgusunu meydana getiren mimari ögelerin bir araya geliş şemaları ve kurgulanışları adım adım biçim grameri yöntemiyle çözümlenmiştir. Geleneksel kentteki bu kuralların merkez ve alt merkez çerçevesinde; insan odaklı, doğayla uyumlu, işlevsel ve akrabalık ilişkileri, sosyo-kültürel durum, mahalle kavramı, mahremiyet olgusu, yapıların kütleli olarak birbirine uyumu vb. etkenler dikkate alınarak kurgulandığı görülmektedir.

Sivrihisar mevcut geleneksel kent dokusunda yapılan bu çalışma; mekansal örgütlenmenin kent dokusuna ve dokuyu etkileyen mimari elemanlara etkisini incelemiştir. Mekansal kullanım olan; kamusal, yarı kamusal ve özel alan bağlamında biçim grameri ile Sivrihisar İlçesi'nin mevcut geleneksel kent dokusu iki ölçek baz alınarak analiz edilmiştir. Bunlar;

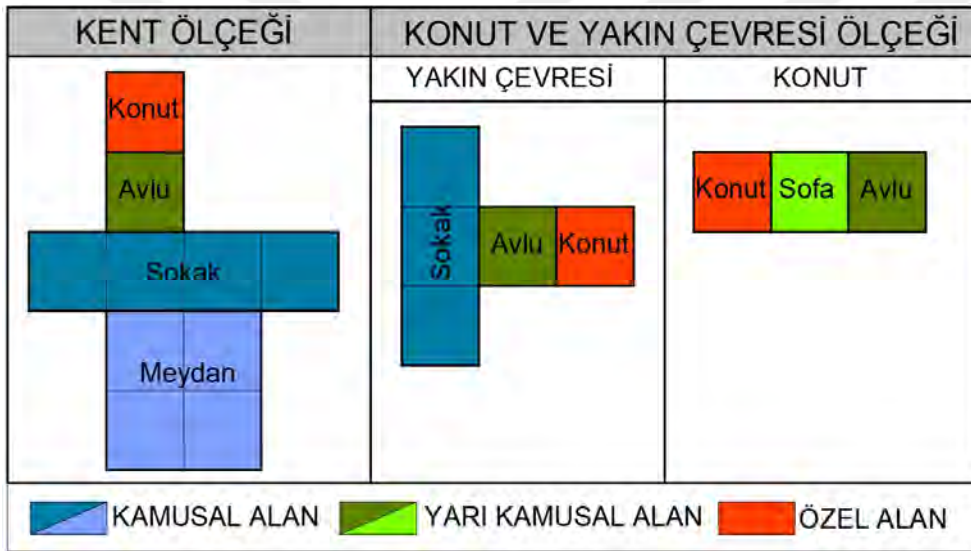
1. Kent ölçeği,
2. Konut ve yakın çevresi ölçeğidir.

Biçim grameri konusunda yapılan çalışmalar bu güne kadar tek ölçekli olarak çalışılmış, analiz ve yeniden üretim hedeflidir. Bu çalışma kapsamında iki farklı ölçek kullanılmış ve farklı ölçeklerdeki kurguların birbirleri ile ilişkisi irdelenmemiştir.

Yapılan analizlerde biçim grameri bir soyutlama aracı olarak kullanılmış, kentsel ve mekansal bağıntılar mimari dil kapsamında sorgulanmıştır. Biçim grameri ile yapılan bu analizlerin sonucunda geleneksel dokunun ve ögelerinin biçimlenme kuralları çıkartılmıştır.

Kent ölçeğinde yapılan analiz çalışmalarında; geleneksel ve yeni kentsel dokuyu bir arada barındıran Sivrihisar'ın iki farklı şehir kurgusu karşılaştırılmıştır. Birbirinin devamı niteliğinde ve doğrudan bağlantılı bu iki bölgenin birbirlerinden tamamen farklı öncelikler ile kurgulandığı görülmüştür. Kurgudaki bu farklılıklar;

- Geleneksel kent dokusunda insan odaklı, bilişsel ve işlevsel tavırla kendiliğinden oluşan kurgu yeni kent dokusunda sistematik ve yol odaklıdır.
- Geleneksel kent dokusunda kamusal alanlar toplumun karşılaşma mekanlarıdır. Kamusal alanların özel alana bağlantısını ise yarı kamusal alanlar sağlar. Yarı kamusal alanlar yapıların avlu ve bahçeleridir. Özel alanlar ise bağlantılı avlu ve bahçeleri ile toplumun günlük eylemlerine göre biçimlenmiş doğa-insan ilişkisini odak alan konutlardır. Yeni kent dokusunda kamusal alanlar dağınık olarak yerleştirilmiş, yarı kamusal alanlar yer yer tamamen yok olmuş ve kamusal alandan özel alanlara direk geçişler görülmektedir. Özel alanlar ise doğal alanlar ile doğrudan ilişkisi kesilmiş ve insan-organik yerleşim kurgusundan uzak, yol öncelikli bir kurgu tercih edilmiştir(Şekil 5.1, 5.2).

Şekil 5.1. Geleneksel kent dokusunda mekansal kullanım biçim gramer analizi

Şekil 5.2. Yeni kent dokusunda mekansal kullanım biçim gramer analizi

- Geleneksel kent dokusunda mahalle hem biçimsel hem de sosyal-kültürel açıdan oldukça önemli bir yere sahiptir. Mahalle kavramı, şehir içerisinde yaşayan insanlara bir aidiyet hissi kazandırmaktadır (Kuban, 1968:55). Bu düşünce geleneksel kent kurgusunda temel noktalarından biridir. Çünkü insan ve toplum geleneksel kent kurgusunun en önemli verisidir. Yeni kent kurgusunda lineer olarak bölünmüş, topografya ile uyumsuz yolların biçimlendirdiği alanlara belirli imar formülleri ile yerleşen konutların mahalle yerine yol odaklı yapı adalarının oluşumuna neden olduğu görülmüştür.
- Geleneksel kent dokusunda mahalleleri birbirlerine ve kent merkezine bağlayan sokaklar doğa ile uyumlu ve organiktir. Sokaklar eve benzer özellikte insancıl, samimi ve korunaklı mekan özelliğinde olup içselleştirilmiştir. Yeni kent dokusunda sokaklar lineerdir ve bundan dolayı geleneksel kent dokusunda bulunan sokaklarda olduğu gibi zengin perspektifler sunmadığı gözlemlenmiştir.
- Geleneksel kentte yapı yerleşimleri topografya ile uyumludur. Bu uyum; konutlara ışık, suyu doğal drenaj etme ve manzara gibi birçok konuda olanaklar sağlarken yerleşimin algılanabilir ve imaj değerinin yüksek olmasına da katkı sağlar (Erkan Biçer, 2002:39). Yeni kent dokusunda yapı yerleşimi yollar arasında kalan parselizasyona göre kurgulanmıştır.
- Geleneksel kent dokusunda merkez bölge ve alt merkezler bilişsel kurallar çerçevesinde biçimlenmiş ve ticari ve konut bölgeleri birbirlerinden konum ve biçim olarak ayrıştırılmıştır. Yeni kent dokusu konut bölgesi olarak tasarlanmış ve ticari faaliyet konutların zemin katında bulunan birkaç dükkanla sınırlı tutulmuştur.
- Geleneksel kent dokusunda kamusal alanlar bir toplanma-karşılaşma mekanı olarak merkez bölge ve alt merkezler odağında toplanırken yeni kent dokusunda serpiştirilmiş durumdadır.
- Geleneksel kent dokusunda toplanma mekanları meydan ve alt meydan olarak kurgulanmıştır. Bu meydanlar cami-mescid, kamu yapısı, hamam, çeşme vb. yapılar ile beslenmektedir. Toplanma, karşılaşma ve toplumsal faaliyetlerin karşılanması için kullanılan meydanlar kamusal alanları meydana getirir. Yeni kent dokusunda meydan ve alt meydan kavramına yer verilmemiş olup söz konusu yapılar dağınık yerleştirilmiştir.
- Geleneksel kent dokusu yazılı olmayan bilişsel kurallar çerçevesinde doğa-insan odaklı kurgulanmıştır. Bu kurallar üç ana başlıkta toplanmıştır;
 1. Merkez bölge oluşumu,
 2. Alt merkez ve mahalle oluşumu,
 3. Kent dokusudur.

Sonuç olarak, kent ölçeğinde yapılan analizler göstermektedir ki; Sivrihisar mevcut geleneksel dokusunun oluşumu belirli bilişsel kurallar çerçevesinde ve doğa-insan odaklı, kamusal, yarı kamusal ve özel alan kavramları dikkate alınarak biçimlenmiştir. Ortak kullanım, sosyalleşme ve karşılaşma mekanlarını temsil eden kamusal alanlardan özel alan olan konutlara bağlantı yarı kamusal alanlar ile sağlanmaktadır. Yeni kent dokusunda yapılan analizlerde ise kentsel elemanların yerleşimi ve birbirleri arasındaki bağlantıda oluşum kurallarına rastlanılmamış ve odağının da yol olduğu tespit edilmiştir. Mevcut geleneksel dokunun devamı niteliğinde olan yeni kentsel dokuya; meydan, mahalle, merkezilik kavramı, yapıların yerleşimi, odak noktaları, kamusal-yarı kamusal ve özel alan kavramları kapsamında mahremiyet ve egemenlik alanlarının temini olgularının aktarılmadığı görülmüştür. Mahalle kavramının yerini ise lineer yollar ile bölünmüş yapı adalarının aldığı görülmüştür.

Kent ölçeğinde yapılan çalışmada ayrıca Sivrihisar geleneksel kent dokusuna özgü olarak görülen küçük meydancıklarda tespit edilmiştir. Genellikle cami veya çeşme etrafında biçimlenen bu meydancıkların azda olsa birkaç sokağın kesişimiyle de oluştuğu görülmüştür.

Konut ve yakın çevresi ölçeğinde yapılan analiz çalışmalarında; geleneksel kent dokusunun yapıtaşı olan konutların konut-avlu-sokak ilişkisi özel-yarı kamusal ve kamusal alan bağlamında biçim grameri ile soyutlama yapılarak analiz edilmiştir. Mevcut geleneksel kent dokusu içerisindeki konutların çevresi ile ilişkisinin ve dokuya katkısını anlaşılabilir hale getirmek için kent, konut ve yakın çevresi ölçeklerinde konutun kent kurgusundaki yeri analiz edilmiştir.

Konutun yakın çevresi ölçeğinde mahremiyetin en üst düzeyde olduğu yer özel alan olan konutlardır. Herkesin ortak olarak kullandığı sokaklar ise kamusal alanlardır. Kamusal alanlar ile özel alanlar arasında yer alan ve yarı kamusal olan avlular ise yüksek duvarları ile tam bir ayırıcı görevini üstlenmektedir. Bu sebeple bilişsel kurallar çerçevesinde kurgulanan geleneksel konutların biçimlenişinde avlunun konumu ve konut-sokak-avlu ilişkisi önemli bir faktördür.

Geleneksel kent dokusu içerisindeki konutların yerleşiminde ilk tasarım kararının avlu olduğu görülmektedir. Avlunun konumuna göre konut biçimlenişleri farklılık göstermektedir. Fakat bu biçimleniş de belirli kurallar çerçevesindedir. Yapılan analizler sonucunda; geleneksel konutların yapı-avlu-yol konumuna göre altı farklı tipte biçimlendiği görülmüştür. Bunlar;

1. Avlunun konutun arkasında konumlandığı,
2. Avlunun konutun yanında ve arkasında konumlandığı (L biçimi),
3. Avlunun konutun yanında konumlandığı,
4. Avlunun “L” biçimindeki konutun köşesinde konumlandığı,
5. Avlunun “U” biçimindeki konutun içinde konumlandığı,
6. Avlunun bulunmadığı tiplerdir.

Yeni kent dokusunda ise avlu kullanılmamış olup yarı kamusal alan kavramı görülmemektedir.

Konut ölçeğinde yapılan analiz çalışmasında; Sivrihisar geleneksel konutlarında kendi içerisindeki biçimleniş kurguları avlu-sofa-oda ilişkisi ve yapının konumlanması özel-yarı kamusal ve kamusal alan bağlamında biçim grameri ile soyutlama yapılarak analiz edilmiştir.

Yapılan biçim grameri analizleri sonucunda konutların biçimlenişlerinin bilişsel kurallarla doğa ile uyumlu, akrabalık ilişkileri, sosyo-kültürel durum, mahalle kavramı, kütleli uyum, mahremiyet ve işlevsellik etkenleri dikkate alınarak insan odaklı olarak mekansal kullanım olan kamusal-yarı kamusal-özel kavramının etkisi sonucunda dört başlıkta analiz edilmiştir. Bunlar;

1. Avlunun konumu
2. Sofanın konumu
3. Kat adeti
4. Yapıya giriştir.

Konutların biçimlenişindeki ana faktör ise sofadır. Odalar sofanın etrafında şekillenerek konutun biçimi oluşturur. İncelenen konutlarda sofanın konumuna göre dokuz tip konutun olduğu görülmektedir. Geleneksel kent dokusu bu tipler üzerine kurgulanırken yeni kent dokusunda konutlar birbirlerinden bağımsız olarak tasarlanmıştır.

Geleneksel kent dokusu içerisindeki konutlar kat adetlerinin şekillenmesinde topografyanın, sosyo-kültürel yapının ve fonksiyonel kullanımın etkili olduğu ve geleneksel kent dokusuna silüet olarak da katkı sağladığı gözlemlenmiştir. Geleneksel konutlar zemin+bodrum, zemin+birinci kat ve bodrum+zemin+birinci katlardan oluşurken yeni kent dokusunda 3-8 katlı yapılar öngörülmüştür. Yapı yükseklikleri bağlamında da geleneksel ve yeni kent dokusu uyumsuzluk içerisinde olduğu tespit edilmiştir.

Geleneksel konutlarda yapıya girişin üç farklı biçimde olduğu tespit edilmiştir. Konutlarda en çok avludan giriş görülürken sokaktan ve hem avlu hem sokaktan girişli konutlarda bulunmaktadır. Konutlar ile yakın çevresi bağlantısını sağlayan avluların geleneksel kent dokusuna katkısı açıkça görülmektedir. Yeni kent dokusunda ise özel alan olan konutlara girişler kamusal alan olan yoldan sağlanmakta ve yarı kamusal alan görülmemektedir.

Konut ve yakın çevresi ölçeğinde yapılan analizler sonucunda avlu-konut-yol ilişkisine göre tespit edilen tiplerin veri olarak kullanılması ile geleneksel kent dokusu içerisindeki konumlanış ve mekansal kullanımlarının analizi yapılmıştır. Yapılan bu analizler göstermektedir ki; tespit edilen altı farklı tipin farklı varyasyonları ile topografya, sosyo-kültürel yapı, akrabalık ilişkileri, mahalle kavramı, kütleli uyum, işlevsellik ve mahremiyet olgusunun etkisi ile mekansal kullanım olan kamusal-yarı kamusal-özel alan kavramları dikkate alınarak geleneksel kent dokusu kurgulanmıştır.

Sonuç olarak, geleneksel kent dokusu insan odaklı, organik, fonksiyonel, doğa ile uyumlu, sosyal kültürel yapıyı ön planda tutan ve kamusal-yarı kamusal-özel alanların doğru kurgulandığı kent, konut yakın çevresi ve konut ölçeklerinde düzen ve bilişsel kurallar ile biçimlenmiştir. Yeni kent dokusunun bu alışlagelmiş kurguyu bir kenara bırakarak tamamen bağımsız olarak gelişmesi bir yandan geleneksel doku ile uyumsuzluk oluştururken diğer yandan kimliksiz yapı adaları ile kurgulanmış monoton bir kent ortaya çıkarmaktadır. Yapılan bu çalışma ise geleneksel dokuyu çözümleyerek yeni kent dokusu için veri tabanı oluşturmaktadır.

Yapılan analiz çalışmaları neticesinde elde edilen kuralların yeni kent oluşumlarında bir tasarım verisi olarak kullanılarak geleneksel kent ile uyumlu tasarım odağının doğru belirlenmiş kentlerin kurgulanmasında etkin rol oynaması amaçlanmıştır.

KAYNAKLAR

- Aksoy, E. (2005) *Kentsel Gelişme İle Ulaşım Etkileşimi-Sivrihisar Örneği*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 23.
- Aksoy, M. (2001). *Varolan Tasarım Dilleri ve Yeni Tasarım Dilleri Bağlamında Biçim Gramerleri Analizi*, Doktora Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 1-6, 12,13.
- Alada, A.B. (2008). *Osmanlı Şehrinde Mahalle*.(1). İstanbul: Sümer Kitapevi, 17, 20, 50, 147, 148.
- Aytekin, O. (2013). *Eskişehir İli Sivrihisar İlçesi Kapaklıkaya Evi Restorasyon Önerisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Ankara, 13.
- Barlas. M. A. (2014). *Kentsel Törenler ve Kensel Sokaklar*, Ankara: Odtü Basım İşliği, 30-35.
- Bektaş, C. (1999). *Kervansarayları Korunmaları, Kullanılmaları Üzerine Bir Öneri*. İstanbul: Yapı-Endüstri Merkezi Yayınları, 15-44.
- Bilgihan, G. (2006) *Kentsel Meydanların Dönüşümü*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 64, 65.
- Bökü, A. (2009). *Biçim Grameri Türetme Yönteminin Anadolu Selçuklu Geometrik Bezemeleri Üzerinde Denenmesi (Örüntü Türetme Yöntemi Olarak Biçim Grameri)*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 3, 94-96.
- Candan, S. (2014). *Sivrihisar Mavikadın Sokak 23-23a Numarada Bulunan Konutların Restorasyon Önerisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Ankara, 19, 20.
- Cansever, T. (2010). *Osmanlı Şehri*. (1). İstanbul: Timaş Yayınları, 66, 95-98.
- Çağdaş, G. (1996). *A Shape Grammar: The Language of Traditional Turkish Houses*, Environment and Planning B, 5, 443-464.
- Dikmen, Ç.B. ve Toruk, F. (2016). Sosyal Ve Kültürel Sürdürülebilirlik Kapsamında Sivrihisar Evlerinin Korunmasına Yönelik Öneriler. *İdil Dergisi*,22(5), 715, 718-720.
- Doğru, H. (1997). *XV. ve XVI. Yüzyıllarda Sivrihisar Nahiyesi*, Ankara: Türk Tarih Kurumu Basımevi, 6-11, 22-30.
- Erkan Biçer, N.Ç. (2002) *Kastamonu Örneğinde Anadolu Kenti İmaj Ögeleri ve Değişim Süreci*. Doktora Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 39, 43, 47-50.
- Fischer, G. (2015). *Mimarlık ve Dil*. (1). İstanbul: Daimon Yayınları, 20-25.

İnternet: Saat Kulesi. Web: <http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fsivrihisar.web.tr%2F%2Fsivrihisar-saat-kulesi.html&date=2018-03-19>, Son Erişim Tarihi: 19.03.2018.

İnternet: Sivrihisar iklim. Web http://www.webcitation.org/query?url=https%3A%2F%2Fwww.meteoblue.com%2Ftr%2Fhava%2Ftahmin%2Farchive%2Fsivrihisar_t%25c3%25bc%25bcrkiye_300593%3Ffcstlength%3D1y%26year%3D2017%26month%3D9&date=2018-03-19, Son Erişim Tarihi: 19.03.2018.

İnternet: Sivrihisar Han. Web: <http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fsivrihisar.web.tr%2Fhanlar-ve-kervansaraylar.html&date=2018-03-19>, Son Erişim Tarihi: 19.03.2018.

İnternet: Sivrihisar Kalesi. Web: <http://www.webcitation.org/query?url=http%3A%2F%2Fsivrihisar.web.tr%2F%2Fsivrihisar-kalesi.html&date=2018-03-19>, Son Erişim Tarihi: 19.03.2018.

Keskin, O. (2001). *Bütün Yönleriyle Sivrihisar*, Eser Sahibinin Kendi Yayını, İstanbul, 18, 131-144, 183-185 (Aktaran: Aytekin, O. 2013).

Knight, T. W. ve Stiny, G.(2001). *Classical and nonclassical computation*, Architectural Research Quarterly, 5, 355–372.

Koning, H. ve Eizenberg, J. (1981). *The language of the prairie: Frank Lloyd Wright's prairie houses*, Environment and Planning B, 8, 295-323.

Kuban, D. (1968). Anadolu - Türk Şehri: Tarihî Gelişmesi, Sosyal ve Fizikî Özellikleri Üzerinde Bazı Gelişmeler. *Vakıflar Dergisi*, (7), 53-73.

Lang, John T., (1987), *Creating Architectural Theory : The Role of the Behavioral Sciences in Environmental Design*, New York: Van Nostrand Reinhold, 80-130.

Öz, K. fotoğraf arşivi (2017).

Özbek, H. (2004). *Gelenekselden Türeyen Çağdaş Mardin Konut Yerleşimi*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 5-9, 29-31, 81, 90-92.

Özşuca, F. (1986). *Geleneksel Sivrihisar Evleri*. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 17-173, 180.

Raphael, B., (1976), “*Natural Language*”, in the *Thinking Computer: Mind Inside Matter*, Stanford Research Institute, A Series of Boks in Psychology: 177-210.

Sayan, Y. (2009). Sivrihisar Evleri, İzmir: Ege Üniversitesi Türk Dünyası Araştırmaları Enstitüsü Yayınları 5, 41, 42, 48-51.

Sedes, F. (1991). *İslami İbadet Yapılarının Osmanlı Dönemi Kentsel Mekanı İçindeki Konumu İzmir Örneği Ve Günümüz Yapısına Yansımalar*, Doktora Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İzmir, 23, 26, 81.

- Semerci, F. (2008) Kentsel Tasarım Gereklilikleri Açısından Beyazıt Meydan Örneği. Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 29.
- Sivrihisar Belediye Arşivi, *Akn İmar* (2017)
- Sivrihisar Belediyesi İmar Müdürlüğü Arşivi (2017)
- Stiny, G. (1977), *Ice-ray; a note on the generation of Chinese lattice designs*, Environment and Planning B: Planning and Design 4, 89-98.
- Stiny, G. ve Mitchell, W. J. (1978). *The Palladian Grammar*, Environment and Planning B, 5, 5-18.
- Stiny, G. (1980). *Introduction to Shape and Shape Grammar*, Environment and Planning B, 8, 343-351.
- Şener, S. M. ve Görgül, E. (2008). A shape grammar algorithm and educational software to analyze classic Ottoman mosques, *ITU A|Z Journal Of Faculty Of Architecture*, Spring 5, 12-30.
- Tok, H. (2008). *Gramer Tabanlı Mimari Tasarım: Mardin'de İlköğretim Okulu Tipolojileri*, Yüksek Lisans Tezi, Yıldız Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, 8-12, 84-95.
- Yavuz, A.Ö. (2018). Kadim kentler, Kayseri Erkilet konut yerleşkesi, Ankara, 1-15.
- Yavuz, A.Ö. (2011) *Çağdaş Konut Örneklerinin Morfolojik Analizi Ve İşlemsel Tasarım Ortamında Üretimine Yönelik Kavramsal Ve Deneysel Bir Model Önerisi*. Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, 6, 28, 35-37.
- Yılmaz, Ö. (2016). *Sivrihisar Zaimzade Kamil Efendi Konutu Restorasyon Önerisi*, Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Fen Bilimler Enstitüsü, Ankara, 8- 14, 17-19.
- Wojtowicz, J. and Fawcett, W. (1986). *Architecture: Formal Approach*, London: Academy Editions, 50-120.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : ÖZ, Kadir
 Uyuğu : T.C.
 Doğum tarihi ve yeri : 27.12.1987, Sarıkamış
 Medeni hali : Evli
 Telefon : 0 (544) 925 19 64
 e-mail : architect.oz.kadir@gmail.com

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet Tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniversitesi / Mimarlık	2018
Lisans	Selçuk Üniversitesi / Mimarlık	2011
Lise	Özel Ertuğrulgazi Lisesi	2006

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2013-Halen	Mimelka Aş	Mimar

Yabancı Dil

İngilizce

Yayınlar

Öz, K., Özen Yavuz, A. Shape Grammar Analysis And Comparison Of The Traditional And New Urban Textures In Sivrihisar, Eskişehir. *Gazi University Journal of Science Part B: Art, Humanities, Design and Planning*, 6 (2), 113-124.

Öz, K., Özen Yavuz, A. (2018) *Sivrihisar Geleneksel Konutlarının Mekansal Kullanım Bağlamında Biçim Grameri İle İrdelenmesi Ve Geleneksel Kent Dokusundaki Kurgusu*, İSAS 2018, Antalya, Türkiye, 312-317.

Hobiler

Yüzme, Yürüyüş, Kitap okumak

GAZİ GELECEKTİR..